

Konjunktur läget

Juni 2017

Konjunkturläget
Juni 2017

Konjunkturinstitutet är en statlig myndighet under Finansdepartementet. Vi gör prognoser som används som beslutsunderlag för den ekonomiska politiken i Sverige. Vi analyserar också den ekonomiska utvecklingen samt bedriver tillämpad forskning inom nationalekonomi.

I Konjunkturbarometern publicerar vi varje månad statistik över företagens och hushållens syn på den ekonomiska utvecklingen. Undersökningar liknande Konjunkturbarometern görs i alla EU-länder.

Rapporten **Konjunkturläget** är främst en prognos för svensk och internationell ekonomi, men innehåller också djupare analyser av aktuella makroekonomiska frågor. Konjunkturläget publiceras fyra gånger per år. **The Swedish Economy** är den engelska översättningen av delar av rapporten.

I **Lönebildningsrapporten** analyserar vi varje år de samhällsekonomiska förutsättningarna för lönebildningen.

Den årliga rapporten **Miljö, ekonomi och politik** är en översyn och analys av miljöpolitiken ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Vi publicerar också resultat av utredningar, uppdrag och forskning i serierna **Specialstudier, Working paper, PM** och som remissvar.

Du kan ladda ner samtliga rapporter från vår webbplats, www.konj.se. Den senaste statistiken hittar du under www.konj.se/statistik.

Förord

I Konjunkturläget juni 2017 presenteras en prognos för den ekonomiska utvecklingen 2017–2018 i Sverige och i omvärlden. Därtill gör Konjunkturinstitutet ett scenario för utvecklingen 2019–2026, varav 2019–2021 beskrivs i rapporten. Scenariot för hela perioden 2017–2026 finns att hämta på Konjunkturinstitutets webbplats, www.konj.se.

I ett särskilt avsnitt jämförs den nya prognosen med den prognos som presenterades i Konjunkturläget mars 2017.

Data finns att hämta på Konjunkturinstitutets webbplats. Utöver de data som finns i tabellbilagan sist i Konjunkturläget finns också data i [prognosdatabasen](#).

Arbetet med Konjunkturläget har letts av prognoschef Ylva Hedén Westerdahl. I beräkningarna har inkommande statistik beaktats till och med den 15 juni 2017.

Stockholm i juni 2017

Urban Hansson Brusewitz
Generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning.....	7
Prognosrevideringar 2017–2018.....	12
Internationell konjunkturutveckling.....	15
Internationellt makroekonomiskt scenario 2019–2021	19
Konjunkturer i Sverige 2017–2018	21
Efterfrågan och produktion	21
Arbetsmarknad och resursutnyttjande.....	27
Löner och inflation.....	35
Scenario för svensk ekonomi 2017–2021	43
Offentliga finanser 2017–2021	49
Finansiellt sparande och finanspolitik 2017–2018.....	49
Offentliga primära utgifter 2017–2018.....	52
Offentliga primära inkomster och kapitalnetto 2017–2018	55
Finanspolitiskt scenario 2019–2021	56
Osäkerhet i prognosen.....	61
Osäkerhet i prognosen för omvärlden	61
Osäkerhet i prognosen för Sverige.....	63
Prognosfelens storlek.....	65

RUTOR

En stor andel av inkomsterna sparas.....	24
Omklassificering av Ericsson AB i den ekonomiska statistiken	26
Subventionerade anställningar.....	29
Medelarbetstidens utveckling i Sverige	33
Avtalsrörelsen 2017 nästan över	35
Utvecklingen av lön efter inflation och skatt	36
Internationella och svenska löner	38
Höga kommunala investeringar kan motivera lägre finansiellt sparande i kommunsektorn.....	58

FÖRDJUPNINGAR

Kortsiktiga effekter av finanspolitik på BNP och sysselsättning i Sverige.....	67
Vårändringsbudgeten 2017	73

TABELLBILAGA

Tabellbilaga.....	77
-------------------	----

Sammanfattning

BNP-tillväxten i Sverige mattas av något i år och nästa år, men högkonjunkturen fortsätter ändå att förstärkas. Efterfrågan på arbetskraft är hög både i näringslivet och i den offentliga sektorn och sysselsättningen ökar snabbt i år. Samtidigt är bristen på arbetskraft med efterfrågad kompetens stor. De stora matchningsproblemen gör att arbetslösheten bara minskar något ytterligare och den planar ut på 6,4 procent nästa år. Dämpade löneökningar bidrar till att KPIF-inflationen inte når 2 procent förrän 2020. Riksbanken avvaktar därför med att höja reporäntan till hösten 2018. Finanspolitiken blir neutral nästa år och det finns då ett visst utrymme för ofinansierade reformer.

Det första kvartalet i år ökade BNP med 0,4 procent, vilket var något mindre än väntat (se diagram 1). Läget på arbetsmarknaden fortsatte att förstärkas och sysselsättningen ökade med hela 1,0 procent, vilket var överraskande mycket. Förtroendeindikatorer och inkommande månadsstatistik tyder på att BNP-tillväxten blir högre det andra och det tredje kvartalet, samtidigt som sysselsättningstillväxten bromsar in något. Högkonjunkturen förstärks därmed och arbetslösheten fortsätter att minska.

DEN GLOBALA TILLVÄXTEN STIGER

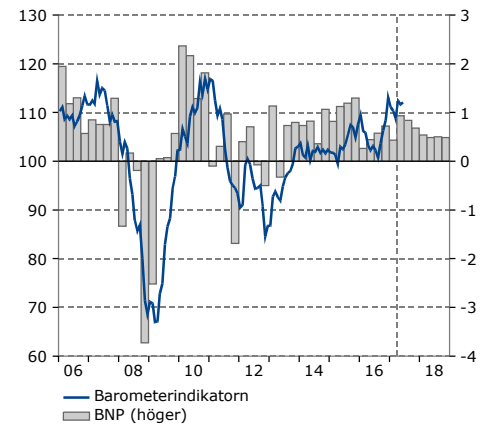
Den svenska ekonomin får draghjälp av att konjunkturen fortsätter att förstärkas i stora delar av omvärlden. I OECD-länderna ligger många förtroendeindikatorer högt eller mycket högt över sina historiska medelvärden (se diagram 2). Den senaste tiden har dock utfallsdata inte utvecklats riktigt lika starkt som indikatorerna antytt. Bedömningen är trots detta att BNP-tillväxten i OECD-länderna ökar något i år till 2,0 procent och konjunkturen fortsätter därmed att förstärkas.

I både USA och euroområdet driver en stark investeringskonjunktur på tillväxten. Investeringsnivån är fortsatt låg och det finns ett behov av att ersätta gammal utrustning och utöka produktionskapaciteten. I euroområdet bidrar det mycket låga ränteläget till att stimulera investeringarna, även om problem i banksektorn hämmar kreditgivningen i vissa länder. I USA innebär fjolårets uppgång i oljepriset att investeringarna i energisektorn slutar falla i år efter de senaste årens stora neddragningar (se diagram 3).

Även andra råvarupriser har stigit sedan inledningen av 2016, bland annat priset på metaller. Många tillväxtekonomier, bland annat Brasilien och Ryssland, producerar och exporterar mycket råvaror och de gynnas därför av prisuppgången. Detta är en bidragande orsak till att de senaste årens recession i Brasilien och Ryssland i år förbyts till tillväxt. Detta kompenserar mer än väl för att tillväxten i Kina fortsätter att sakta in i år. För tillväxtekonomierna som helhet stiger därmed BNP-tillväxten i år.

Diagram 1 Barometerindikatorn och BNP

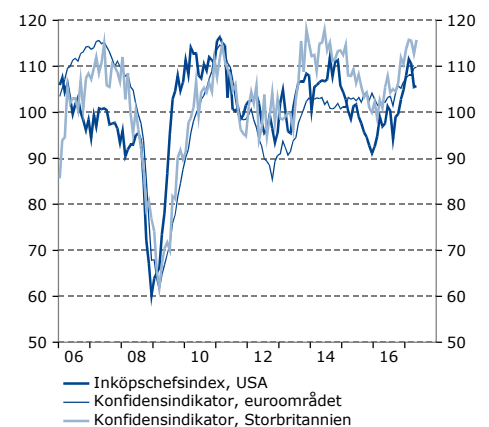
Index medelvärde=100, månadsvärden respektive procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 2 Förtroendeindikatorer för tillverkningsindustrin i USA, euroområdet och Storbritannien

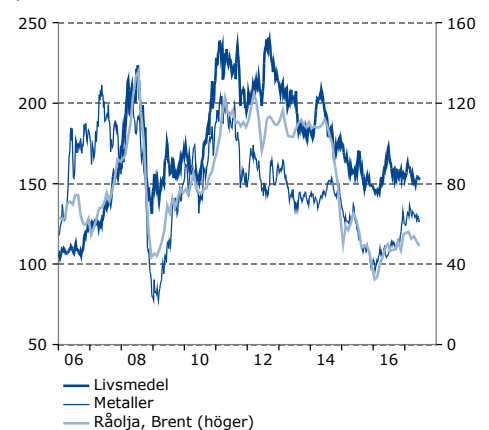
Index medelvärde=100, månadsvärden

Källor: Institute for Supply Management, Europeiska kommissionen och Macrobond.

Diagram 3 Råvarupriser

Index 2005=100, veckovärden respektive dollar per fat, månadsvärden

Källor: Economist och Macrobond.

Diagram 4 Konsumentpriser

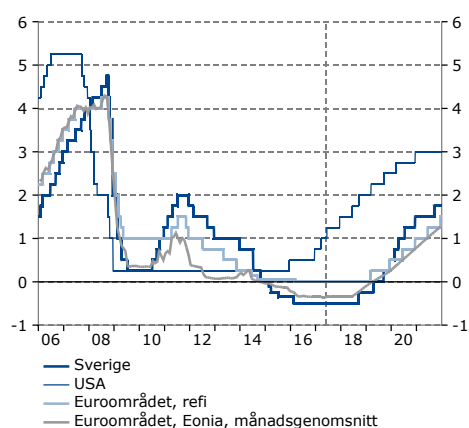
Årlig procentuell förändring, månadsvärden

Källor: OECD, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 5 Styrräntor

Procent, dags- respektive månadsvärden

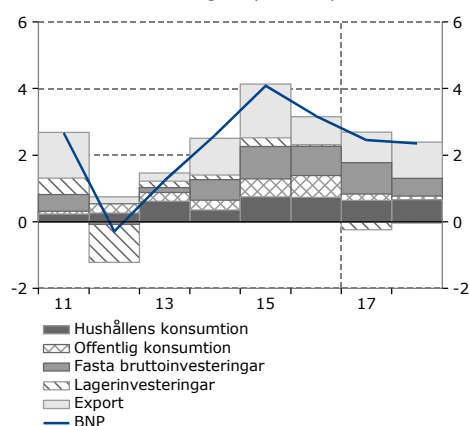

Anm. Styrräntan i USA avser den övre gränsen i Federal Reserves toleransintervall.

Källor: ECB, Federal Reserve, Riksbanken, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 6 Importjusterat bidrag till BNP-tillväxten

Procentuell förändring respektive procentenheter

Anm. Lagerinvesteringarnas bidrag är beräknat utan justering för importinnehållet.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

INFLATIONEN ÖVER TVÅ PROCENT I OECD-LÄNDERNA

De stigande råvarupriserna har också medfört att inflationen har tagit fart på många håll. I OECD-länderna bidrog stigande energipriser till att inflationen ökade till ca 2,5 procent under våren (se diagram 4). Råoljepriset har nu stabiliserats och bedöms ligga kvar kring den nuvarande nivån i år och nästa år. Detta innebär att inflationen i OECD-länderna faller tillbaka något framöver, men den blir fortsatt över 2 procent.

Återhämtningen i den amerikanska ekonomin är så gott som fullbordad och inflationen är i linje med inflationsmålet.

Centralbanken fortsätter därmed att föra penningpolitiken i en mindre expansiv riktning för att ekonomin inte ska överhettas längre fram (se diagram 5). I euroområdet har återhämtningen inte kommit lika långt och inflationen är fortfarande lägre än inflationsmålet. ECB börjar gradvis styra interbankräntan (Eonia) högre det tredje kvartalet nästa år men avvaktar med att höja styrräntan (refräntan) till våren 2019.

EFFEKTERNA AV MAKTSKIFTET I USA SVÄRBEDÖMDA

De relativt ljusa konjunkturutsikterna i omvärlden avspeglar delvis att den nya administrationen i USA har aviserat att den har för avsikt att bedriva en expansiv finanspolitik. Osäkerheten är dock stor när det gäller storleken, tidpunkten och effekterna av de tilltänkta stimulanserna. Prognosen för USA är därför mer osäker än normalt.

I Europa präglas utvecklingen av Brexit och en osäkerhet om hur det framtida EU-samarbetet kommer att se ut. Ekonomisk-politisk osäkerhet av detta slag har dock oftast begränsad inverkan på den svenska ekonomin.¹ Men om förtroendet för hela EU och eurosamarbetet skulle urholkas kan de negativa effekterna bli stora, bland annat som en följd av turbulens på de finansiella marknaderna.

HÖGKONJUNKTUREN FÖRSTÄRKS I SVERIGE

Den starka investeringskonjunkturer i omvärlden gynnar den svenska exportindustrin. Trots en mycket svag utveckling under årets första kvartal fortsätter även tjänsteexporten att växa i år, liksom nästa år. Tillväxtbidraget från exporten (justerat för importinnehåll) stiger därmed successivt 2017 och 2018, då BNP ökar med 2,5 procent respektive 2,4 procent (se diagram 6).

Indikatorer pekar nästintill entydigt på att industriföretagen har en positiv syn på efterfrågeläget, och kapacitetsutnyttjandet börjar bli högt. Investeringarna i de svenska varubranscherna ökar därför snabbare i år och nästa år och bidrar därmed åter något till investeringstillväxten (se diagram 7). Bostadsinvesteringarna har ökat snabbt de senaste åren och är nu på en jämförelsevis hög nivå (se diagram 8). Det första kvartalet i år påbör-

¹ Se fördjupningen "Effekter på svensk BNP av ekonomisk-politisk osäkerhet" i *Konjunkturläget*, mars 2017.

jades över 20 000 nya lägenheter. Så många nya bostäder har inte påbörjats sedan början av 1990-talet. Bostadsinvesteringarna fortsätter därmed att öka snabbt i år. Uppgången dämpas sedan, delvis som en följd av att det råder stor brist på kvalificerad arbetskraft. Sammantaget blir investeringarna en lika stark tillväxtmotor i år som förra året (se diagram 6).

Hushållen har ökat sitt sparande till historiskt höga nivåer (se diagram 9). En stor del av sparandet består av kollektivt sparande i avtalspension, sparande i PPM-systemet samt i reala tillgångar (främst bostäder). Men även det egna finansiella sparandet är högt. Det höga sparandet beror delvis på att hushållen tar höjd inför kommande räntehöjningar för att jämna ut konsumtionen över tiden. Hushållen har avsevärt mycket större räntebärande skulder än räntebärande tillgångar och de kommande räntehöjningarna urholkar därmed de disponibla inkomsterna. Sparkvoten förutses därför börja falla tillbaka under senare delen av scenariot.

Tabell 1 Nyckeltal

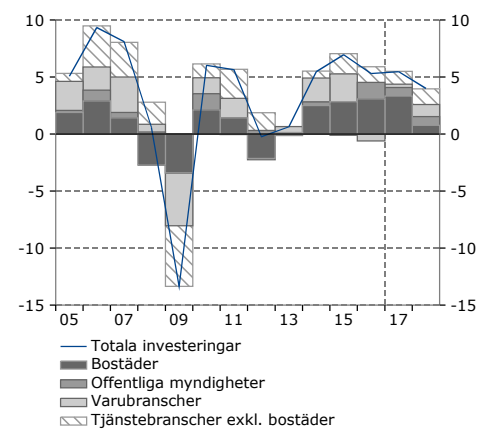
Procentuell förändring om inget annat anges

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
BNP till marknadspris	4,1	3,2	2,5	2,4	1,7	1,8	1,7
BNP per invånare	3,0	1,9	1,1	1,2	0,7	0,8	0,7
BNP, kalenderkorrigerad	3,8	2,9	2,7	2,5	1,8	1,6	1,6
BNP i världen	3,4	3,1	3,6	3,6	3,6	3,5	3,6
Bytesbalans ¹	4,7	5,1	5,2	5,1	4,9	4,6	4,4
Arbetade timmar ²	1,0	1,7	1,4	1,3	1,0	0,4	0,1
Sysselsättning	1,4	1,5	2,4	1,0	0,4	0,3	0,2
Arbetslöshet ³	7,4	6,9	6,6	6,4	6,4	6,5	6,7
Arbetsmarknadsgap ⁴	-1,1	-0,2	0,4	0,9	1,2	0,9	0,3
BNP-gap ⁵	-0,5	0,6	1,3	1,6	1,2	0,8	0,3
Timlön ⁶	2,4	2,4	2,7	2,9	3,3	3,4	3,5
Arbetskostnad per timme ^{2,7}	4,1	3,1	3,2	2,8	3,3	3,4	3,5
Produktivitet ²	2,5	1,0	1,4	1,2	0,8	1,2	1,5
KPI	0,0	1,0	1,7	1,6	2,3	3,2	2,6
KPIF	0,9	1,4	1,9	1,7	1,9	2,1	2,0
Reporänta ^{8,9}	-0,35	-0,50	-0,50	-0,25	0,50	1,50	1,75
Tioårig statsobligationsränta ⁸	0,7	0,5	0,6	1,1	1,7	2,2	2,7
Kronindex (KIX) ¹⁰	112,6	111,7	113,9	112,6	110,5	108,3	106,1
Offentligt finansiellt sparande ¹	0,3	0,9	0,9	0,9	1,0	0,8	0,6
Strukturellt sparande ¹¹	-0,1	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5
Maastrichtskuld ¹	43,9	41,6	39,2	37,3	35,7	34,4	33,4

¹ Procent av BNP. ² Kalenderkorrigerad. ³ Procent av arbetskraften. ⁴ Skillnaden mellan faktiskt och potentiellt arbetade timmar uttryckt i procent av potentiellt arbetade timmar. ⁵ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP uttryckt i procent av potentiell BNP. ⁶ Enligt konjunkturlönestatistiken. ⁷ Avser anställda timmar. ⁸ Procent. ⁹ Vid årets slut. ¹⁰ Index 1992-11-18=100. ¹¹ Procent av potentiell BNP.

Källor: IMF, Medlingsinstitutet, Riksbanken, SCB och Konjunkturinstitutet.

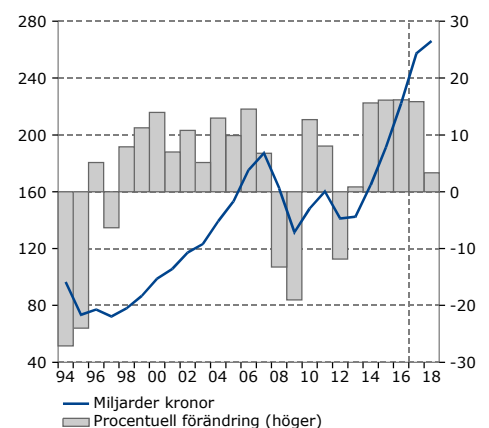
Diagram 7 Bidrag till investeringstillväxten
Årlig procentuell förändring respektive procentenheter

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 8 Bostadsinvesteringar

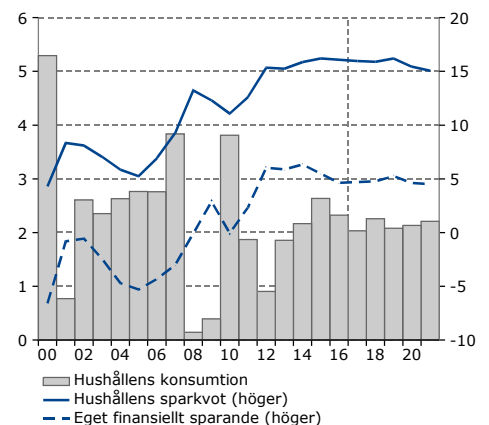
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 9 Hushållens konsumtion, sparkvot och eget sparande

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden respektive procent av disponibel inkomst

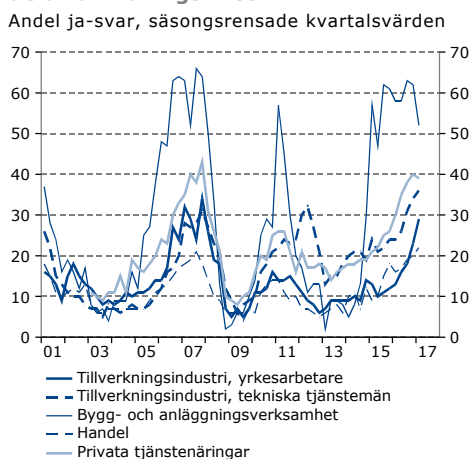
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 10 Anställningsplaner i industri, byggverksamhet, detaljhandel och privata tjänstenärings

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 11 Brist på arbetskraft i olika delar av näringslivet

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 12 Arbetslöshet och jämviktsarbetslöshet

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

HÖG EFTERFRÅGAN PÅ ARBETSKRAFT

Sysselsättningen har ökat snabbt de senaste åren och den starka utvecklingen har fortsatt hittills i år. Anställningsplanerna i näringslivet tyder på att behoven av att nyrekrytera för närvarande är högt i alla delar av näringslivet (se diagram 10), och den fortsatta konjunkturuppgången indikerar att efterfrågan på arbetskraft kommer att fortsätta öka. Bristen på arbetskraft med efterfrågad kompetens är dock hög. I näringslivet är den ungefär på samma nivå som under förra högkonjunkturen 2007 (se diagram 11), medan bristen i den offentliga sektorn är betydligt högre än då. Den stora bristen på arbetskraft med efterfrågad kompetens är en bidragande faktor till att sysselsättningsstillväxten börja bromsa in senare i år och under 2018.

De senaste årens flyktinginvandring har lett till en snabb befolkningsökning. Arbetskraften påverkas med viss eftersläpning och stiger därför kraftigt i år. Trots den starka sysselsättningsutvecklingen faller därför arbetslösheten inte tillbaka särskilt mycket mer och den relativa arbetslösheten planar ut kring 6,4 procent 2018 (se diagram 12). Det stora inflödet av utrikes födda till arbetskraften bidrar samtidigt till att matchningen på arbetsmarknaden försämras och den så kallade jämviktsarbetslösheten stiger därför något 2017–2019.

De höga bristtalen indikerar att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden nu är högre än normalt. Det underlättar för utrikes födda, och andra grupper med svag ställning på arbetsmarknaden, att få jobb. Arbetslösheten bland inrikes födda är nu något lägre än under den förra högkonjunkturen och den kommer troligtvis inte att falla särskilt mycket mer. Det senaste året har sysselsättningsökningen till 80 procent utgjorts av utrikes födda och utrikes födda kommer även framöver stå för den största delen av sysselsättningsökningen. En sådan utveckling förutsätter dock fortsatta åtgärder i syfte att förbättra matchningen på arbetsmarknaden.

NYA LÖNEAVTAL PRÄGLADE AV OMVÄRLDEN

Under avtalsrörelsen 2017 har det slutits nya, treåriga avtal för flertalet löntagare i näringslivet. Avtalen innebär centralt avtalade löneökningar i samma storleksordning som de senaste fyra åren. Med tanke på det starka läget på arbetsmarknaden skulle det vara naturligt om de avtalade löneökningarna hade växlat upp något i årets avtal. Men den svenska lönebildningen vägleds delvis av industrins internationella konkurrensläge och de jämförelsevis låga löneökningarna i euroområdet bedöms ha haft en återhållande effekt i den svenska avtalsrörelsen.

Den höga efterfrågan på arbetskraft och de höga bristtalen spår dock på löneglidningen. Lönerna ökar därför något snabbare i år än förra året och uppgången fortsätter de närmaste åren (se diagram 13).

KPIF-INFLATIONEN TILFÄLLIGT HÖG I ÅR

Den svenska ekonomin befinner sig i en uppåtgående spiral där växande efterfrågan och stigande sysselsättning förstärker varandra. Det är därför normalt att KPIF-inflationen har ökat successivt de senaste tre åren (se diagram 13). Hittills i år har KPIF-inflationen pendlat mellan 1,5 och 2 procent. Olika mått på kärninflationen, till exempel KPIF exklusive energi, är dock betydligt lägre för närvarande. Den stigande löneökningstakten och den starka efterfrågeutvecklingen talar för att inflationen fortsätter att stiga. Energipriserna bedöms dock öka betydligt långsammare framöver än de gjort det senaste året, vilket medför att KPIF-inflationen faller tillbaka under senare delen av 2017. Företagens inflationsförväntningar är dessutom låga, vilket minskar deras benägenhet att höja priserna. Den förutsedda förstärkningen av kronan de kommande åren verkar samtidigt återhållande på importpriserna. Det dröjer därför till 2020 innan KPIF-inflationen mera varaktigt når upp till 2 procent.

RÄNTEHÖJNINGAR ATT VÄNTA 2018

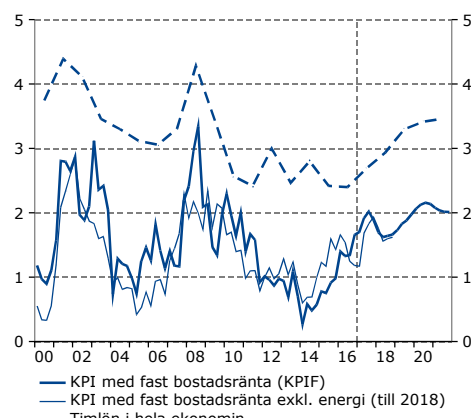
Riksbanken har hållit reporäntan oförändrad på -0,50 procent i över ett års tid (se diagram 14). Konjunkturinstitutets bedömning är att reporäntan kommer att höjas en första gång under hösten 2018. Detta ligger väl i linje med både marknadsförväntningarna, mätt med så kallade RIBA-terminer, och med Riksbankens egen prognos. Resursutnyttjandet är då högt och KPIF-inflationen har vänt uppåt igen. Trots högkonjunkturen blir höjningscykeln utdragen och i slutet av 2021 har reporäntan höjts till 1,75 procent. Den reala reporäntan är då fortfarande negativ. Det avspeglar att jämviktsräntan är mycket låg under hela perioden.

VISST UTRYMME FÖR OFINANSIERADE REFORMER 2018

De senaste årens konjunkturförstärkning har gått hand i hand med förbättrade offentliga finanser (se diagram 15). Det offentliga finansiella sparandet ligger i år kvar på samma nivå som 2016. I strukturella, eller konjunkturjusterade, termer minskar sparandet något i år till 0,4 procent av potentiell BNP. Nedgången beror bland annat på att budgeten och vårändringsbudgeten för 2017 sammantaget är underfinansierade med 13 miljarder kronor.

Konjunkturinstitutets prognos innebär att finanspolitiken anpassas så att det nya överskottsmalet nås 2019. I prognosen ökar därför det strukturella sparandet marginellt till 0,5 procent av potentiell BNP nästa år. Givet detta antagande finns det ett utrymme för ofinansierade reformer i 2018 års budget om ca 9 miljarder kronor. Ett upprätthållande av det offentliga välfärd-sättagandet skulle dock i sig kräva större utgiftsökningar än så nästa år. Med en sådan ambitionsnivå måste tillkommande budgetförstärkande åtgärder om ca 5 miljarder kronor genomföras.

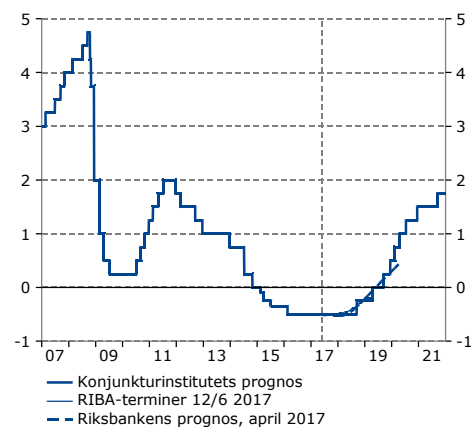
Diagram 13 Konsumentpriser och löner
Årlig procentuell förändring, kvartals- respektive årsvärden

Källor: Medlingsinstitutet, SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 14 Reporänta

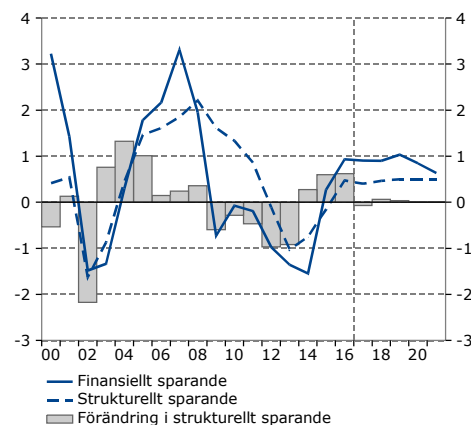
Procent, dags- respektive kvartalsvärden

Anm. Riksbankens prognos avser kvartalsvärden. Källor: Nasdaq OMX, Riksbanken, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 15 Finansiellt sparande och strukturellt sparande i offentlig sektor

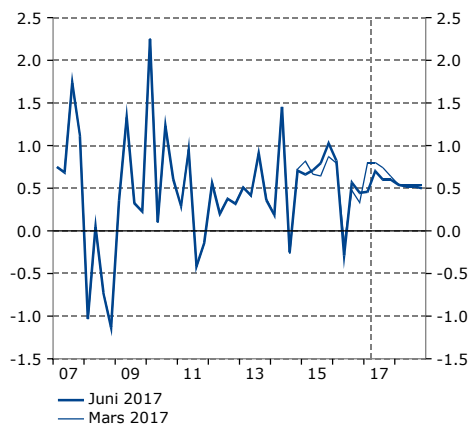
Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 16 Hushållens konsumtion

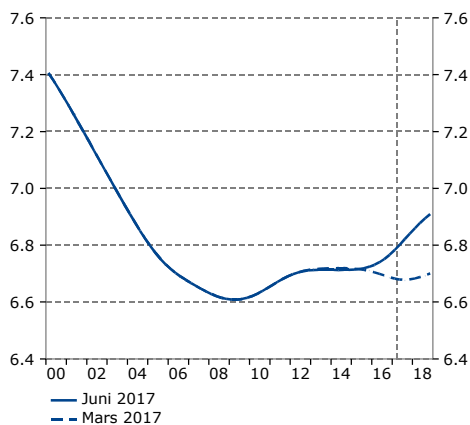
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 17 Jämviktsarbetslöshet

Procent av arbetskraften, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 18 KPIF

Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Prognosrevideringar 2017–2018

Den nya information som tillkommit sedan prognosen i mars ändrar inte konjunkturbilden väsentligt. Revideringarna för 2017 och 2018 är i de flesta fall små, men det finns en del undantag.

Dessa kommenteras kort nedan.

- BNP-tillväxten i euroområdet år 2017 revideras upp med 0,2 procentenheter till 1,9 procent. Det beror till stor del på att utfallsdata visar att de fasta bruttoinvesteringarna har utvecklats starkare än väntat.
- Priset på råolja revideras ner med 2–3 dollar per fat 2017–2018 till följd av en prisnedgång sedan i mars och till följd av lägre terminspriser.
- De svenska hushållens konsumtionstillväxt 2017 revideras ned med 0,4 procentenheter till 2,0 procent (se diagram 16). Nedrevideringen beror till stor del på att konsumtionen utvecklades svagare än väntat det första kvartalet i år.
- Den offentliga konsumtionen revideras ner med 0,4 procentenheter i år och med 0,2 procentenheter nästa år. Revideringarna förklaras dels av svagare konsumtion än väntat i utfallsdata, dels av revideringar i SCB:s befolkningsprognos och reviderade kostnader för olika former av offentlig konsumtion.
- Tillväxten i de fasta bruttoinvesteringarna revideras upp markant 2017 och 2018. För innevarande år beror upprevideringen i allt väsentligt på att bostadsinvesteringarna bedöms utvecklas starkare än tidigare förutsetts. För 2018 förklaras revideringen av att ett högt och stigande kapacitetsutnyttjande i näringslivet (exklusive bostäder) motiverar större investeringar än den bedömning som gjordes i mars.
- Högre utfall än väntat första kvartalet i år förklarar till stor del varför tillväxten i både sysselsättningen och arbetskraften revideras upp påtagligt i år.
- Det stora inflödet av grupper med svag ställning på arbetsmarknaden och de betydande matchningsproblemen har föranlett en upprevidering av jämviktsarbetslösheten med 0,1–0,2 procentenheter 2017–2018 (se diagram 17). Arbetsmarknadsgapet har därför reviderats upp med 0,3 respektive 0,4 procentenheter dessa år, trots att arbetslösheten bara är marginellt nedreviderad.
- Lägre timlöneökningar i utfallsdata hittills i år och en oväntat liten löneglidning föranleder en viss nedrevidering av tillväxten i timlönerna i år och nästa år.
- KPIF-inflationen revideras upp med 0,2 procentenheter 2017, främst som en följd av att priserna har ökat snabbare än väntat under inledningen av året (se diagram 18).

Tabell 2 Nuvarande prognos och revideringar jämfört med prognosen i mars 2017

Procentuell förändring respektive procentenheter om inget annat anges

	2017		2018	
	KL-juni 2017	Diff.	KL-juni 2017	Diff.
Internationellt				
BNP i världen	3,6	0,0	3,6	0,1
BNP i OECD	2,0	0,0	2,1	0,0
BNP i euroområdet	1,9	0,2	1,7	0,1
BNP i USA	2,1	-0,2	2,4	-0,1
BNP i Kina	6,5	0,1	6,2	0,3
Federal funds target rate ^{1,2}	1,50	0,00	2,00	-0,25
ECB:s referänta ^{1,2}	0,00	0,00	0,00	0,00
Oljepris ³	51,5	-2,1	50,7	-3,4
KPI i OECD	2,3	0,1	2,2	0,0
Försörjningsbalans				
BNP, kalenderkorrigerad	2,7	-0,1	2,5	0,3
BNP	2,5	-0,1	2,4	0,3
Hushållens konsumtion	2,0	-0,4	2,2	-0,2
Offentlig konsumtion	1,0	-0,4	0,7	-0,2
Fasta bruttoinvesteringar	5,5	1,8	4,0	1,0
Lagerinvesteringar ⁴	-0,2	0,0	0,0	0,0
Export	3,4	-0,6	4,2	0,5
Import	3,2	-0,1	4,1	0,2
Arbetsmarknad, inflation, räntor med mera				
Arbetade timmar ⁵	1,4	0,1	1,3	0,2
Sysselsättning	2,4	0,7	1,0	0,2
Arbetslöshet ⁶	6,6	-0,1	6,4	-0,1
Arbetsmarknadsgap ⁷	0,4	0,3	0,9	0,4
BNP-gap ⁸	1,3	0,3	1,6	0,5
Produktivitet ⁵	1,4	0,0	1,2	0,1
Timlön ⁹	2,7	-0,3	2,9	-0,2
KPI	1,7	0,2	1,6	0,0
KPIF	1,9	0,2	1,7	0,1
Reporänta ^{1,2}	-0,50	0,00	-0,25	0,00
Tioårig statsobligationsränta ¹	0,6	-0,2	1,1	-0,3
Kronindex (KIX) ¹⁰	113,9	1,3	112,6	1,8
Bytesbalans ¹¹	5,2	-0,2	5,1	-0,1
Offentligt finansiellt sparande ¹¹	0,9	0,4	0,9	0,3

¹ Procent. ² Vid årets slut. ³ Brent, dollar per fat, årsgenomsnitt. ⁴ Förändring i procent av BNP föregående år. ⁵ Kalenderkorrigerad. ⁶ Procent av arbetskraften. ⁷ Skillnaden mellan faktiskt och potentiellt arbetade timmar uttryckt i procent av potentiellt arbetade timmar. ⁸ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP uttryckt i procent av potentiell BNP. ⁹ Enligt konjunkturlönestatistiken. ¹⁰ Index 1992-11-18=100. ¹¹ Procent av BNP.

Anm. Differensen avser skillnaden mellan nuvarande prognos och prognosen i mars 2017. Ett positivt värde innebär en upprevidering.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Internationell konjunkturutveckling

Konjunkturåterhämtningen i OECD-länderna fortsätter och recessionerna i Ryssland och Brasilien är över. Den globala BNP-tillväxten stiger från förra årets 3,1 procent till 3,6 procent både i år och nästa år. I många länder är det framför allt investeringarna som växer snabbt. Den amerikanska ekonomin går in i en mild högkonjunktur och centralbanken fortsätter att höja styrrentan. Även i euroområdet står återhämtningen på allt fastare grund, men det dröjer till 2019 innan ekonomin åter är i balans.

Global konjunkturutveckling 2017-2018

DEN GLOBALA TILLVÄXTEN ÖKAR

Trots att det gått nästan ett decennium sedan finanskrisens utbrott har återhämtningen i OECD-länderna inte riktigt fullbordats (se diagram 19). Framför allt investeringarna har varit nedpressade, men de växer snabbare än normalt i år och nästa år. Penningpolitiken ger fortsatt stöd åt konjunkturuppgången även om den amerikanska centralbanken, Federal Reserve (Fed), fortsätter att höja rentan.

Tillgångspriser, exempelvis aktiepriser, har fortsatt att stiga (se diagram 20). Många enkätbaserade förtroendeindikatorer ligger över eller högt över sina historiska genomsnitt och indikerar en relativt hög tillväxt (se diagram 21 och diagram 22). Hitills har dock BNP-utfall och månadsstatistik inte utvecklats lika starkt och även Konjunkturinstitutets BNP-prognoser är för många länder lägre än vad som impliceras av förtroendeindikatorerna (se kapitlet "Osäkerhet i prognosen"). Bedömningen är ändå att den globala BNP-tillväxten stiger och i år samt nästa år och blir den starkaste sedan 2011 (se tabell 3).

Även utanför OECD-länderna har utsikterna ljusnat. Många tillväxtekonomier producerar och exporterar mycket råvaror och gynnas av råvaruprisuppgången sedan slutet av 2015 (se diagram 23).

De stigande råvarupriserna, framför allt råoljepriset, har bidragit till att driva upp inflationen på många håll i världsekonomin. I OECD-länderna bidrog stigande energipriser till att KPI-inflationen steg till ca 2,5 procent under våren. Råoljepriset väntas ligga kvar på ungefär oförändrad nivå i år och nästa år. De direkta effekterna av förra årets oljeprisökning på KPI-inflationen ebbar ut nästa år och inflationen hamnar på drygt 2 procent i OECD-länderna (se tabell 3).

AVMATTNINGEN DET FÖRSTA KVARTALET I USA BLIR TILLFÄLLIG

I USA sjönk BNP-tillväxten oväntat till 0,3 procent det första kvartalet i år (se diagram 24). Nedgången bedöms dock ha varit

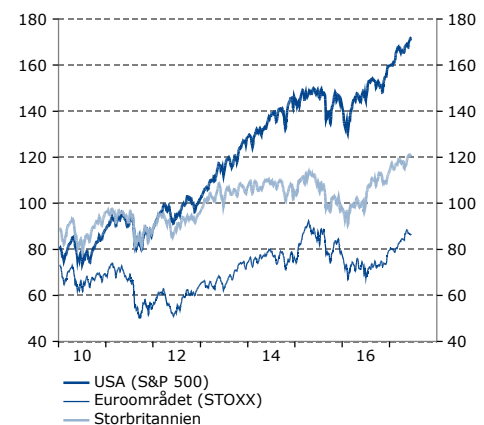
Diagram 19 BNP-gap i OECD-länderna
Procent av potentiell BNP, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Baseras på Konjunkturinstitutets bedömningar av BNP-gapen i USA, euroområdet och Japan. BNP i dessa regioner utgör ca 70 procent av OECD-ländernas sammanlagda BNP. Källor: IMF, OECD, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 20 Börsutveckling

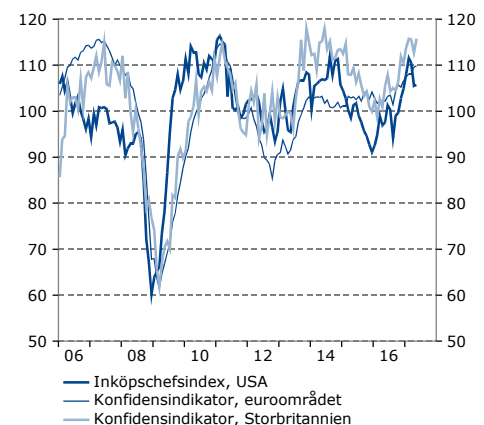
Index 2006-12-29=100, dagsvärden, 5-dagars glidande medelvärde

Källor: Standard & Poor's, STOXX och Macrobond.

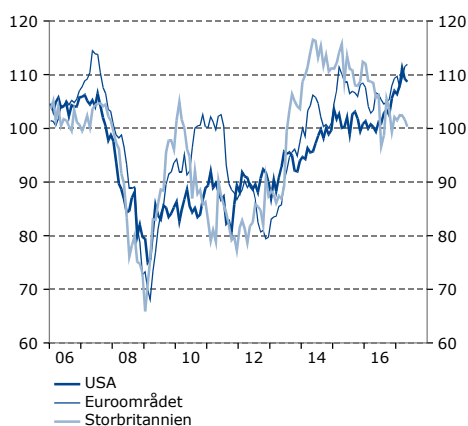
Diagram 21 Förtroendeindikatorer för tillverkningsindustrin i USA, euroområdet och Storbritannien

Index medelvärde=100, månadsvärden

Källor: Institute for Supply Management, Europeiska kommissionen och Macrobond.

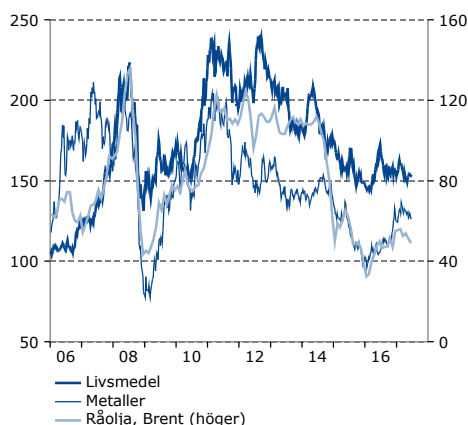
Diagram 22 Konsumentförtroende i USA, euroområdet och Storbritannien
Index medelvärde=100, månadsvärden

Källor: Conference Board, Europeiska kommissionen och Macrobond.

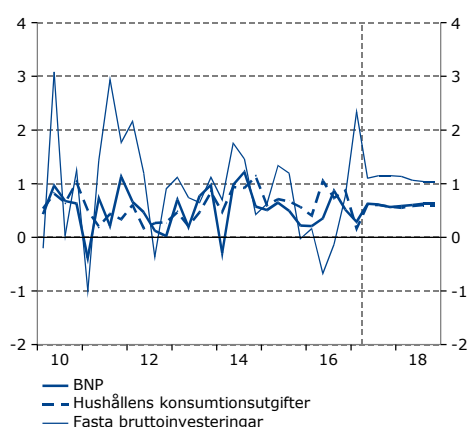
Diagram 23 Råvarupriser

Index 2005=100, veckovärden respektive dollar per fat, månadsvärden

Källor: Economist och Macrobond.

Diagram 24 BNP och efterfrågan i USA
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: Bureau of Economic Analysis, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

tillfällig då bland annat det varma vädret medförde att hushållens energikonsumtion dämpades markant.²

Den nya administrationen har fått en turbulent start och har hittills haft svårt att driva igenom sin politik. Jämfört med i prognosen i *Konjunkturläget*, mars 2017 väntas nu mindre infrastruktursatsningar, en mindre protektionistisk handelspolitik och uppskjutna skattesänkningar. Detta bidrar till en något lägre tillväxt i närtid, men också till en något högre tillväxt bortom 2018. Skillnaden ska dock inte överdrivas då det redan i mars-prognosen förutsattes att endast vissa delar av den nya administrationens aviserade politik skulle komma att genomföras.

Månadsstatistik och förtroendeindikatorer pekar på att BNP-tillväxten blir högre det andra kvartalet. Utvecklingen på arbetsmarknaden är över lag god och hushållen är optimistiska (se diagram 22). Tillväxten i hushållens konsumtion stiger det andra kvartalet och fortsätter sedan att ligga på en robust nivå (se diagram 24).

De fasta bruttoinvesteringarna, som utvecklades starkt under det annars svaga första kvartalet, ökar snabbare än normalt 2017-2018. Flera år med återhållsamma investeringar i kölvattnet av finanskrisen innebär att investeringsnivån fortfarande är låg och att det finns ett uppdämt investeringsbehov. De senaste åren har investeringarna periodvis tagit fart bara för att strax därefter bromsa in igen (se diagram 24). Energisektorn gynnas av förra årets oljeprisuppgång och de senaste årens stora investeringsneddragningar bedöms vara över.

ÅTERHÄMTNINGEN PÅ FASTARE GRUND I EUROOMRÅDET

Konjunkturåterhämtningen i euroområdet står på allt fastare grund. Det första kvartalet i år steg BNP-tillväxten till 0,6 procent (se diagram 25). Utvecklingen på arbetsmarknaden fortsätter att förbättras och arbetslösheten föll till 9,3 procent i april. Skillnaderna mellan de olika medlemsländerna är dock fortfarande stora med en arbetslöshet från ca 4 procent till ca 18 procent (se diagram 26).³

Det mesta tyder på att konjunkturåterhämtningen fortsätter. Den politiska osäkerheten har åtminstone tillfälligtvis dämpats då EU-skeptiska partier nådde mindre framgångar än väntat i vårens allmänna val i Nederländerna och Frankrike. Förtroendeindikatorer har fortsatt att stiga och ligger över eller till och med mycket över sina historiska medelvärden (se diagram 21 och diagram 22).

Även i euroområdet är investeringarna nedpressade och det finns ett ganska stort behov av både att öka det produktiva kapi-

² Det kan också vara så att den låga BNP-siffran det första kvartalet 2017 delvis är ett statistiskt fenomen. Under senare år har den säsongrensade BNP-tillväxten i USA det första kvartalet varit lägre än närmast föregående och efterföljande kvartal. Många bedömare anser att förklaringen är problem med säsongrensningen av BNP-serien, se t.ex. "Residual Seasonality in GDP and GDI: Findings and Next Steps", Bureau of Economic Analysis, July 2016.

³ Enligt den definition som används av International Labour Organisation (ILO).

talet och av att byta ut gammalt och slitet kapital. Den bilden stöds av att kapacitetsutnyttjandet i industrin sedan en tid tillbaka är högre än normalt. Investeringarna växer med ca 0,8 procent per kvartal under resten av innevarande år och nästa år, vilket kan jämföras med den genomsnittliga tillväxten på knappt 0,4 procent per kvartal 1996-2016. Givet den låga nivån i utgångsläget är dock inte investeringsåterhämtningen särskilt stark. Uppgången bromsas bland annat av en kvardröjande osäkerhet hos företagen om den ekonomiska och politiska utvecklingen. I vissa länder innebär dessutom svaga balansräkningar hos bankerna att tillgången till finansiering fortfarande är begränsad.

SVAG INLEDNING PÅ ÅRET I STORBRITANNIEN

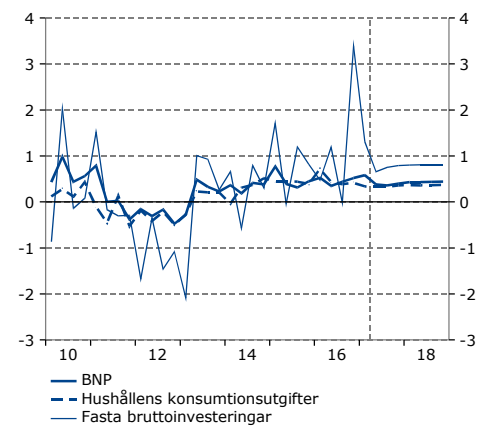
Det kommer allt fler tecken på att utträdesförhandlingarna mellan Storbritannien och EU kommer att bli både komplicerade och hårda. Det konservativa partiet förlorade sin majoritet i parlamentet i nyvalet i juni i år. Det innebär att premiärminister Mays position, och förhandlingsmandat i brexitförhandlingarna, har försvagats. Premiärministern har förespråkat en så kallat hård brexit som bland annat skulle innebära att Storbritannien lämnar den inre marknaden, inte underkastar sig EU-domstolens jurisdiktion samt förbehåller sig rätten att förhindra invandring av EU-medborgare. Valresultatet innebär att sannolikheten för en mindre hård brexit har ökat, samtidigt som den övergripande osäkerheten kring den framtida processen har stigit. Ovissheten om Storbritanniens framtida relationer med omvärlden påverkar den ekonomiska utvecklingen redan i närtid. BNP-tillväxten föll från 0,7 procent det fjärde kvartalet 2016 till 0,3 procent det första kvartalet i år. Det är framför allt investeringarna som hämmas av det osäkra läget. Hushållens konsumtion hålls framför allt tillbaka av att det svagare pundet driver upp importpriserna.

TILLVÄXTEKONOMIERNÄ VÄXLAR UPP

Liksom i OECD-länderna stiger BNP-tillväxten i tillväxtekonomierna i år (se tabell 3 och diagram 27). Den fortsatta dämpningen av tillväxten i Kina kompenseras mer än väl av att de senaste årens stora fall i BNP i Ryssland och Brasilien i år förbyts till tillväxt. Högre världsmarknadspriser på råolja och starkare omvärldsefterfrågan har fått den ryska ekonomin på fötter och sedan ett par kvartal tillbaka ökar BNP igen. I Brasilien har den snabbt fallande inflationen gjort det möjligt för centralbanken att sänka sin styrränta från drygt 14 procent i slutet av förra året till drygt 11 procent och det kommer sannolikt fler sänkningar den närmaste tiden. Det första kvartalet i år ökade BNP för första gången sedan det fjärde kvartalet 2014. Den fortsatta återhämtningen dämpas dock av förnyad politisk turbulens och ökad osäkerhet vad gäller den sittande regeringens reformpolitik.

Diagram 25 BNP och efterfrågan i euroområdet

Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

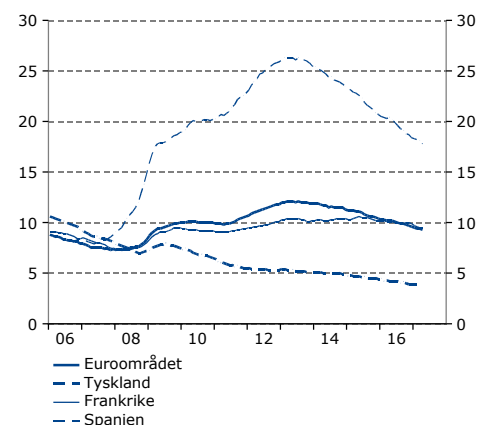

Anm. Den höga tillväxten i de fasta bruttoinvesteringarna det fjärde kvartalet 2016 är till stor del en följd av att bokföringen av multinationella företags aktiviteter i Irland drog upp investeringarna extremt mycket där.

Källor: Eurostat, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 26 Arbetslöshet i Euroområdet, Tyskland, Frankrike och Spanien

Procent av arbetskraften, säsongrensade månadsvärden

Källor: Eurostat och Macrobond.

Diagram 27 BNP i tillväxtekonomierna och Kina

Årlig procentuell förändring

Anm. Tillväxtekonominer definieras som länder som inte är medlemmar av OECD.

Källor: National Bureau of Statistics of China, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Tabell 3 BNP och KPI i världen

Procent av köpkraftsjusterad global BNP respektive procentuell förändring

	Vikt	BNP ¹			KPI ²		
	2016	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Världen		3,1	3,6	3,6			
KIX-vägd	74,6	2,0	2,4	2,3	1,3	2,0	2,0
OECD	44,9	1,8	2,0	2,1	1,1	2,3	2,2
USA	15,5	1,6	2,1	2,4	1,3	2,3	2,4
Euroområdet	11,8	1,7	1,9	1,7	0,2	1,6	1,4
Tyskland	3,3	1,8	1,9	1,8	0,4	1,7	1,5
Frankrike	2,3	1,1	1,3	1,5	0,3	1,4	1,3
Italien	1,9	1,0	1,1	0,9	-0,1	1,4	1,3
Spanien	1,4	3,2	2,8	2,4	-0,3	2,1	1,5
Finland	0,2	1,5	1,9	1,3	0,4	1,1	1,2
Japan	4,4	1,0	1,3	0,9	-0,1	0,6	0,9
Storbritannien	2,3	1,8	1,7	1,4	0,6	2,7	2,7
Sverige	0,4	2,9	2,7	2,5	1,1	1,8	1,4
Norge	0,3	1,0	1,4	1,7	3,9	2,2	2,1
Danmark	0,2	1,3	1,8	1,7	0,0	1,2	1,6
Tillväxtekonominer³	55,1	4,2	4,8	4,8			
Kina	17,8	6,7	6,5	6,2	2,0	1,6	2,5
Indien	7,2	7,5	7,0	7,5	4,9	4,0	5,0
Brasilien	2,6	-3,6	0,4	1,5	8,7	4,2	4,3

¹ BNP-siffrorna avser den kalenderkorrigerade utvecklingen uttryckt i fasta priser. Aggregaten beräknas med hjälp av tidsvarierande köpkraftsjusterade BNP-vikter från IMF. I tabellen visas ett urval av de länder Konjunkturinstitutet gör prognoser för. Konjunkturinstitutet gör BNP-prognoser för samtliga OECD-länder och fler tillväxtekonominer än de som redovisas i tabellen.

² HIKP för EU-länder, inklusive Sverige, och Norge. OECD-aggregatet avser nationella KPI-serier. Aggregatet för euroområdet är vägt med konsumtionsvikter från Eurostat och OECD-aggregatet med konsumtionsvikter från OECD.

³ Tillväxtekonominer definieras som länder som inte är medlemmar av OECD.

Källor: Eurostat, IMF, OECD, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Trots att BNP-tillväxten i tillväxtekonomierna nu stiger tydligt, förblir den låg jämfört med åren närmast före finanskrisen. Den viktigaste anledningen är att tillväxten i Kina nästan har halverats sedan dess (se diagram 27). Det första kvartalet i år ökade BNP-tillväxten i Kina något till 6,9 procent, mätt som årlig förändring. Bedömningen är dock att den ekonomiska politiken håller på att läggas om i en något mindre expansiv riktning. Detta är en av orsakerna till att BNP-tillväxten gradvis faller tillbaka mot 6 procent i slutet av nästa år. Det finns dock en risk att nedgången blir betydligt mer dramatisk (se kapitlet ”Osäkerhet i prognosen”). Bland annat med hänvisning till skuldökningen i den kinesiska ekonomin sänkte Moody’s Kinas kreditbetyg i maj i år.⁴

⁴ Se ”Moody’s downgrades China’s rating to A1 from Aa3 and changes outlook to stable from negative”, *Global Credit Research* – 24 May 2017.

Internationellt makroekonomiskt scenario 2019–2021

HÖGRE GLOBAL TILLVÄXT RÄCKER INTE FÖR ATT LYFTA MARKNADSTILLVÄXTEN

Global BNP växer med i genomsnitt 3,6 procent per år 2019–2021 (se diagram 28). Det är samma genomsnittliga tillväxttakt som under perioden 1990–2016. I OECD-länderna dämpas tillväxten något jämfört med 2017–2018, medan den stiger något i tillväxtekonomierna.

Den svenska exportmarknaden, det vill säga importefterfrågan i de länder Sverige handlar mest med, växer med i genomsnitt ca 3,5 procent per år 2019–2021 (se diagram 29).⁵ Även om det är en högre tillväxttakt än de senaste fem årens knappa 3 procent, är utvecklingen betydligt svagare än genomsnittet på 5,9 procent för perioden 1990–2016. Den låga exportmarknadstillväxten är en återspeglning av den svaga utvecklingen av världshandeln, en trend som tycks ha inletts ungefär vid finanskrisens utbrott. En möjlig förklaring till att världshandeln de senaste åren har ökat långsamt, även med hänsyn taget till den låga BNP-tillväxten, är att det skett en försvagning i trenden mot ökad internationell specialisering. Ett exempel på det skulle kunna vara att effekterna av de senaste decenniernas ökade användande av så kallade *globala värdekedjor*⁶ håller på att ebba ut. Protektionismen har också ökat de senaste åren.⁷ Det är svårt att förutspå hur internationell specialisering och världshandel, och därmed svensk exportmarknadstillväxt, kommer att utvecklas framöver, men Konjunkturinstitutet gör bedömningen att den svaga trenden håller i sig.

I många OECD-länder har den långsiktiga tillväxtpotentialen försvagats av låga investeringar efter finanskrisen. Potentiell BNP-tillväxt återhämtar sig långsamt under åren 2017–2021, men når i euroområdet och USA inte upp till samma tillväxttakt som före finanskrisen. I många länder bidrar en svag utveckling av befolkningen i arbetsför ålder och en låg tillväxt i produktivitet till att den potentiella tillväxten blir fortsatt låg.

RÄNTEHÖJNINGAR DÄMPAR AMERIKANSK TILLVÄXT

Återhämtningen i den amerikanska ekonomin är så gott som fullbordad och resursutnyttjandet bedöms vara normalt eller till och med något ansträngt från och med 2018 (se diagram 30). Federal Reserve (Fed) fortsätter att strama åt penningpolitiken för att förhindra en överhettning av ekonomin längre fram (se

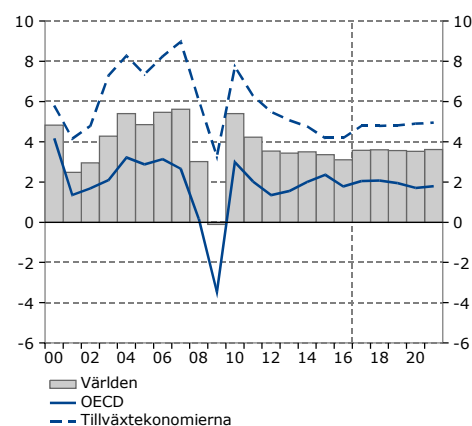
⁵ Tillväxten av den svenska exportmarknaden avser den viktade importtillväxten i de 32 länder som Sverige exporterar mest till. Exporten till dessa länder utgör ca 85 procent av den totala svenska varuexporten.

⁶ *Globala värdekedjor* (*global value chains*) innebär att de olika stegen i en produktionsprocess lokaliseras till olika länder.

⁷ Se bland annat *World Economic Outlook*, oktober 2016, IMF.

Diagram 28 BNP i världen, OECD och tillväxtekonomierna

Procentuell förändring

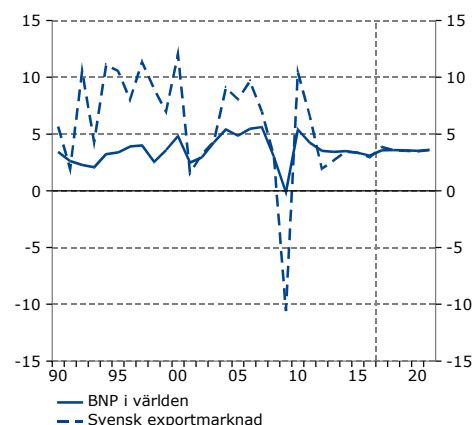

Anm. Tillväxtekonomierna avser här alla länder som inte är medlemmar av OECD.

Källor: OECD, IMF, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 29 BNP i världen och svensk exportmarknad

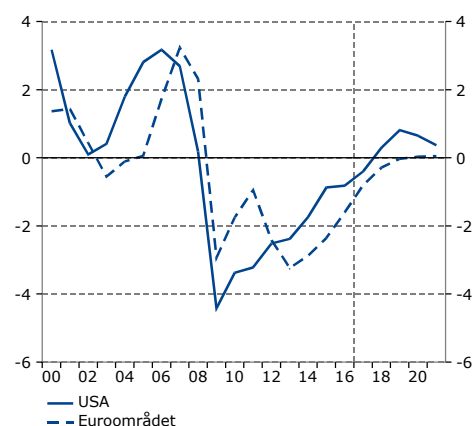
Procentuell förändring

Källor: Nationella källor, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 30 BNP-gap i USA och euroområdet

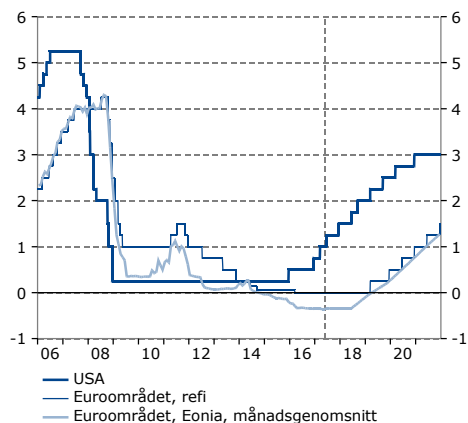
Procent av potentiell BNP

Källor: OECD, IMF, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 31 Styrräntor

Procent, dags- respektive månadsvärden

Anm. Styrräntan i USA avser den övre gränsen i Federal Reserves toleransintervall.

Källor: ECB, Federal Reserve, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

diagram 31). Lönetillväxten och inflationen har hittills varit lägre än vad som kan förväntas av historiska samband. Fed antas därför fästa stor vikt vid att hålla upp inflationen och bedöms ha en relativt hög tolerans för att den kan komma att skjuta över målet. Ränthöjningarna under de kommande åren sker därför i en långsammare takt i förhållande till tidigare räntehöjningsfaser. Mätt med BNP-gapet blir resursutnyttjandet något ansträngt 2019-2021 och inflationen hamnar något över inflationsmålet.⁸ Den successivt stramare penningpolitiken bidrar dock till att både BNP-tillväxten och inflationen faller tillbaka från och med 2020 (se tabell 4).

Tabell 4 Nyckeltal för internationell ekonomi

Procentuell förändring respektive procent

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
BNP i OECD	2,4	1,8	2,0	2,1	1,9	1,7	1,8
BNP i euroområdet	1,9	1,7	1,9	1,7	1,5	1,4	1,4
BNP i USA	2,6	1,6	2,1	2,4	2,3	1,7	1,7
BNP i tillväxtekonomier	4,2	4,2	4,8	4,8	4,8	4,9	4,9
BNP i världen	3,4	3,1	3,6	3,6	3,6	3,5	3,6
HIKP i euroområdet	0,0	0,2	1,6	1,4	1,6	1,8	1,9
KPI i USA	0,1	1,3	2,3	2,4	2,5	2,4	2,3
Refiränta i euroområdet	0,05	0,00	0,00	0,00	0,50	1,00	1,50
Styrränta i USA	0,50	0,75	1,50	2,00	2,50	3,00	3,00
Styrränta, KIX-vägd	0,02	-0,14	-0,05	0,17	0,55	1,03	1,54

Anm. BNP-aggregat beräknas med hjälp av köpkraftskorrigerade BNP-vikter från IMF. Styrränta avser nivå i slutet av året. KIX-vägd styrränta avser ett genomsnitt av dagslåneräntan Eonia för euroområdet samt styrräntor i USA, Norge, Storbritannien, Danmark och Japan.

Källor: IMF, OECD, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

EUROOMRÅDET NÅR KONJUNKTURELL BALANS 2019

Återhämtningen har inte nått lika långt i euroområdet som i USA (diagram 30). Resursutnyttjandet stiger emellertid successivt och blir balanserat 2019. Med hjälp av den expansiva penningpolitiken fortsätter investeringsuppgången. Räntedifferensen mot USA bidrar till att hålla euron relativt svag, vilket gynnar euroländernas konkurrenskraft.

I takt med att lediga resurser tas i anspråk och inflationen stiger börjar ECB det tredje kvartalet 2018 styra Eonia (interbankräntan) högre. Från våren 2019 börjar ECB höja sin styrränta, refiräntan (se diagram 31). Ännu 2021 ligger den dock långt under den bedömda jämviktsräntan på 2,75 procent (se fördjupningen ”Ny lägre bedömning av realräntor på längre sikt” i *Konjunkturläget*, mars 2017). Målet om en inflation under, men nära, 2 procent nås 2020-2021.

⁸ Feds inflationsmål är att konsumtionsdeflatorn ska växa med 2,0 procent mätt som årlig procentuell förändring. Det bedöms motsvaras av att KPI-inflationen uppgår till 2,3 procent.

Konjunktoren i Sverige 2017–2018

Sverige befinner sig i en högkonjunktur. Tillväxten blev dock dämpad det första kvartalet 2017. Men BNP-tillväxten blir högre under resten av året, då export och offentlig konsumtion ökar snabbare. Sysselsättningen ökar kraftigt 2017–2018, och arbetslösheten sjunker. Trots högkonjunkturen stiger inte inflationen över målet på 2 procent. Det beror på en svag utveckling av energipriserna och att löneökningarna är jämförelsevis låga, trots att bristen på arbetskraft är stor i flera branscher.

Efterfrågan och produktion

MÄTLIG TILLVÄXT FÖRSTA KVARTALET 2017

BNP-tillväxten blev lägre första kvartalet än många bedömare räknat med. De höga nivåerna på konjunkturindikatorer, som exempelvis Konjunkturbarometern, pekade mot en högre tillväxt (se diagram 32). En svag utveckling av offentlig konsumtion och tjänsteexport dämpade dock BNP-tillväxten (se diagram 33). Tjänsteexporten påverkades av bland annat minskade licens- och royaltyintäkter och försäljning av data- och kommunikationsrelaterade tjänster, troligtvis kopplade till utmaningarna för den svenska telekomindustrin. Även utländska turisternas konsumtion i Sverige föll tillbaka under kvartalet (se diagram 34).⁹

Det varma vädret i början av året bedöms ha dämpat hushållens konsumtion av både el och fjärrvärme för uppvärmning. Dessutom inföll påsken andra kvartalet i år jämfört med första kvartalet 2016, vilket förskjuter en del av konsumtionen av dagligvaror till andra kvartalet. Påskens betydelse bekräftas av att dagligvaruhandelns försäljning ökade med över 8 procent i april jämfört med ett år sedan.

HÖGRE KVARTALSTILLVÄXT UNDER RESTEN AV 2017

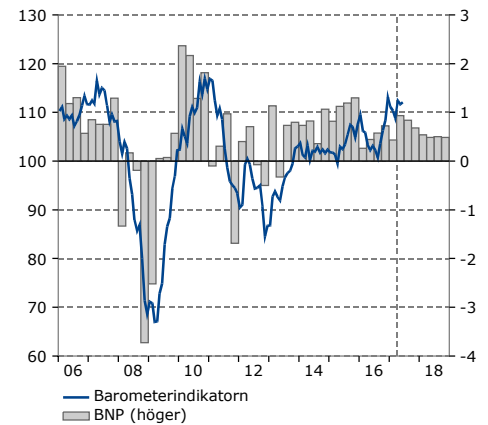
Tillväxten blir högre den närmaste tiden. Det beror bland annat på det fortsatta demografiska trycket på offentlig konsumtion och en uppgång i exporten efter den svaga inledningen av året. Konjunkturinstitutets olika statistiska modeller indikerar en BNP-tillväxt på knappt 1 procent det andra kvartalet i år, och prognosen är 0,9 procent (se tabell 5).¹⁰

⁹ Utländska besökares konsumtion benämns export av resevaluta och medräknas i tjänsteexporten. I denna post ingår även en mindre del som avser konsumtionen hos nyanlända som ännu inte fått uppehållstillstånd.

¹⁰ Utvecklingen i säsongsrensad BNP jämfört med första kvartalet.

Diagram 32 Barometerindikatorn och BNP

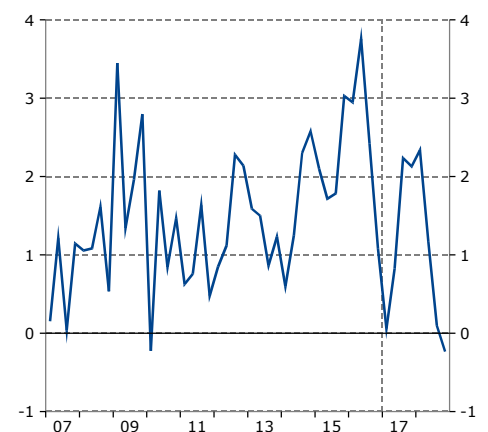
Index medelvärde=100, månadsvärden respektive procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 33 Offentlig konsumtion

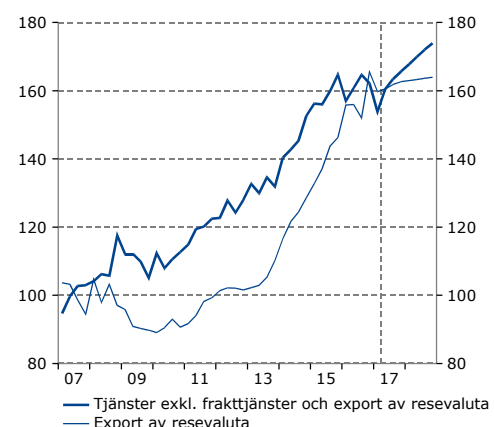
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade kvartalsvärden

Källa: SCB.

Diagram 34 Export av tjänster

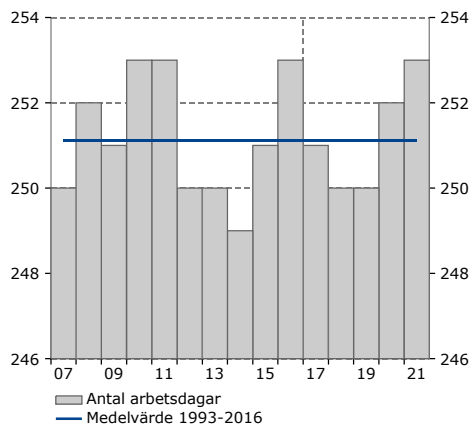
Index 2007=100, fasta priser, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 35 Antal arbetsdagar

Vardagar utom allmänna helgdagar samt midsommarafton, julafton och nyårsafton

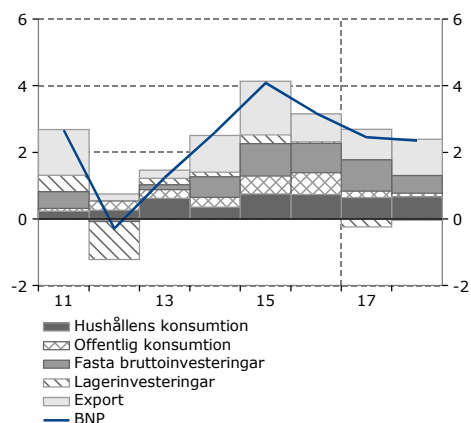

Anm. Helgdagar definierade enligt lag 1989:253 om allmänna helgdagar. Klämdagar räknas som arbetsdagar.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 36 Importjusterat bidrag till BNP-tillväxten

Procentuell förändring respektive procentenheter

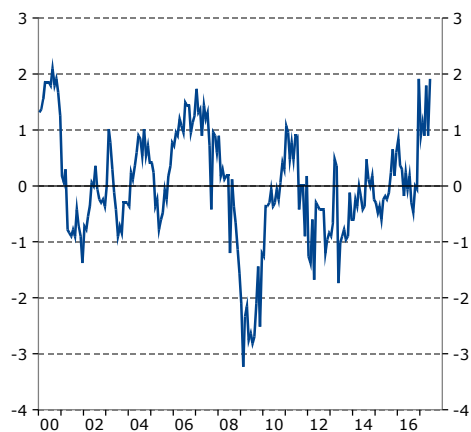

Anm. Lagerinvesteringarnas bidrag är beräknat utan justering för importinnehållet.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 37 Industrins omdöme om exportorderstocken

Standardiserade avvikelser från medelvärde, säsongsrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Tabell 5 Utfall och prognoser för BNP

Procentuell förändring jämfört med föregående kvartal, säsongsrensade värden

	Utfall 2017 kv. 1	Prognos 2017 kv. 2	Prognos 2017 kv. 3
Konjunkturinstitutets prognos	0,4	0,9	0,8
Bayesiansk VAR-modell	-	1,0	0,7
Konjunkturbarometermodeller	-	0,8	-

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

TILLVÄXTEN DÄMPAS 2018

Justerat för olika antal arbetsdagar minskar BNP-tillväxten något i år och nästa år (se tabell 6). I faktiska tal blir tillväxten för året 2017 dock påtagligt lägre än 2016. Det beror till stor del på att det är två färre arbetsdagar 2017 än 2016. (se diagram 35).

Förutom detta så blir tillväxten i den offentliga konsumtionen lägre 2017. BNP-tillväxten mattas av än mer 2018. Det är investeringar och offentlig konsumtion som bidrar till att tillväxten mattas av (se diagram 36). Samtidigt ökar exporten snabbare. Den totala efterfrågan ökar marginellt, men exporten har ett högt importinnehåll. Det medför att importen ökar snabbare 2018, vilket dämpar BNP-tillväxten.

Tabell 6 Försörjningsbalans

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	Nivå				
	2016	2015	2016	2017	2018
Hushållens konsumtionsutgifter	1 949	2,7	2,4	2,0	2,2
Offentliga konsumtionsutgifter	1 144	2,5	2,9	1,0	0,7
Fasta bruttoinvesteringar	1 055	7,0	5,3	5,5	4,0
<i>Inhemsk efterfrågan utom lager</i>	4 148	3,7	3,3	2,6	2,3
Lagerinvesteringar ¹	25	0,3	0,1	-0,2	0,0
<i>Inhemsk efterfrågan</i>	4 173	4,0	3,3	2,3	2,2
Export	1 943	5,6	3,5	3,4	4,2
<i>Total efterfrågan</i>	6 116	4,5	3,3	2,7	2,8
Import	1 741	5,5	3,8	3,2	4,1
<i>Nettoexport¹</i>	202	0,3	0,0	0,3	0,2
BNP	4 375	4,1	3,2	2,5	2,4
BNP, kalenderkorrigerad		3,8	2,9	2,7	2,5
BNP per invånare ²	441	3,0	1,9	1,1	1,2
Bytesbalans ³	222	4,7	5,1	5,2	5,1

¹ Miljarder kronor respektive förändring i procent av BNP föregående år. ² Tusental kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser. ³ Miljarder kronor respektive i procent av BNP, löpande priser.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

INVESTERINGAR I OMVÄRLDEN DRIVER VARUEXPORTEM

Indikatorerna som speglar den svenska industrin pekar näst intill entydigt på att industriföretagen har en positiv syn på efterfrågeläget. Kapacitetsutnyttjandet ökar och i Konjunkturbarometern

är det allt färre företag som svarar att efterfrågeläget är det främsta produktionshindret. Synen på exportorderstockens storlek är också betydligt mer positiv än normalt (se diagram 37). Investeringarna i de för svenska producenter viktigaste mottagarländerna är på väg uppåt efter att ha varit nedpressade under lång tid. Behovet av att ersätta gammalt och slitet kapital blir allt större, samtidigt som även behovet av nyinvesteringar ökar. Högre metallpriser har spätt på den utländska gruvnäringens investeringar. Byggbandet av såväl bostäder som anläggningar i Europa är också på väg uppåt. Den redan starka motorfordonskonjunkturen ligger dessutom kvar på en hög nivå, vilket lett till högre export av både personbilar och lastbilar. Totalt sett stiger efterfrågan på marknaden för svensk export med strax under 4 procent per år 2017 och 2018 (se kapitlet ”Internationell konjunkturutveckling”). Den svenska exporten fortsätter därför att stiga, och utgör både 2017 och 2018 en viktig drivkraft för tillväxten i svensk ekonomi (se diagram 36).

FORTSATT HÖGA BOSTADSVINSTERINGAR

Den låga räntan och höga befolkningstillväxten har lett till en ökad efterfrågan på realkapital, i synnerhet bostäder. Det första kvartalet påbörjades över 20 000 nya lägenheter enligt SCB (se diagram 38). Byggtakten har ökat från redan höga nivåer. Det ger utslag på bostadsinvesteringarna minst ett år framåt i tiden, eftersom bostäderna tar tid att färdigställa. Trots den höga efterfrågan på bostäder förväntas byggtakten inte kunna öka ytterligare, bland annat eftersom det råder stor brist på arbetskraft i byggbranschen. Det innebär att tillväxten i bostadsinvesteringarna gradvis mattas av 2018, även om investeringstakten förblir hög.

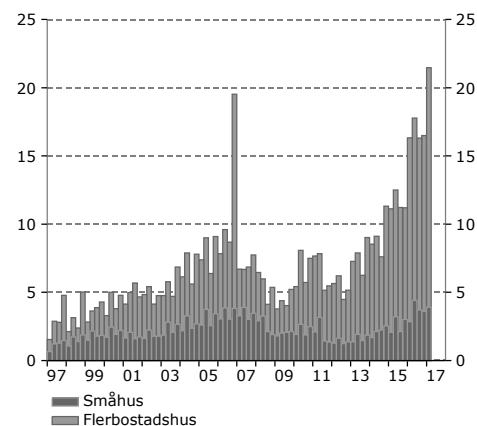
Den låga räntan påverkar också investeringar i maskiner och annan produktionsutrustning. Kapacitetsutnyttjandet i industrin har ökat, vilket indikerar ett stigande investeringsbehov. Industrins investeringar hålls uppe av bland annat större projekt inom massa- och pappersindustrin. Tillsammans med tjänstbranschernas ökade investeringar ger det en fortsatt uppgång i näringslivets totala investeringar exklusive bostäder (se diagram 39). Offentliga myndigheters investeringar fortsätter att öka 2017–2018, inte minst på grund av högre byggtakter i flera stora infrastrukturprojekt.

HÖGT SPARANDE I HELA EKONOMIN

Konsumtionen har följt inkomstutvecklingen väl de senaste fyra åren. Hushållens sparande är på en hög nivå (se diagram 40). Att sparandet är högt beror till viss del på den låga räntan. Hushållen buffertsparar för att möta framtida räntehöjningar. Eftersom svenska hushåll totalt sett har betydligt mer räntebärande skulder än räntebärande tillgångar kommer deras totala räntenetto att försämrans markant när räntorna stiger. Trots låga räntor i närtid, låg arbetslöshet och hög befolkningstillväxt förblir ök-

Diagram 38 Påbörjade lägenheter

Tusental, kvartalsvärden

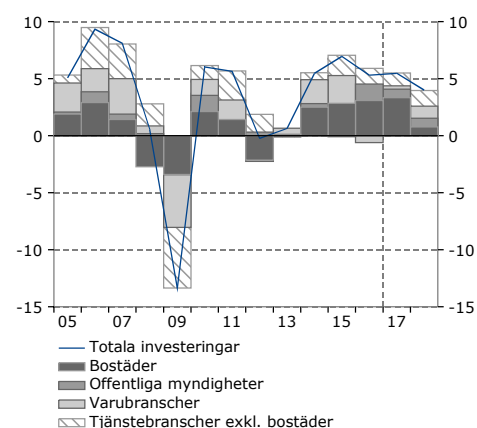

Anm. Bostäder i såväl flerbostadshus som småhus definieras som lägenheter.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 39 Bidrag till investeringstillväxten

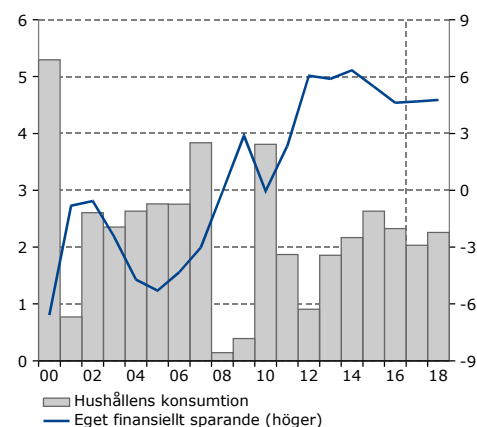
Årlig procentuell förändring respektive procentenheter

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 40 Hushållens konsumtion och sparande

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden respektive procent av disponibel inkomst, löpande priser

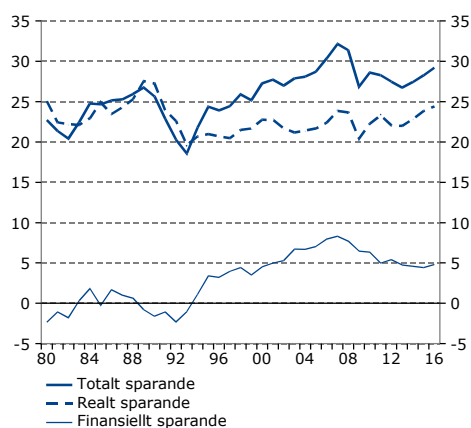

Anm. I eget finansiellt sparande ingår varken sparande i avtals- och premiepensioner eller sparande i reala tillgångar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 41 Realt och finansiellt sparande

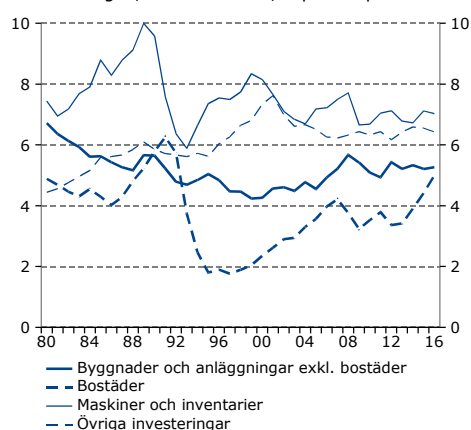
Andel av BNI, löpande priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 42 Realt sparande

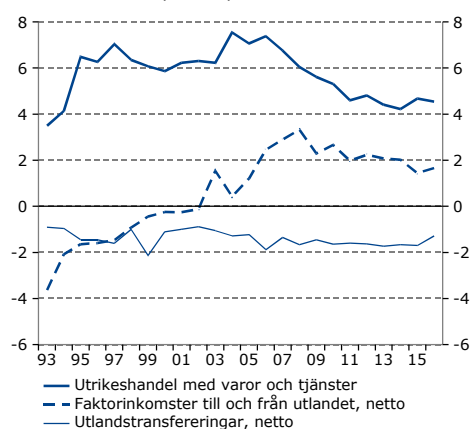
Investeringar, andel av BNI, löpande priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 43 Finansiellt sparande

Andel av BNI, löpande priser

Källor: SCB.

ningstakten i hushållens konsumtion måttlig de kommande åren. En orsak till detta är att ökningen i tillgångspriserna bedöms bli lägre framöver. Hushållens sparande förblir alltså fortsatt högt.

En stor andel av inkomsterna sparas

Landets samlade inkomster utgörs av bruttonationalinkomsten (BNI). BNI definieras som värdet av alla varor och tjänster som produceras inom landet (BNP) plus nettot av landets faktorinkomster och transfereringar gentemot utlandet. Inkomsterna kan användas till konsumtion eller sparande. Ett land kan spara på två sätt; genom att investera i fasta tillgångar och lager, eller genom att spara gentemot utlandet. Det förstnämnda kallas ibland för realt sparande. Sparandet mot utlandet benämns här finansiellt sparande, även om det sparandet i sin tur kan användas för investeringar i reala tillgångar i utlandet.

Under 1980-talet sparades i genomsnitt 24 procent av inkomsterna och sparandet bestod nästan enbart av sparande i reala tillgångar. Det finansiella sparandet pendlade mellan att vissa år vara negativt och andra positivt (se diagram 41).¹¹

När den ekonomiska krisen slog till i början av 1990-talet minskade sparandet kraftigt som andel av bruttonationalinkomsten. Maskininvesteringarna såväl som bostadsinvesteringarna föll kraftigt (se diagram 42), samtidigt som det finansiella sparandet var negativt. År 1993 motsvarade sparandet därmed mindre än en femtedel av inkomsterna.

Framför allt det finansiella sparandet ökade sedan successivt för att vara som störst 2007, strax innan finanskrisen slog till. Förutom ett överskott i utrikeshandeln genererades detta sparande via växande faktorinkomster från utlandet (se diagram 43). Nettot av faktorinkomsterna består av arbetsinkomster och kapitalinkomster (såsom räntor och utdelningar) som erhålls från utlandet minus motsvarande betalningar till utlandet.

När finanskrisen sedan bröt ut 2008 vände sparandet åter ner. De senaste åren har dock sparandet återigen ökat för att 2016 uppgå till drygt 29 procent av inkomsterna. Ökningen sedan 2013 består nästan helt och hållet av ökade reala investeringar, närmare bestämt ett ökat bostadsbyggande.

¹¹ Sparande i reala tillgångar utgörs av de fasta bruttointesteringarna och lagerinvesteringarna, medan sparandet i finansiella tillgångar utgörs av nettot av utrikeshandeln med varor och tjänster, samt nettot av faktorinkomster och transfereringar gentemot utlandet.

SNABBARE IMPORTTILLVÄXT FRAMÖVER

Efter att ha utvecklats svagt under loppet av 2016 ökade importen med knappt en procent första kvartalet i år. Importen av varor ökade med 0,6 procent och av tjänster med 1,5 procent. Framför allt var det importen av diverse företagstjänster, motorfordon och maskiner som ökade. Även de kommande kvartalen växer importen snabbare än i fjol (se diagram 44).

År 2017 bidrar exporten och inhemsk efterfrågan i lika stor utsträckning till ökningen av importen. Den starka tillväxten i bostadsbyggandet bidrar tillsammans med tjänstebansernas investeringar i betydande utsträckning till årets importutveckling. Hushållens konsumtion av sällanköpsvaror spär, tillsammans med inköpen av nya bilar, på importutvecklingen ytterligare.

År 2018 växer efterfrågan marginellt snabbare än i år. Förändringar i efterfrågans sammansättning nästa år gör dock att importen ökar snabbare (se diagram 45). Framst beror detta på exportutvecklingen, men även på utvecklingen för de samlade investeringarna och då inte minst industrins investeringar.

HÖG AKTIVITET I NÄRINGSLIVET

Tjänsteproduktionen har de senaste åren ökat starkt och utvecklingen fortgår både i år och nästa år (se diagram 46 och tabell 7). Bland annat fortsätter företagstjänstebanschen att öka sin produktion snabbt, medan handeln växer långsammare kommande år.

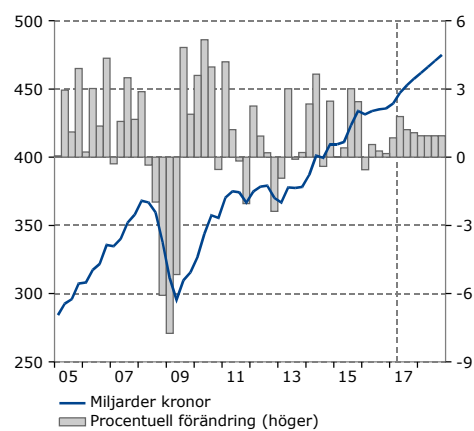
Den offentliga konsumtionen av vård-, skola-, och omsorgstjänster ökade snabbt 2015–2016 på grund av ett ökat antal asylsökande. Ökningstakten har dock minskat nu eftersom antalet asylsökande minskat kraftigt (se diagram 47). Det påverkar också de privata företagen inom vård, skola och omsorg. Deras produktion ökar i år och nästa år inte i samma höga takt som tidigare.

Industriproduktionen har utvecklats svagt de senaste åren. Det finns dock undantag. Den för sysselsättningen viktiga motorfordonsindustrin hade en svacka under sommarhalvåret 2016 till följd av produktionsstörningar, men har sedan dess haft en högre produktion (se diagram 48). Indikatorer för industrin, både Konjunkturbarometern och inköpschefsindex, har under våren indikerat ett starkt läge i industrin. En högre efterfrågan i omvärlden leder till att industriproduktionen växer något snabbare i år och nästa år.

Byggproduktionen har ökat snabbt bland annat till följd av det höga byggandet av nya bostäder. Konfidensindikatorn för bygg- och anläggningsverksamhet är på fortsatt höga nivåer och indikerar en stark utveckling under de närmaste kvartalen (se diagram 49).

Diagram 44 Import

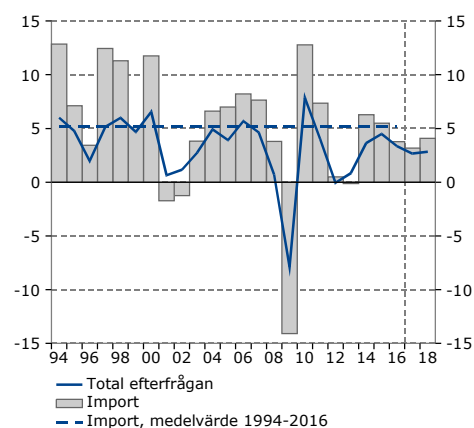
Miljarder kronor, fasta priser respektive procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 45 Import och efterfrågan

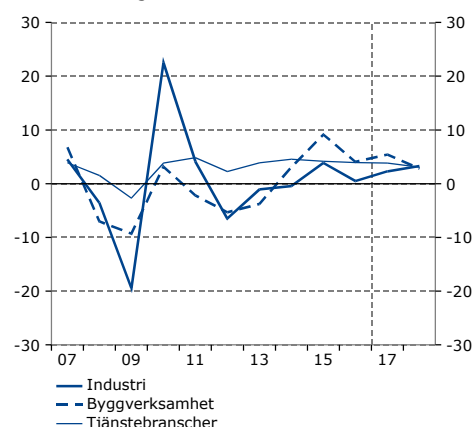
Procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 46 Produktion i näringslivet

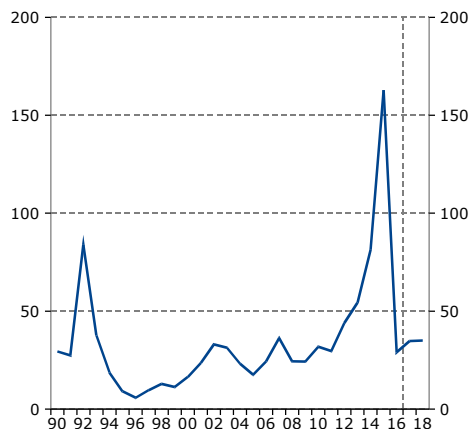
Procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 47 Asylsökande

Tusental

Anm. 2017–2018 avser Migrationsverkets planeringsantagande.

Källa: Migrationsverket.

Diagram 48 Produktion i motorfordonsindustrin

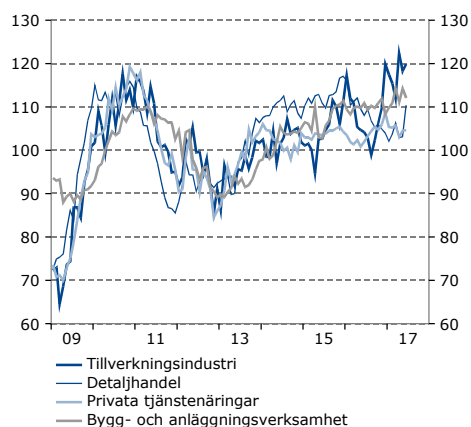
Index 2010=100, säsongsrensade månadsvärden enligt industriproduktionsindex

Anm. Motorfordonsindustrin avser bransch C29.
Källa: SCB.

Diagram 49 Konfidensindikatorer i olika branscher

Index medelvärde=100, säsongsrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Tabell 7 Produktion

Miljarder kronor, respektive procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	2016	2015	2016	2017	2018
Näringsliv	3 020	4,4	2,9	3,4	3,0
Varubranscher	1 050	4,8	1,2	2,5	2,9
Varav industrin	652	3,8	0,5	2,3	3,3
Tjänstebanscher	1 971	4,2	3,9	3,8	3,1
Offentliga myndigheter	782	0,3	1,9	0,9	0,8
Hela ekonomin ¹					
BNP till baspris	3 854	3,5	2,7	2,9	2,5
BNP till marknadspris	4 364	3,8	2,9	2,7	2,5

¹ Inklusive hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Anm. Med produktion avses förädlingsvärde.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Omklassificering av Ericsson AB i den ekonomiska statistiken

SCB har nyligen beslutat att telekombolaget Ericsson AB ska klassificeras om från industrin till fyra verksamhetsenheter fördelade på olika branscher, varav tre är tjänstebanscher.¹² Förändringen implementeras vid olika tidpunkter inom olika dataserier, vilket försvårar jämförelser av utvecklingen mellan olika statistikprodukter i dagsläget.

I nationalräkenskaperna kvarstår den gamla branschindelningen till september 2017.¹³ I tjänsteproduktionsindex har förändringen redan genomförts. Det uppstår tidsseriebrott i flera tidsserier i den ekonomiska statistiken. Exempelvis växlar Ericsson mellan branscher i januari 2015. Den stora uppgången i tjänsteproduktionsindex den månaden ska alltså inte tolkas som kraftigt ökad produktion, utan är ett resultat av branschbytet. Tidsseriebrotten innebär att analyser av tjänstebanschernas respektive industribranschernas relativa utveckling över tid försvåras.

I Konjunkturbarometern ändrades branschindelningen för Ericsson i maj 2017. Prognoserna för perioden 2017–2018 i denna rapport baseras på branschindelningen såsom den är definierad i nationalräkenskaperna i juni 2017. Det vill säga Ericsson AB behandlas fortfarande som ett industriföretag.

¹² Se "Förändringar i klassificeringen av FoU samt Ericsson AB", nyhet från SCB den 27 april 2017, och "Unik tillväxt när Sverige gick från jordbruk till tjänster", artikel på www.scb.se.

¹³ Se Mötesanteckningar från användarrådet för ekonomisk statistik, 27 april 2017. Tillgängliga på www.scb.se.

Arbetsmarknad och resursutnyttjande

Sysselsättningen har ökat i god takt de senaste tre åren. De senaste två kvartalen växte den med närmare 1 procent per kvartal (se diagram 50). Det är utrikes födda som driver sysselsättnings-tillväxten, vilket till viss del beror på att befolkningen också växer starkt till följd av att många asyl- och anhöriginvandrare nu beviljas uppehållstillstånd. En snabb befolkningstillväxt kan leda till snedvridning i statistiken eftersom de som folkbokförts under året inte är representerade i arbetskraftsundersökningens urval.¹⁴ Trots en stark sysselsättningsstillväxt har arbetslösheten endast minskat långsamt under 2016 eftersom även arbetskraften vuxit snabbt. Första kvartalet i år sjönk arbetslösheten jämfört med föregående kvartal från 6,9 till 6,6 procent. Sysselsättningen fortsätter att öka snabbt under innevarande år. Uppgången mattas dock gradvis av på grund av att efterfrågan inom framför allt offentlig sektor ökar långsammare och, till viss del, på grund av brist på arbetskraft med relevant kompetens och förmåga. Befolkningstillväxten, som i viss utsträckning drivit upp sysselsättningsstillväxten 2016–2017, avtar 2018 vilket också bidrar till att tillväxttakten dämpas.

Även arbetade timmar ökade starkt det första kvartalet i år (se diagram 51). Timmarna ökade dock långsammare än sysselsättningen vilket innebär att arbetad tid per sysselsatt fortsatte att minska jämfört med kvartalet innan. Timmarna bedöms öka snabbare än sysselsättningen under andra halvåret 2017 och under 2018 och genomsnittligt arbetad tid per vecka ökar.

FORTSATT HÖG EFTERFRÅGAN PÅ ARBETSMARKNADEN

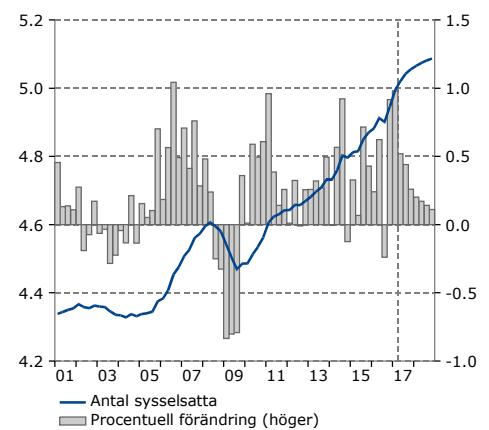
Framåtblickande indikatorer för arbetsmarknaden är fortsatt positiva. Anställningsplanerna i näringslivet ligger kvar på en hög nivå efter en stark ökning under 2016 (se diagram 52). Även inköpschefsindex för sysselsättningen ligger på höga nivåer, både för industri och tjänster.

De kortsiktsmodeller som Konjunkturinstitutet använder som stöd för prognosen i närtid pekar på en stark sysselsättningsstillväxt andra kvartalet 2017 (se tabell 8). Prognosen för det andra kvartalet ligger i linje med modellprognoserna. Prognosen för det tredje kvartalet ligger dock något lägre än modellprognoserna eftersom de senaste kvartalens starka tillväxt delvis drivits av en stark befolkningstillväxt. Detta är en faktor som inte fångas av modellerna. Befolkningsökningen kommer att fortsätta öka under 2017, men i avtagande takt jämfört med inledningen av året och slutet av 2016.

¹⁴ På grund av eftersläpning i arbetskraftsundersökningens urval är hela gruppen nyanlända inte korrekt representerade i urvalet. Svaren i undersökningen räknas upp mot ett aktuellt befolkningsregister och nyanlända antas vara sysselsatta i samma utsträckning som motsvarande grupp i urvalet. För mer detaljerad beskrivning se ruta "Nyanlända i AKU", *Konjunkturläget*, mars 2017 eller SCB:s rapport "Över- och undertäckning i AKU", juni 2017.

Diagram 50 Sysselsättning

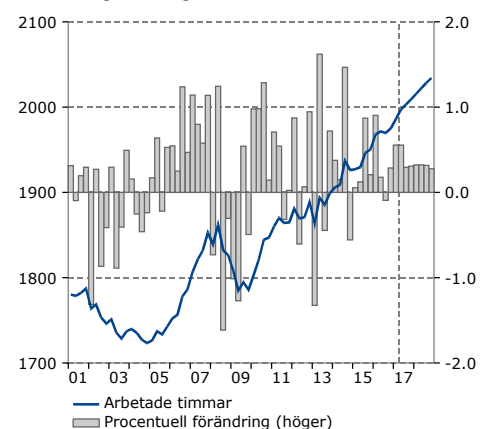
Miljoner personer respektive procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 51 Arbetade timmar

Miljoner timmar respektive procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 52 Anställningsplaner i näringslivet

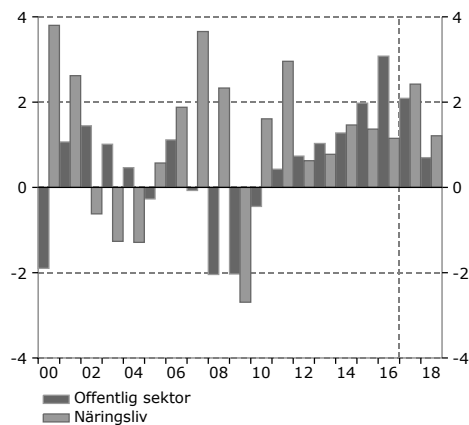
Nettototal, säsongrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 53 Sysselsatta

Procentuell förändring av antal anställda

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 54 Anställningsplaner i industri, byggverksamhet, detaljhandel och privata tjänstenärningar

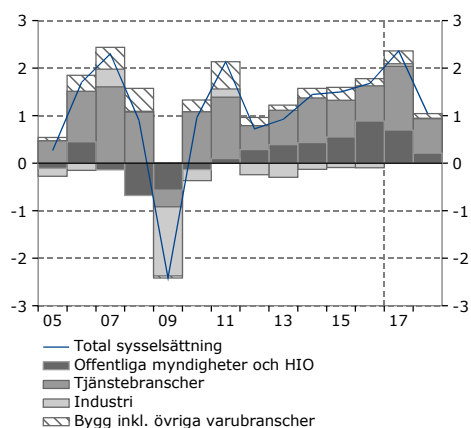
Nettotal, säsongrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 55 Bidrag till sysselsättningstillväxten

Procentuell förändring respektive procentenheter

Anm. HIO avser hushållens icke vinstdrivande organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 8 Utfall och prognoser för sysselsättning

Procentuell förändring jämfört med föregående kvartal, säsongrensade värden

	Utfall 2017 kv.1	Prognos 2017 kv. 2	Prognos 2017 kv. 3
Konjunkturinstitutets prognos	1,0	0,5	0,4
Bayesiansk VAR-modell ¹		0,5	0,5
Bayesiansk VAR-modell ²		0,7	0,9
VAR-modeller		0,6	0,5

¹ Se Raoufinia, K. "Forecasting employment growth in Sweden using Bayesian VAR models", Working Paper No. 144, Konjunkturinstitutet, 2016, för en redogörelse av denna BVAR-modell.² Se fördjupningen "Modellbaserade skattningar för BNP och sysselsättning för andra och tredje kvartalet i år" i *Konjunkturläget*, juni 2015, för en beskrivning av denna BVAR-modell.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

PRIVAT SEKTOR DRIVER SYSSLESÄTTNINGSTILLVÄXTEN

Under 2016 ökade sysselsättningen betydligt starkare inom offentlig sektor än inom näringslivet (se diagram 53). Behovet av att anställa var då stort framför allt inom kommunerna till följd av det stora flyktningmottagandet under senare delen av 2015. Antalet asylsökande har sedan början av 2016 minskat kraftigt, vilket dämpar kommunernas rekryteringsbehov framöver. Behovet av välfärdstjänster ökar dock fortsatt av demografiska skäl. En växande befolkning och en stigande andel unga och äldre innebär att behovet av personal inom utbildning samt vård och omsorg ökar som snabbast 2017. Antalet anställda fortsätter därför att växa inom offentlig sektor även 2017–2018, men uppgången dämpas gradvis.

Sysselsättningstillväxten inom näringslivet är starkast 2017, därefter mattas uppgången av till följd av att efterfrågetillväxten avtar. Både 2017 och 2018 är det näringslivet som driver på sysselsättningstillväxten mest. Sysselsättningen inom näringslivet har tagit fart de senaste två kvartalen. Många indikatorer pekar också på en god utveckling de närmaste kvartalen, exempelvis är anställningsplanerna fortsatt optimistiska inom samtliga branscher (se diagram 54). Trots att arbetsgivare inom byggbranschen under lång tid flaggat för brist på arbetskraft ökade sysselsättningen inom branschen under årets första kvartal. Bostadsinvesteringarna är på en hög nivå men ökar långsammare framöver. Sysselsättningstillväxten inom bygg dämpas av svårigheter att rekrytera och branschens bidrag till den totala sysselsättningstillväxten blir mindre 2018 jämfört med 2017 (se diagram 55).

Sysselsättningen inom industrin har trendmässigt minskat sedan 2008. Anställningsplanerna inom industrin är nu mer positiva än tidigare vilket talar för att minskningen avstannar. En högre efterfrågan i omvärlden leder till att industrin utvecklas starkt i år och nästa år. Tjänstesektorn har bidragit starkt till sysselsättningstillväxten och kommer fortsätta med det även under 2017.

SYSSELSÄTTNINGSGRADEN PLANAR UT PÅ EN HÖG NIVÅ

Sysselsättningsgraden har ökat stadigt sedan 2009 och har nu uppnått den högsta nivån sedan 1990. Framför allt har sysselsättningsgraden bland utrikes födda ökat starkt (se diagram 56). Samtidigt utgör gruppen utrikes födda en ökande andel av befolkningen, och eftersom gruppen i genomsnitt har en lägre sysselsättningsgrad håller det tillbaka sysselsättningsgraden för hela befolkningen. Ett högt inflöde av nyanlända på arbetsmarknaden de närmaste åren bidrar till att sysselsättningsgraden planar ut. Anledningen är att det tar lång tid för nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden och sysselsättningsgraden de första åren är betydligt lägre än genomsnittet bland utrikes födda. Sysselsättningsgraden i nuläget är högre än normalt till följd av att högkonjunkturen innebär en hög efterfrågan på arbetskraft. Inom många yrken råder det stor brist på personal, vilket leder till att fler söker sig till arbetskraften och att äldre arbetstagare stannar kvar längre i sysselsättning. Den faktiska arbetslösheten understiger jämviktsarbetslösheten kommande år.

Subventionerade anställningar

Subventionerade anställningar är en del av Arbetsförmedlingens insatser för att stödja personer som har svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Subventionen kompenserar arbetsgivaren för hela eller delar av lönekostnaden. De olika stöden skiljer sig åt bland annat med avseende på målgrupp och omfattning. Personer med en subventionerad anställning räknas som sysselsatta i arbetskraftsundersökningen (AKU).¹⁵

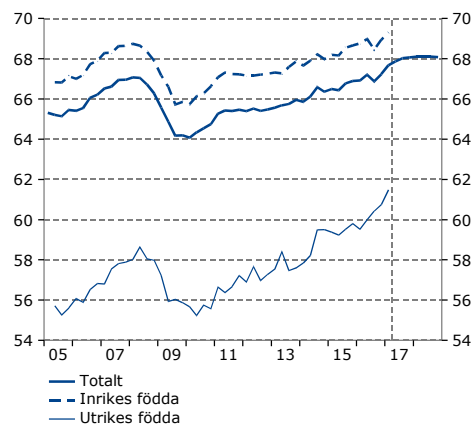
Antalet personer med subventionerad anställning har varierat över tiden (se diagram 57). Antalet har ökat under 2000-talet, anställningsstöden har minskat men i stället har nystartsjobben tillkommit. Totalt hade knappt 135 000 personer en subventionerad anställning i april i år. Cirka 75 000 av dem hade en subvention till följd av en funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga. Drygt 40 000 var nystartsjobb och drygt 15 000 utgjordes av övriga anställningsstöd, där exempelvis instegsjobb och extratjänster inkluderas.

Andelen subventionerade anställningar har pendlat mellan 2 och 3 procent av totalt antal sysselsatta sedan mitten av 1990-talet. Subventionerade anställningar uppvisar inget tydligt konjunkturellt mönster. Det första kvartalet i år utgjorde subventionerade anställningar ca 2,8 procent av alla sysselsatta. Denna andel har varit relativt stabil sedan 2010, då nystartsjobben stabiliserade sig på den nuvarande nivån.

¹⁵ Vid subventionerad anställning betalas lönen ut av en arbetsgivare som i sin tur kompenseras. En avlönad arbetstagare, oavsett subventionsgrad, räknas som sysselsatt enligt arbetskraftsundersökningen (AKU). Vid exempelvis praktik på en arbetsplats utgår aktivitetsstöd från Arbetsförmedlingen istället för lön. Praktik klassificeras därför inte som sysselsättning i AKU.

Diagram 56 Sysselsättningsgrad

Procent av befolkningen 15–74 år, säsongrensade kvartalsvärden

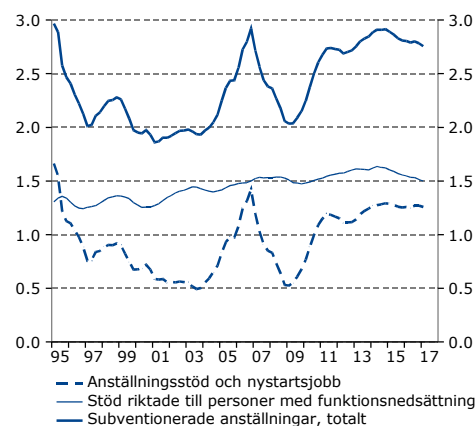

Anm. Konjunkturinstitutet gör inte prognoser uppdelat på utrikes och inrikes födda.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 57 Subventionerade anställningar

Procent av sysselsatta, säsongrensade kvartalsvärden

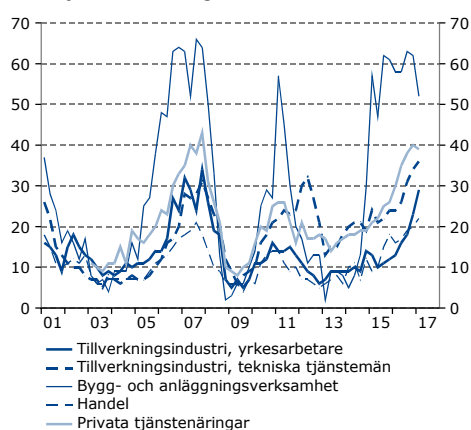

Anm. Personer med funktionsnedsättning avser personer med nedsatt arbetsförmåga.

Källor: Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet.

Diagram 58 Brist på arbetskraft i olika delar av näringslivet

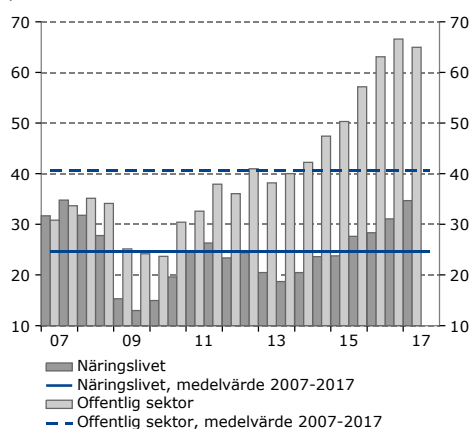
Andel ja-svar, säsongsrensade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 59 Brist på arbetskraft

Andel arbetsställen med rekryteringsproblem, procent, halvårsvärden

Källa: Arbetsförmedlingen.

Utöver anställningar som subventioneras via Arbetsförmedlingen finns det indirekta subventioner som exempelvis RUT- och ROT-avdrag. I dessa fall är det inte möjligt att exakt kvantifiera hur många anställningar som är subventionerade.

Antalet subventionerade arbeten påverkar inte nödvändigtvis den totala sysselsättningen eftersom det i olika utsträckning förekommer undanträngningseffekter, det vill säga vissa anställningar skulle funnits även utan en subvention med samma eller en annan arbetstagar.¹⁶

STOR BRIST PÅ ARBETSKRAFT

Bristen på arbetskraft har sedan en tid tillbaka stigit både inom näringslivet och inom offentlig sektor. Enligt konjunkturbarometern är bristen på arbetskraft i näringslivet nu på samma nivå som under högkonjunkturen 2007 (se diagram 58). Under det första kvartalet i år var det framför allt fler industriföretag som uppgav brist på både tjänstemän och yrkesarbetare. Bristen inom bygg minskade något, men från en mycket hög nivå.

Arbetsförmedlingen mäter också brist på arbetskraft (se diagram 59). Enligt denna mätning är bristen inom näringslivet på ungefär samma nivå som högkonjunkturen 2007. Bristen inom offentlig sektor är däremot på en betydligt högre nivå. Det är framför allt inom kommunala verksamheter som vård och omsorg som bristen har ökat. Inom landstingets verksamhet har bristen varit på en mycket hög nivå under en lång period.

Arbetsgivarna behöver sannolikt sänka anställningskraven där det är möjligt för att klara nyrekryteringarna. Bristen på arbetskraft är en bidragande faktor till att sysselsättningstillväxten dämpas mot slutet av 2017 och 2018. Rekryteringsproblemen inom offentlig verksamhet väntas däremot minska framöver till följd av att rekryteringsbehovet avtar.

¹⁶ Se fördjupningen "Utvecklingen på arbetsmarknaden på lång sikt", Konjunkturläget, december 2016.

Tabell 9 Arbetsmarknaden

Tusental personer respektive procentuell förändring, om inget annat anges

	Nivå	2016	2015	2016	2017	2018
BNP till baspris ¹	3 854	3,5	2,7	2,9	2,5	
Produktivitet i hela ekonomin ²	489	2,5	1,0	1,4	1,2	
Produktivitet i näringslivet ²	542	3,2	1,7	1,8	1,5	
Arbetade timmar ³	7 882	1,0	1,7	1,4	1,3	
Medelarbetstid för sysselsatta ⁴	30,9	-0,4	0,2	-0,9	0,3	
Sysselsättning	4 910	1,4	1,5	2,4	1,0	
Sysselsättningsgrad ⁵		66,7	67,1	67,9	68,1	
Arbetskraft	5 277	0,8	1,0	2,0	0,8	
Arbetskraftsdeltagande ⁶		72,0	72,1	72,7	72,8	
Arbetslöshet ⁷	366	7,4	6,9	6,6	6,4	
Befolkning 15–74 år	7 323	0,7	0,9	1,1	0,7	
Arbetsmarknadsgap ⁸		-1,1	-0,2	0,4	0,9	
BNP-gap ⁹		-0,5	0,6	1,3	1,6	

¹ Miljarder kronor, kalenderkorrigerad. ² Kronor per timme, kalenderkorrigerad.

³ Miljarder timmar, kalenderkorrigerad. ⁴ Timmar per vecka, kalenderkorrigerad.

⁵ Andelen sysselsatta av befolkningen 15–74 år, procent. ⁶ Andelen personer i arbetskraften av befolkningen 15–74 år, procent. ⁷ Procent av arbetskraften.

⁸ Skillnaden mellan faktiskt och potentiellt arbetade timmar uttryckt i procent av potentiellt arbetade timmar ⁹ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP uttryckt i procent av potentiell BNP.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

ARBETSKRAFTEN ÖKAR LÅNGSAMMARE FRAMÖVER

Under 2000-talet har antalet personer i arbetskraften ökat stabilt med i genomsnitt nästan 1 procent per år. Detta förklaras främst av att befolkningen i arbetsför ålder har ökat, till övervägande del genom invandring (se diagram 60). Utbudsstimulerande åtgärder, som till exempel jobbskatteavdraget, har samtidigt lett till att arbetskraftsdeltagandet ökat. Effekterna av dessa har nu till största delen realiserats.

Befolkningstillväxten är fortsatt stark under 2017 men avtar sedan i takt med att det ansöks om färre uppehållstillstånd samtidigt som den inrikes födda befolkningen i arbetsför ålder minskar.

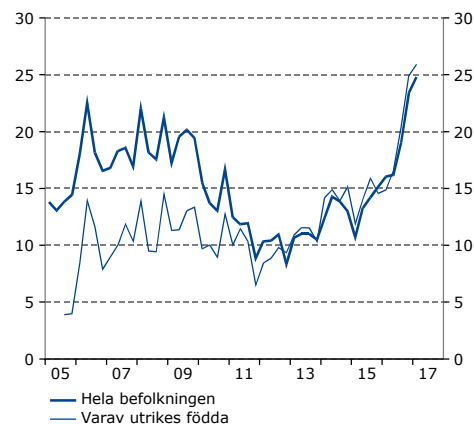
Den höga befolkningstillväxten bidrar till att arbetskraften stiger med 2,0 procent 2017 och 0,8 procent 2018. Det kan noteras att personer som folkbokförts under året inte är representerade i arbetskraftsundersökningen (AKU) men gruppens stigande befolkningsandel ökar vikten för alla utrikes födda i undersökningen.¹⁷

Även arbetskraften i förhållande till befolkningen har ökat i snabb takt, i synnerhet bland utrikes födda (se diagram 61). Arbetskraftsdeltagandet är nu på samma nivå för utrikes och inrikes födda i åldersgruppen 15–74 år. Till viss del förklaras detta av att åldersammansättningen i de båda grupperna skiljer sig mycket åt. Arbetskraftsdeltagandet bland inrikes födda har dämpats till följd av en växande andel 70–74-åringar med lågt ar-

¹⁷ Se fotnot 14.

Diagram 60 Befolkning, 15–74 år

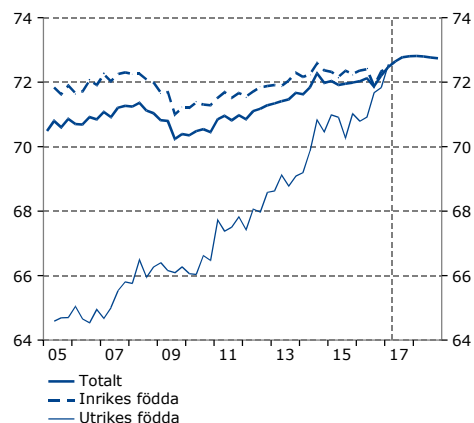
Förändring i tusental, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: SCB.

Diagram 61 Arbetskraftsdeltagande

Procent av befolkningen 15–74 år, säsongrensade kvartalsvärden

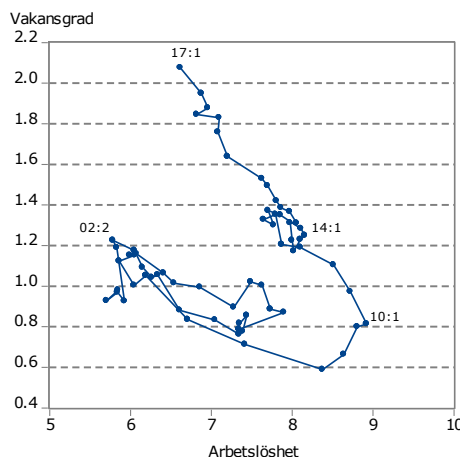

Anm. Konjunkturinstitutet gör inte prognoser uppdelat på utrikes och inrikes födda.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 62 Beveridgekurvan med lediga jobb från SCB, 2001–2017

Procent av arbetskraften, säsongrensade kvartalsvärden

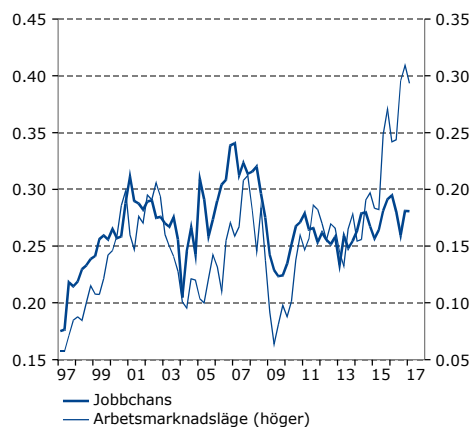

Anm. Vakansgraden avser lediga jobb i förhållande till arbetskraften. Sista observation är 2017 kvartal 1.

Källa: SCB.

Diagram 63 Jobbchans och arbetsmarknadsläge

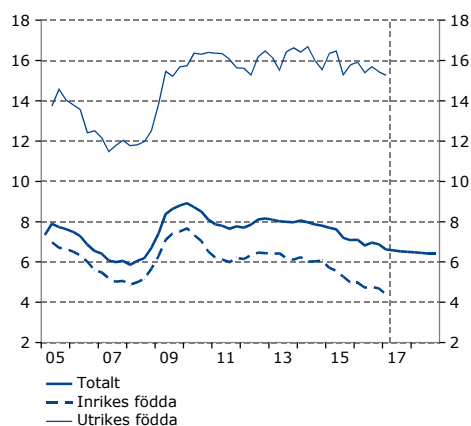
Andel av arbetslösa, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Jobbchansen visar andelen arbetslösa som under kvartalet gått till sysselsättning. Arbetsmarknadsläget visar lediga jobb per arbetslös. Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 64 Arbetslöshet bland inrikes och utrikes födda

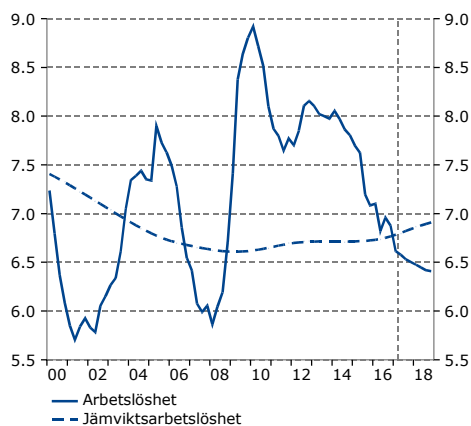
Procent av arbetskraften, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Konjunkturinstitutet gör inte prognoser uppdelat på utrikes och inrikes födda. Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 65 Arbetslöshet

Procent av arbetskraften respektive potentiell arbetskraft, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

betskraftsdeltagande. Utrikes födda har en, för arbetsmarknaden, mer gynnsam ålderssammansättning.

ARBETSLÖSHETEN FORTSÄTTER ATT MINSKA

Första kvartalet 2017 var arbetslösheten 6,6 procent vilket är den lägsta noteringen sedan finanskrisen. Den starka tillväxten i arbetskraften innebär att arbetslösheten bara minskar svagt under 2017, trots att sysselsättningen ökar mycket snabbt. Den långsamma nedgången i arbetslösheten fortsätter till slutet av 2018.

Arbetsmarknadsläget, definierat som antalet lediga jobb per arbetslös, är på rekordhög nivåer i nuläget. Detta framgår bland annat av beveridgekurvan där vakansgraden ställs mot arbetslösheten (se diagram 62). Beveridgekurvan visar att antalet lediga jobb i förhållande till arbetskraften är högre än vad det varit tidigare. Trots detta är andelen arbetslösa som går från arbetslöshet till sysselsättning, ofta kallat jobbchansen, kvar på genomsnittliga nivåer. Tidigare har jobbchansen samvarierat med arbetsmarknadsläget, men senaste årens utfall tyder på ett försvagat samband mellan lediga jobb och flödet från arbetslöshet till sysselsättning (se diagram 63). Denna försvagade relation tyder på en försämrade matchning. Till viss del kan detta förklaras av att arbetslösheten i ett längre perspektiv i huvudsak har minskat bland inrikes födda (se diagram 64). En snabb ökning av arbetskraften, till följd av att den utrikes födda befolkningen ökar snabbt, pressar upp arbetslösheten genom ett större inflöde, men också på grund av att det tar tid för arbetsmarknaden att anpassa sig till ett större arbetsutbud. En relativt stor andel av de som nu är arbetslösa bedöms ha dåliga förutsättningar att få ett jobb, bland annat till följd av låg utbildningsnivå. Det stora inflödet av utrikes födda bidrar till att jämviktsarbetslösheten ökar eftersom det tar tid för nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden (se diagram 65).

Sysselsättningen kommer att fortsätta öka snabbare än arbetskraften 2017 och 2018. Arbetslösheten sjunker till 6,4 procent 2018 (se diagram 65). Denna minskning av arbetslösheten tillskrivs den högkonjunktur som inleddes 2016 och som förstärks 2017 och 2018.

PRODUKTIVITET OCH RESURSNYTTJANDE INOM FÖRETAGEN

Efter en stark produktivitetstillväxt i näringslivet 2015 ökade produktiviteten långsammare 2016 (se tabell 9). Konjunkturinstitutet bedömer att resursutnyttjandet inom företagen båda åren var något högre än normalt. Resursutnyttjandet inom företagen speglar i hur hög utsträckning företag kan öka sin produktion utan att anställa fler eller investera i extra utrustning.

Resursutnyttjandet inom företagen är högt. Den bilden stöds av olika indikatorer. Exempelvis steg andelen företag som har svårt att öka produktionen utan att nyanställa det första halvåret 2017 enligt Arbetsförmedlingens halvårsvisa enkätundersökning

(se diagram 66). Andra halvåret 2017 och 2018 blir produktivitetstillväxten i näringslivet lägre och resursutnyttjandet inom företagen blir något mindre ansträngt.

HÖGKONJUNKTUR I SVENSK EKONOMI

Resursutnyttjandet i ekonomin är inte direkt observerbart. Som stöd i bedömningen av resursutnyttjandet använder Konjunkturinstitutet bland annat en så kallad PCA-indikator.¹⁸ För närvarande pekar den på att resursutnyttjandet i ekonomin var högre än normalt under 2016 och hittills under 2017 (se diagram 67). Konjunkturinstitutet bedömer att det råder högkonjunktur i svensk ekonomi 2017.

BNP-tillväxten håller i sig 2017 och fortsätter vara relativt stark 2018. Konjunkturinstitutet bedömer därmed att resursutnyttjandet nu är högre än vid konjunkturell balans och att det råder högkonjunktur i svensk ekonomi 2017 och 2018.¹⁹ För en bedömning av konjunkturläget bortom 2018, se kapitlet ”Scenarior för svensk ekonomi 2017–2021”.

Medelarbetstidens utveckling i Sverige

De arbetade timmarna i hela ekonomin har ökat konstant sedan 2009 (se diagram 68). Denna ökning har oftast skett i linje med sysselsättningen men under 2016 års sista kvartal och 2017 års första kvartal ökade sysselsättningen snabbare än timmarna och medelarbetstiden föll. Nedgången i medelarbetstid bedöms dock vara tillfällig.

Den trendmässiga medelarbetstiden har inte förändrats sedan 2005 sett till hela befolkningen (se diagram 69). Det finns alltså ingen indikation på att de sysselsatta i Sverige totalt sett har ändrat sin arbetstid jämfört med för 12 år sedan. Dock har olika undergrupper i genomsnitt ändrat sin arbetstid.

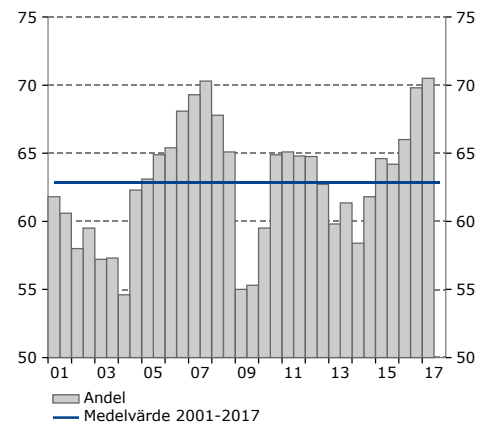
Medelarbetstiden kan påverkas av att de sysselsatta jobbar fler eller färre antal timmar eller av att sysselsättningsandelen i olika grupper ändras. Det är nu fler sysselsatta i grupper som arbetar färre timmar. De utgör nu en större andel av befolkningen (och därmed sysselsättningen) vilket påverkar den genomsnittliga medelarbetstiden. Detta innebär att trots att medelarbetstiden i sig inte trendmässigt ändrats nämnvärt över tid, har den ökat något sedan 2005 justerat för ålder, utbildning, födelseregion och kön (se dia-

¹⁸ Principalkomponentanalys. För en beskrivning se fördjupningen ”En sammanfattande indikator för resursutnyttjandet i ekonomin”, *Konjunkturläget*, juni 2016.

¹⁹ Det illustreras av att BNP-gapet, det vill säga faktisk BNP:s avvikelser från potentiell BNP, är påtagligt högre än normalt. Konjunkturinstitutets riktvärde är 0,5 procentenheter som kritisk gräns för när BNP är påtagligt högre än potentiell BNP och högkonjunktur därmed anses kan råda.

Diagram 66 Andel arbetsställen som högst kan öka produktionen med 10 procent utan att nyrekrytera

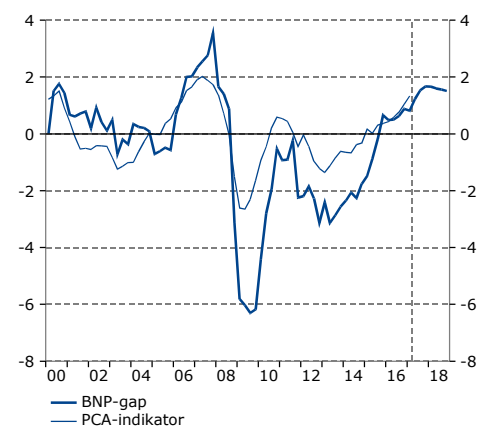
Procent, halvårssvärden

Källa: Arbetsförmedlingen.

Diagram 67 BNP-gap och PCA-indikatorn

Procent av potentiell BNP och normaliserade säsongrensade kvartalsvärden

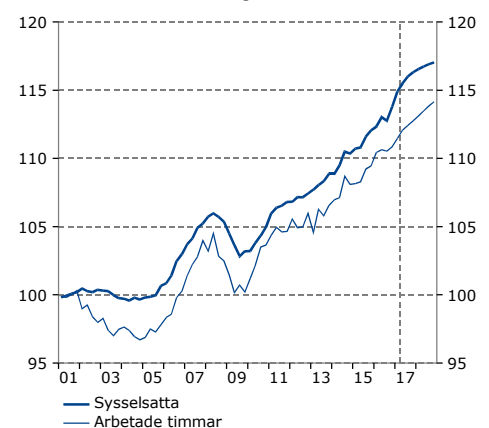

Anm. Se fotnot 18 och 19.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 68 Sysselsatta och arbetade timmar

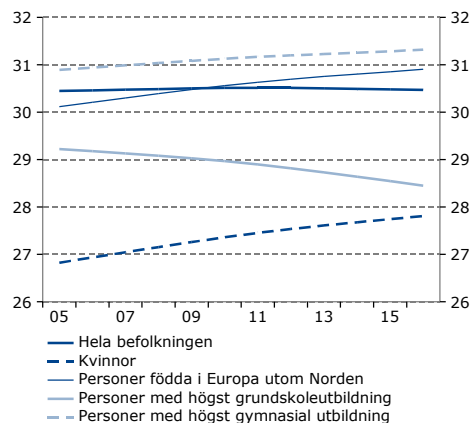
Index 2001=100, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 69 Medelarbetstid

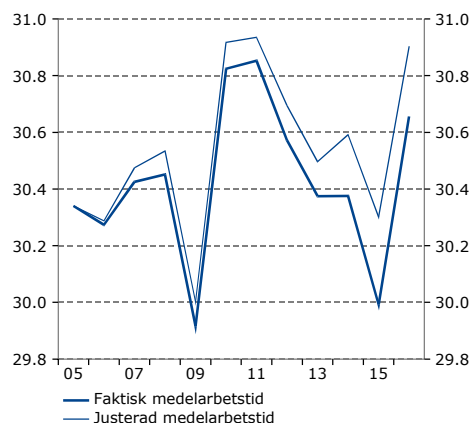
Arbetade timmar per vecka och sysselsatt 15–74 år, trend

Trenderna är beräknade med ett HP-filter där $\lambda=100$.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 70 Sammansättningsjusterad medelarbetstid

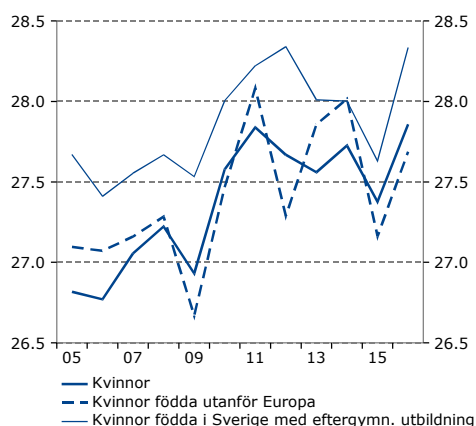
Medelarbetstid, faktisk och justerad efter sammansättningen av sysselsatta

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 71 Medelarbetstid, kvinnor

Timmar per vecka och sysselsatt, 15–74 år

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

gram 70)²⁰. Detta drivs framför allt av ålderssammansättningen där till exempel personer i spannet 65–74 år har dubblat sin andel av de sysselsatta. Det leder till att medelarbetstiden minskar eftersom äldre har lägre medelarbetstid än andra åldersgrupper. I viss mån motverkas detta av att gruppen med eftergymnasial utbildning, som har hög medelarbetstid, har gått från 36 procent av de sysselsatta till 48 procent mellan 2005 och 2016. Sammantaget har dock ålderseffekten större inverkan på medelarbetstiden.

I befolkningen finns det grupper där medelarbetstiden har ökat. Tydliga exempel på det är kvinnor, personer födda i Europa utom Norden och personer med högst gymnasieutbildning. Exempel på grupper som har minskat sin medelarbetstid under samma period är män, personer med högst grundskoleutbildning och personer födda i Norden utom Sverige. Dock kan utvecklingen inom dessa grupper gå i olika riktningar. Exempelvis jobbar personer födda utanför Europa med högst grundskoleutbildning fler timmar nu än tidigare medan personer födda i Sverige med likvärdig utbildning jobbar färre timmar. Då det är fler inrikes födda än utrikes födda som enbart har grundskoleutbildning har inrikes födda en större effekt på hela gruppen med endast grundskoleutbildning. Därför har medelarbetstiden i gruppen totalt sett sjunkit.

Kvinnor arbetar sedan 2005 i genomsnitt fler timmar. Det drivs av utomeuropeiskt födda och inrikes födda med eftergymnasial utbildning (se diagram 71). Den positiva utvecklingen bland utomeuropeiskt födda förklaras till stor del av ålderssammansättningen. Män har en svagare utveckling i medelarbetstid, men den hålls i viss mån uppe av utomeuropeiskt födda (se diagram 72).

²⁰ Den justerade medelarbetstiden visar medelarbetstidens utveckling med samma sysselsättningsfördelning över ålder, utbildningsnivåer, härkomst och kön som den var 2005.

Löner och inflation

NYA TREÅRIGA LÖNEAVTAL

Under avtalsrörelsen 2017 har nya, treåriga avtal slutits för flertalet löntagare i näringslivet. Den svenska högkonjunkturen fortsätter att förstärkas, men de centralt avtalade löneökningarna blir ungefär desamma som de senaste åren (se diagram 73).²¹

Avtalsrörelsen 2017 nästan över

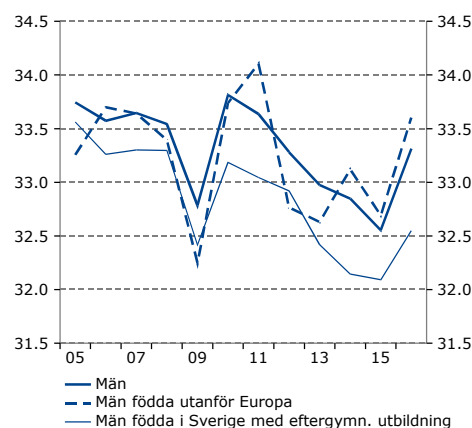
Industrins parter gick först ut och tecknade avtal den 31 mars med avtalade lönekostnadsökningar om 6,5 procent över tre år. De årliga avtalade lönekostnadsökningarna inom industrin ser därmed ut att vara i paritet med de som avtalsrörelserna 2013 och 2016 resulterade i.²² Förhandlingsordningen följde Industriavtalets intentioner utan större friktion och avtalen inom industrin blev normgivande för de stora centrala avtalen inom näringslivet. Trots en relativt stor avtalsrörelse har inga stridsåtgärder hittills verkställts.²³

Avtalet mellan IF Metall och Teknikföretagen innehåller en låglönesatsning. Den innebär att arbetstagare med en heltidslön under 24 000 kronor i månaden bidrar till löneutrymmet med samma summa som om de hade haft en lön på just 24 000. Låglönesatsningens genomslag beror på andelen lågavlönade. Det råder viss osäkerhet om satsningen kommer att leda till högre sammanvägda avtalade lönekostnadsökningar än 6,5 procent på tre år eller inte. Ett antal LO-förbund har uttryckt att industriavtalet öppnat för att låglönesatsningen innebär avtalsvärden över 6,5 procent.²⁴ Från arbetsgivarsidan anges att kostnadsreducerande konstruktioner i avtalen justerat avtalsvärdet till 6,5 procent.²⁵

Det största avtalet på arbetsmarknaden, det mellan Kommunalarbetareförbundet och Sveriges kommuner och

Diagram 72 Medelarbetstid, män

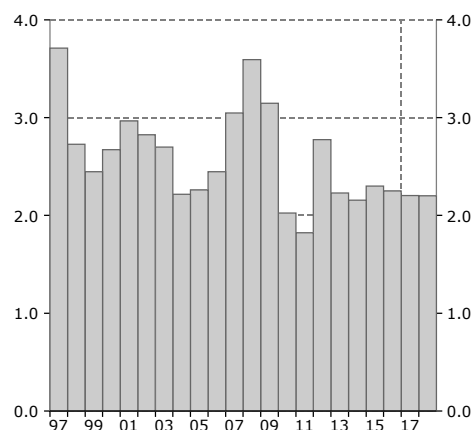
Timmar per vecka och sysselsatt, 15–74 år

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 73 Centralt avtalade löner i hela ekonomin

Procentuell förändring

Anm. Sifferlösa avtal exkluderas i sammanvägningen. Värdet för 2017 och 2018 är Konjunkturinstitutets bedömningar.

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

²¹ Avtalsstatistiken avser uteslutande löneökningar, medan kollektivavtalen reglerar löner och annat som påverkar de totala arbetskostnaderna.

²² Den definitiva avtalsstatistiken april 2017–mars 2020 är ännu inte fastställd.

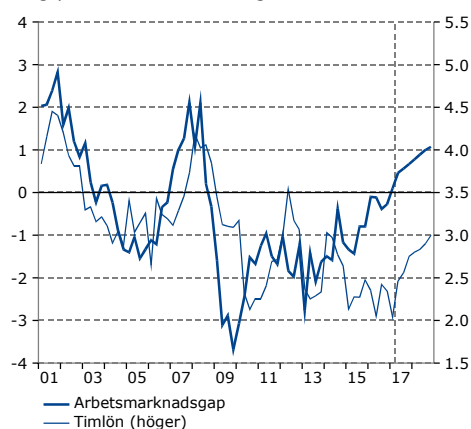
²³ Det har däremot pågått en konflikt mellan Sveriges Hamnar och Hamnarbetarförbundet i Göteborgs hamn under våren. Denna konflikt avser dock främst förekomsten av kollektivavtal, snarare än kollektivavtalens innehåll som förhandlingarna i avtalsrörelsen generellt avser.

²⁴ Se exempelvis "Avtal klart – Gröna Riksavtalet", 20 april 2017, på www.hrf.net, Hotell- och restaurangfacket, "Avtal klart för städarna – varsel återkallas", pressmeddelande, 2 juni 2017, Fastighetsanställdas Förbund samt "Kommunal förlänger sitt största kollektivavtal med ett år", pressmeddelande 12 april 2017, Kommunal. Se även "Låglönesatsning fastlagd", pressmeddelande, 31 mars 2017, LO.

²⁵ Se exempelvis "Visita och HRF har tecknat avtal på märket", pressmeddelande 18 april 2017, Visita, "Strejk avvarjd inom städbranschen - nytt kollektivavtal klart mellan Almega, Seko & Fastighets", pressmeddelande, 2 juni 2017, Almega och "Avtalet med Kommunal förlängs till 2020", pressmeddelande 12 april 2017, Sveriges Kommuner och Landsting. Se även "Märket grund för ordning och reda", 5 maj 2017, på www.svensktnaringsliv.se, Svenskt näringsliv.

Diagram 74 Arbetsmarknadsgap och timlön i näringslivet

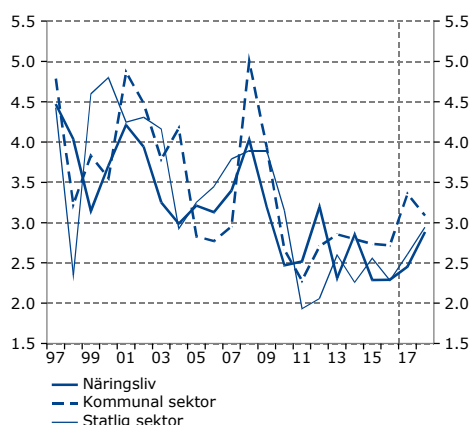
Procent av potentiellt arbetade timmar respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 75 Timlön i näringsliv, kommunal sektor och statlig sektor

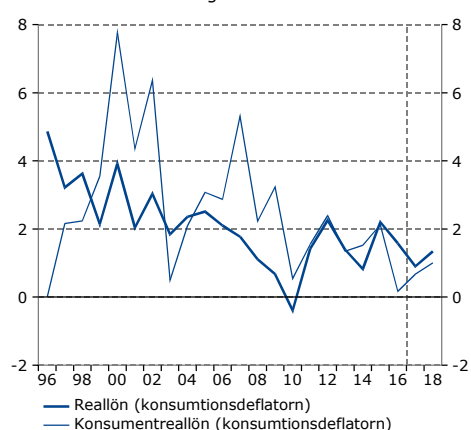
Procentuell förändring

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 76 Konsumentreallön

Procentuell förändring

Anm. Konsumtionsdeflatorn är det implicita prisindexet för hushållens konsumtion i nationalräkenskaperna.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

landsting, tecknades i fjol för att gälla till och med april 2019. I april förlängdes dock detta avtal ytterligare ett år och löper, liksom de stora avtalen i näringslivet, ut våren 2020. Det extra året innebär en låglönesatsning.

LÅGA LÖNEÖKNINGAR UNDER INLEDNINGEN AV 2017

Preliminära utfall för timlöneökningen enligt konjunkturlönestatistiken visar en löneökningstakt i näringslivet på knappt 1,9 procent första kvartalet i år jämfört med första kvartalet i fjol. Konjunkturlönestatistiken fastställs först efter 12 månader och utfallen revideras systematiskt upp, men de slutliga utfallen under första kvartalet bedöms i enlighet med historiskt revideringsmönster endast bli ca 0,1 procentenheter högre än de preliminära utfallen.²⁶ Löneökningstakten i näringslivet ser därmed ut att vara relativt stabil sedan några år. Med tanke på att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden gradvis ökat de senaste åren hade en stigande löneökningstakt stämt bättre med det historiska mönstret (se diagram 74). En faktor som dämpat löneutvecklingen är att de senaste årens centrala löneavtal har legat kvar på ungefär samma nivå i flera år (se diagram 73 och rutan ”Internationella och svenska löner”).

NÄSTA ÅR ÖKAR LÖNERNA SNABBARE

Även om resursutnyttjandet på arbetsmarknaden har ökat under en tid blir det ansträngt först i år. Det ansträngda läget väntas så småningom leda till en högre löneökningstakt även i näringslivet. Utfallet för den slutliga löneökningstakten i näringslivet väntas därför bli högre i år än i fjol och uppgå till i genomsnitt 2,5 procent. Nästa år ökar löneökningstakten i näringslivet till 2,9 procent (se diagram 74 och tabell 10). Inom den kommunala sektorn är löneökningstakten fortfarande betydligt högre till följd av hög och ihållande personalbrist, högre avtalade löneökningar för undersköterskor och lärarlönelyftet (se diagram 75).

Utvecklingen av lön efter inflation och skatt

Under 2000-talets första decennium medförde sänkt skatt på arbete att konsumentreallönen, det vill säga lön justerad för både prisökningar och skatteförändringar, i regel ökade betydligt mer än hushållens reallöner, det vill säga reallöner före skatt (se diagram 76).²⁷ Mellan 2011 och 2015, då det var få förändringar av arbetsrelaterade skatter, var skillnaden liten. I fjol minskade däremot jobbskatteavdraget och den lägre skiktgränsen för statlig inkomstskatt frystes. Detta gjorde att konsumentreallönen i princip stod still.

²⁶ Se ”Modellprognos för konjunkturlönestatistikens definitiva utfall under april 2016-mars 2017”, www.mi.se, Medlingsinstitutet, 2017.

²⁷ Konsumentreallönen och reallönen är båda deflaterade med deflatorn för hushållens konsumtion.

Skiktgränserna räknas förvisso upp i år men med mindre än normalt och regeringen har även aviserat om ännu lägre uppräknings nästa år.²⁸ Detta kommer då bidra till att konsumentreallönen väntas öka långsammare än reallönen före skatt i år och nästa år. Den årliga ökningen av konsumentreallönen 2016–2018 blir därmed i genomsnitt 0,6 procent per år. Senast konsumentreallönen ökade under 1 procent i genomsnitt under en treårsperiod var i samband med åtstramningsperioden i mitten av 1990-talet, då skatterna ökade snabbt på bland annat arbete.

ARBETSGIVARAVGIFTERNAS ANDEL MINSKAR 2017

Arbetskostnaden (det vill säga summan av lön och arbetsgivaravgifter) per timme ökar mer än timlönen i år (se diagram 77 och tabell 10). Så har även varit fallet de senaste åren, då arbetsgivaravgifterna ökat som andel av lönen (se diagram 78).²⁹ Arbetskostnaden per timme ökar däremot mindre än timlönen nästa år. En orsak är att löneskattens andel av lönen minskar något till följd av det så kallade växa-stödet.³⁰

ENHETSARBETSKOSTNADEN ÖKAR LÅNGSAMMARE

Förändringen i arbetskostnad per timme bestämmer tillsammans med produktivitetstillväxten utvecklingen av företagens arbetskostnader per producerad enhet, den så kallade enhetsarbetskostnaden. Ju snabbare uppgång i enhetsarbetskostnaden desto snabbare stiger kostnadstrycket i ekonomin. Arbetskostnaden per timme stiger mindre i år än i fjol samtidigt som årets produktivitetstillväxt blir högre, vilket sammantaget gör att tillväxten i enhetsarbetskostnaden bromsar in ordentligt i år (se diagram 79 och tabell 10). Nästa år avtar produktivitetstillväxten, men tillväxten i arbetskostnaden per timme dämpas än mer och enhetsarbetskostnaden ökar därför långsammare än i år. Enhetsarbetskostnaden ökar därmed med i genomsnitt 1,3 procent per år 2013–2018. Det är en något lägre genomsnittlig årlig öknings-takt av enhetsarbetskostnaden än vad som på lång sikt är förenligt med en inflation på 2 procent.

²⁸ Före 2016 räknades skiktgränserna normalt upp med med inflationen (i juni föregående år) plus två procentenheter. I år ska skiktgränserna för statlig inkomstskatt räknas upp med inflationen plus en procentenhet. Nästa år föreslås en uppräknings av skiktgränserna med enbart inflationen. Se "Begränsad uppräknings av skiktgränserna för statlig inkomstskatt för 2018", promemoria, Fi2017/01365/S1, mars 2017, Regeringen.

²⁹ Ökningen har främst berott på ökande premier till pensionsförsäkringar samt att nedsättningen av ungdomars arbetsgivaravgifter successivt tagits bort.

³⁰ Enskilda företagare ska under vissa förutsättningar enbart betala ålderspensionsavgiften på lönen för den första nyanställda. Se "Utvidgat växa-stöd för den först anställda – sänkta arbetsgivaravgifter för aktiebolag och handelsbolag", promemoria, Fi2017/01270/S1, mars 2017, Regeringen.

Diagram 77 Timlön och arbetskostnad per timme enligt nationalräkenskaperna

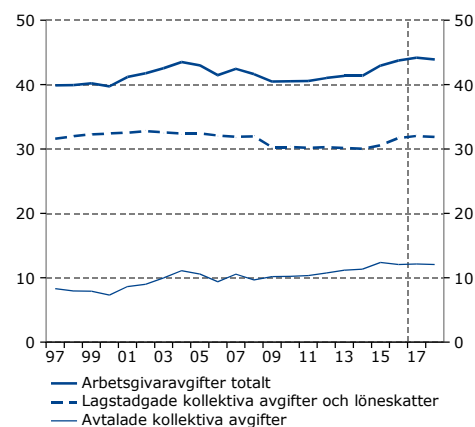
Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 78 Arbetsgivaravgifter i näringslivet uppdelade efter lagstadgade och avtalade avgifter

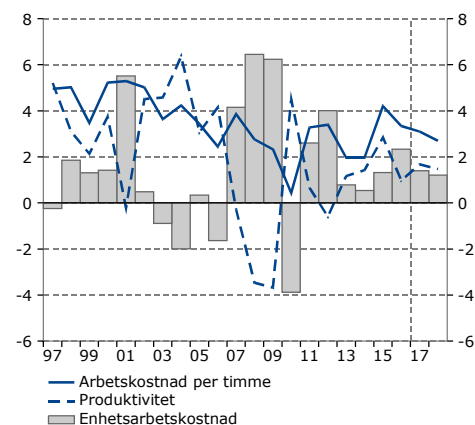
Procent av lönesumman

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 79 Enhetsarbetskostnad i näringslivet, anställda

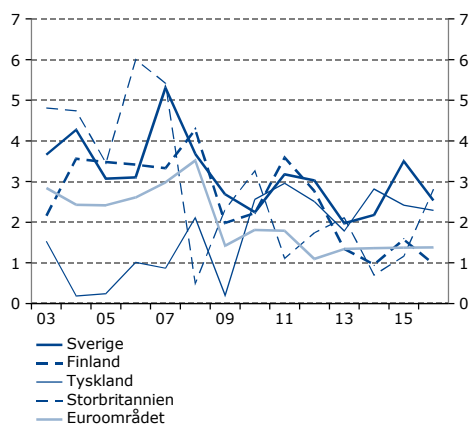
Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 80 Nominella löner i utvalda länder

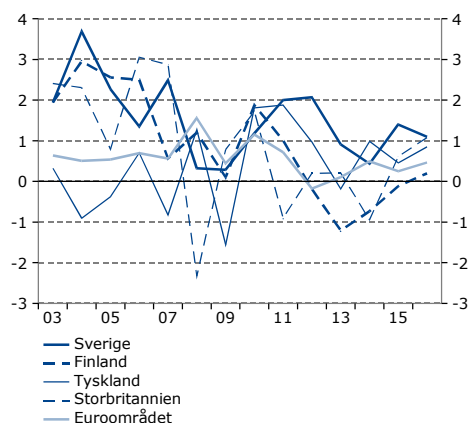
Procentuell förändring

Källa: OECD.

Diagram 81 Reallöner i utvalda länder

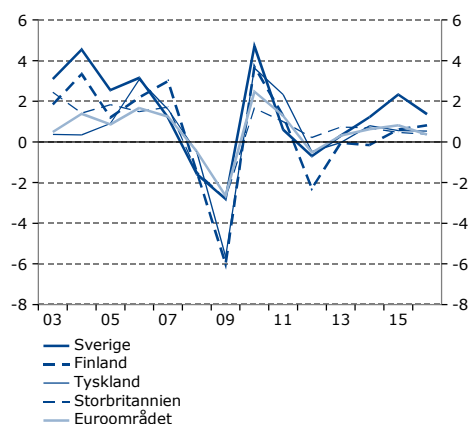
Procentuell förändring

Källa: OECD.

Diagram 82 Produktivitet i utvalda länder

Procentuell förändring

Källa: OECD.

Tabell 10 Timlön och arbetskostnad

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	2015	2016	2017	2018
Timlön, KL, hela ekonomin	2,4	2,4	2,7	2,9
Timlön, KL, näringslivet	2,3	2,3	2,5	2,9
Timlön, NR, näringslivet	3,0	2,8	2,8	2,9
Arbetsgivaravgifter ¹ (i procent av lönen), näringslivet	43,0	43,8	44,2	43,9
Arbetskostnad per timme, näringslivet ²	4,2	3,3	3,1	2,7
Produktivitet, näringslivet ³	2,8	1,0	1,7	1,5
Enhetsarbetskostnad, näringslivet	1,3	2,3	1,4	1,2
Justerad vinstandel, näringslivet ⁴	35,4	34,9	34,9	35,1

¹ Kollektiva avgifter och löneskatter. ² Lön och arbetsgivaravgifter.³ Förädlingsvärdet delat med anställdas arbetade timmar. ⁴ Exklusive små- och fritidshus samt justerad för antalet timmar utförda av egenföretagare.

Anm. Konjunkturlönestatistiken (KL) respektive nationalräkenskaperna (NR). Timlönen enligt nationalräkenskaperna mäts som lönesumman dividerat med anställdas arbetade timmar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Internationella och svenska löner

Efter finanskrisen har löneökningarna varit överraskande låga i förhållande till det historiska sambandet mellan konjunktur och löner, både i Sverige och internationellt. Sedan den globala finanskrisen inleddes har den nominella årliga löneökningstakten inom euroområdet varit ca 1 procentenhet lägre än innan (se diagram 80). Det samma gäller i Sverige och ett urval grannländer. I Tyskland ökar lönerna förvisso mer än innan krisen, men det kan främst härledas till arbetsmarknadsreformer som tidigare pressade ner lönerna.³¹ Men även i Tyskland har löneökningstakten varit i princip oförändrad de senaste åren trots en ihållande förstärkning av ekonomin. De internationella (och de svenska) reallönerna har överlag inte dämpats i lika hög grad som de nominella lönerna till följd av låg inflation (se diagram 81).

Löneutvecklingens samband med resursutnyttjandet på respektive lands arbetsmarknad ter sig svagare än tidigare. OECD förklarar detta med strukturella faktorer såsom lägre produktivitetstillväxt (se diagram 82) och ökad global konkurrens.³² Den ökande globala konkurrensen ger dels sämre förhandlingsläge för många arbetstagare, dels minskade möjligheter för företagen att kompensera sig för högre lönekostnader genom ökade priser. Dessa förklaringsfaktorer kan ha direkt påverkan på de svenska lönerna. Utöver dessa faktorer anger OECD låga offentliga löner,

³¹ Se fördjupningen "Arbetsmarknadsreformer i Tyskland och i Sverige", *Konjunkturläget*, mars 2016.³² Se *Global Economic Outlook*, June 2017, OECD.

högre andel undersysselsatta och negativa sammansättnings effekter, men det har mindre bäring på de svenska löneökningarna.

Det finns även en koppling mellan den internationella löneutvecklingen i sig och de svenska lönerna. Lönerna i Sverige påverkas i hög grad av centrala löneavtal.³³ När de centrala avtalen sluts förefaller parterna inom industrin, vars avtal blir normerande, ta intryck av bland annat den internationella löneutvecklingen, som på så sätt påverkar de svenska lönerna.³⁴

GOD LÖNSAMHET I NÄRINGSLIVET

Lönsamheten i näringslivet är bättre än normalt i dagsläget enligt företagens egna svar i Konjunkturbarometern (se diagram 83).³⁵ Lönsamheten i industrin har ökat den senaste tiden, troligen som en effekt av uppgången i exportpriserna som skedde under slutet av 2016 (se diagram 84). Vinstandelen är dock lägre än under den föregående högkonjunkturen. Att vinstandelen haft en nedåtgående trend sedan 1990-talet beror till viss del på sammansättningsförändringar i näringslivet.³⁶ Den låga räntan är troligtvis en delförklaring till att företagen är såpass nöjda med lönsamheten. En låg ränta innebär lägre finansieringskostnader för företagen och bör sänka avkastningskravet på kapital.

Lönsamheten i näringslivet ligger kvar på ungefär nuvarande nivå under resten av 2017 och 2018. Både produktiviteten, priserna och arbetskostnaderna ökar i måttlig takt vilket gör att vinstandelen i näringslivet varken stiger eller sjunker påtagligt under perioden.

KPIF-INFLATIONEN HÖG UNDER FÖRSTA HALVÅRET MEN KÄRNINFLATIONEN FORTFARANDE LÅG

KPIF-inflationen har stigit successivt de senaste tre åren. Under det senaste halvåret har KPIF-inflationen pendlat mellan 1,5 och 2 procent. Olika mått på kärninflationen, till exempel KPIF exklusive energi, är dock lägre för närvarande (se diagram 85).

³³ Den lokala lönebildningen kan förvisso rendera en relativt stor restpost, det vill säga faktisk lön utöver avtalad lön. Restposten har dock minskat över tid, se rutan "Uppdaterad avtalsstatistik 2001–2008", *Konjunkturläget*, december 2016.

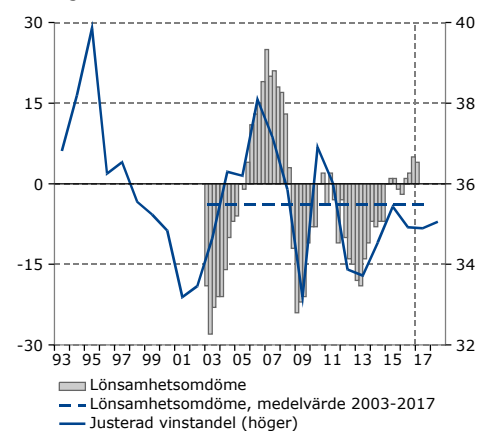
³⁴ Se "Ekonomiska bedömningar Hösten 2016", Facken inom industrin, oktober 2016, och "AVTAL 2017 – Industrins konkurrenskraft avgör", Teknikföretagen, november 2016.

³⁵ Den justerade vinstandelen i diagram 83 är exklusive små- och fritidshus och justerad för egenföretagares arbetsinsats. Se faktarutan på sidan 64 i *Lönebildningsrapporten*, 2012 för en närmare beskrivning.

³⁶ Framför allt beror det på att fastighetsbranschen (med en hög vinstandel) minskat produktionen som andel av det totala näringslivet, medan branscherna utbildning, vård och sociala tjänster (med en låg vinstandel) har ökat. Se vidare fördjupningen "Strukturumvandling bakom nedgång i vinstandelen" i *Lönebildningsrapporten*, 2016, Konjunkturinstitutet.

Diagram 83 Lönsamhet i näringslivet

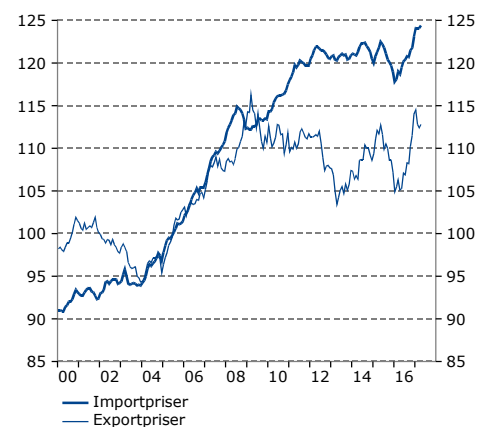
Procent, årsvärden respektive netttotal, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 84 Export- och importpriser för tillverkade varor, enligt producentprisindex

Index 2005=100, månadsvärden

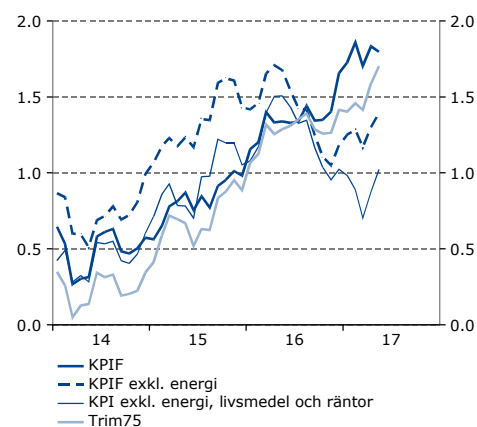

Anm. Produktgrupp C enligt SPIN2007.

Källa: SCB.

Diagram 85 Olika inflationsmått

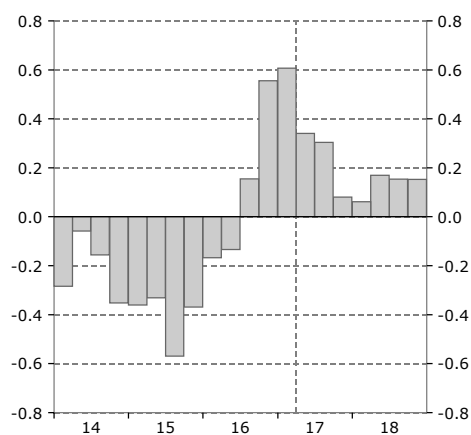
Årlig procentuell förändring, 3-månaders glidande medelvärde, månadsvärden

Anm. Trim75 beräknas genom att exkludera undergrupper som uppvisar de högsta och lägsta prisförändringarna respektive månad. Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 86 Energipriser, direkt bidrag till KPI-inflation

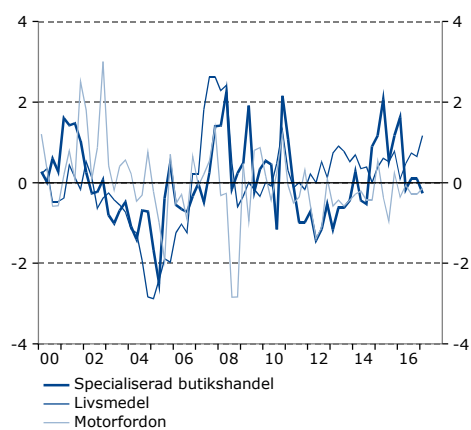
Procentenheter, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 87 Företagens prisförväntningar på tre månaders sikt, handeln

Standardiserade avvikelser från medelvärde, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 88 Företagens inflationsförväntningar på ett års sikt

Procent, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

ENERGI HÅLLER UPP KPIF-INFLATIONEN REJÄLT 2017

Energipriserna ger ett rejält positivt direkt bidrag till KPIF-inflationen 2017. Omslaget från negativt till positivt direkt bidrag spelar stor roll för KPIF-inflationens utveckling (se diagram 86).³⁷ Nästa år blir det direkta bidraget från energipriserna betydligt mindre.

Energi i KPI utgörs i huvudsak av drivmedel och el. Som en följd av att råoljepriset steg rejält under 2016 steg också drivmedelspriserna i föl och under inledningen av 2017. Terminspris-sättningen på råolja indikerar att priserna kommer att vara i de närmaste oförändrade de kommande åren (se kapitlet ”Internationell konjunkturutveckling”), vilket innebär att drivmedelspriserna kommer att bidra endast i mindre utsträckning till KPIF-inflationen 2018.

Även elpriserna steg under loppet av 2016 och inledningen av 2017. Dels steg de rörliga kundpriserna på elström, dels höjde de tre största elnätsbolagen sina nätavgifter mycket kraftigt. Terminspris-sättningen på elström indikerar dock att priserna kommer att utvecklas svagt framöver. Fortsatta höjningar av nätavgifterna bidrar tillsammans med höjd energiskatt till att elpriserna stiger i år och nästa år.³⁸

KÄRNINFLATION I SIDLED 2017 OCH 2018

Det höga resursutnyttjandet i svensk ekonomi talar för att kärninflationen (mätt som till exempel KPIF exklusive energi) ska bli högre i år och nästa år än 2016. Ett mer ansträngt resursutnyttjande medför en uppgång i inflationen bland annat via stigande löneökningstakt, samtidigt som företagen får ökade möjligheter att föra över sina kostnader till konsumenterna. Mycket talar dock för att lönerna fortsätter öka i måttlig takt både i år och nästa år.

Ett antal faktorer bidrar till att dämpa prisuppgången. En avgörande faktor är företagens förväntningar på prisutvecklingen. Enligt Konjunkturbarometern är handelns förväntningar om försäljningspriserna i närtid i linje med genomsnittet de senaste 20 åren (se diagram 87). Under denna period har varupriserna ökat med i genomsnitt 0,4 procent per år, vilket är betydligt lägre än den prisökningstakt som på lång sikt är förenlig med inflationsmålet.³⁹ Även företagens syn på den allmänna prisutvecklingen, de så kallade inflationsförväntningarna, är låga (se diagram

³⁷ Se vidare fördjupningen ”Råoljeprisets betydelse för konsumentpriserna”, *Konjunkturläget*, mars 2016.

³⁸ Energiskatten höjs med 3 öre (plus moms) den 1 juli 2017. Det innebär att KPI-inflationen blir uppskattningsvis knappt 0,05 procentenheter högre än den annars skulle ha blivit 2017 och 2018.

³⁹ De långsiktiga, så kallade strukturella, ökningstakterna för några större delaggregat i KPI uppgår till: varor 1,2 procent, tjänster 2,1 procent, boende exklusive räntekostnader och energi 2,9 procent och energi 2,5 procent. Metoden beskrivs i Markowski, A. m.fl., ”Strukturell utvecklingstakt av arbetskostnad och priser i den svenska ekonomin”, Working Paper No. 106, Konjunkturinstitutet, 2011.

88).⁴⁰ Detta talar för att prisökningstakten på varor och tjänster under 2017–2018 blir lägre än den så kallade strukturella ökningstakten.⁴¹

Utöver varor och tjänster utgörs KPI av energi och boende-relaterade tjänster. Den största delen av den sistnämnda gruppen utgörs av lägenhetshyror och månadsavgifter i bostadsrätter, vilka tillsammans utgör 10 procent av KPI-korgen. Hyresförhandlingarna för 2017 resulterade i låga hyresökningar, under 1 procent, och utfallen för månadsavgifterna under inledningen av året indikerar att även dessa kommer att öka svagt i år. Den låga räntenivån, i kombination med låga hyres- och månadsavgiftshöjningar 2017, talar för att bostadskostnaderna exklusive räntekostnader och energi kommer att öka relativt långsamt även 2018 (se diagram 89).

INFLATIONEN FÖRBLIR UNDER MÅLET

Sammantaget blir inflationen mätt med KPIF 1,9 procent 2017 och 1,7 procent 2018. Att KPIF-inflationen blir lägre 2018 än 2017 beror på att energipriserna då bidrar betydligt mindre till att driva på prisökningarna. Inflationen mätt med KPI blir lägre än KPIF 2017, det motsatta gäller 2018 (se diagram 90 och tabell 11).

Tabell 11 Konsumentpriser

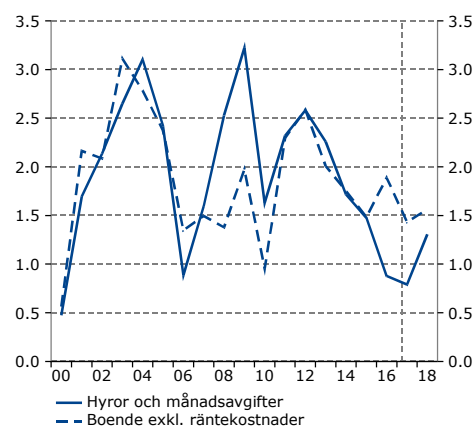
Procent respektive procentuell förändring

	Vikt	2015	2016	2017	2018
KPI	100	0,0	1,0	1,7	1,6
Räntekostnader, räntesats		-20,8	-13,1	-3,1	-0,2
KPIF	100	0,9	1,4	1,9	1,7
Varor	44	1,2	0,4	0,4	0,5
Tjänster	30	1,1	2,0	2,7	2,5
Boende exkl. räntekostnader och energi	15	1,5	1,9	1,4	1,6
Energi	7	-4,9	1,3	4,7	1,9
Räntekostnader, kapitalstock	4	5,4	5,8	9,3	7,5
KPIF exkl. energi	93	1,4	1,4	1,7	1,6
HIKP		0,7	1,1	1,8	1,4

Anm. Räntekostnader i KPI utgörs av produkten av kapitalstock och räntesats.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

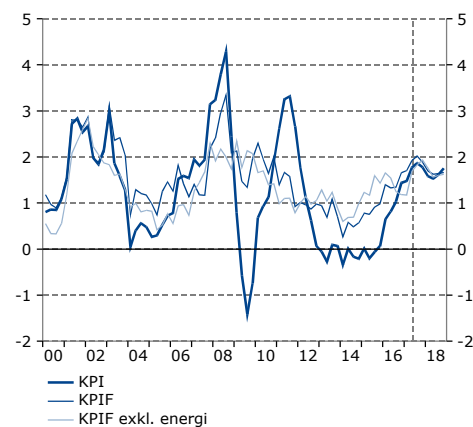
Diagram 89 Boende exklusive räntekostnader och energi
Procentuell förändring

Anm. Före 2017 avser serien "Hyror och månadsavgifter" endast hyror.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 90 Konsumentpriser
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁴⁰ Företagens inflationsförväntningar uppvisar bättre prognosförmåga än andra publicerade inflationsförväntningar, se Stockhammar, P. och P. Österholm, "Do inflation expectations Granger cause inflation?", Working Paper No. 145, Konjunkturinstitutet, 2016.

⁴¹ En bidragande orsak till att tjänstepriserna bedöms öka snabbare 2017 än 2018 är att ökningstakten 2017 drivs upp av ett antal engångsfaktorer. Ett exempel är en kraftig uppgång i äldreomsorgsavgifterna.

Scenario för svensk ekonomi 2017–2021

Den svenska högkonjunkturen förstärks i år och nästa år. Den globala efterfrågan växer i en högre takt och exporten blir en viktigare drivkraft för den svenska BNP-tillväxten. Arbetslösheten minskar fram till 2019 och resursutnyttjandet på arbetsmarknaden blir högt. Inflationen blir tillfälligt hög i år, faller tillbaka och stiger sedan långsamt mot inflationsmålet. Riksbanken avvaktar med att höja räntan till tredje kvartalet 2018. Åren 2019–2021 återgår ekonomin långsamt mot balanserat resursutnyttjande.

STARKT LÄGE I SVENSK EKONOMI I ÅR

BNP-tillväxten i Sverige blir inte fullt lika hög i år som de senaste två åren, men högkonjunkturen fortsätter att förstärkas. Tillväxten drivs i stor utsträckning av export och investeringar, medan offentlig konsumtion växer i lägre takt. Resursutnyttjandet i ekonomin, mätt med BNP-gapet, stiger till drygt 1 procent (se diagram 91). Sysselsättningen växer i mycket hög takt i år men arbetskraften växer också snabbt vilket gör att arbetslösheten minskar förhållandevis långsamt. Samtidigt är lönetillväxten dämpad i år och även inflationen, när effekter av stigande energipriser exkluderas.

GLOBAL TILLVÄXT GYNNAR SVENSK EXPORT

Efter flera år av svag tillväxt ljusnar det nu i världsekonomin (se avsnittet ”Internationell konjunkturutveckling” för en mer utförlig beskrivning). I OECD-länderna fortsätter återhämtningen och i OECD-området som helhet nås ett balanserat resursutnyttjande nästa år. Utvecklingen drivs delvis av starkare investeringstillväxt i bland annat euroområdet och USA, vilket gynnar svensk varuexport som till stor del består av investeringsvaror. Åren därefter mattas tillväxten av något i OECD-området (se diagram 92). I tillväxtekonomierna som helhet blir BNP-tillväxten jämn. Sammantaget växer global BNP i en något högre takt 2017–2021 jämfört med de senaste åren, vilket bidrar till att svensk exportmarknad växer något snabbare (se diagram 93). I ett historiskt perspektiv är dock exportmarknadstillväxten fortfarande svag, vilket återspeglar världshandelns svaga utveckling (se avsnittet ”Internationell konjunkturutveckling”). Sett över hela perioden 2017–2021 blir exportmarknadstillväxten i genomsnitt 3,6 procent per år, vilket är drygt 2 procentenheter lägre än genomsnittet 1990–2016.

Diagram 91 BNP-gap i Sverige

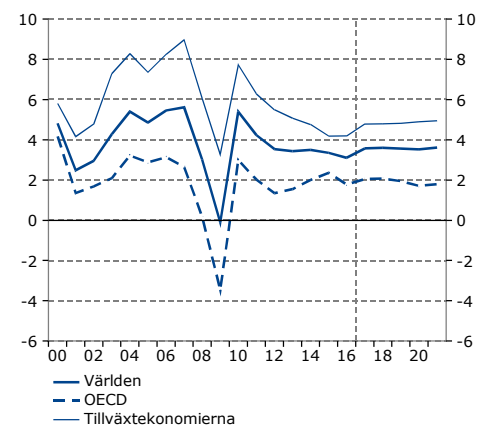
Procent av potentiell BNP

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 92 BNP i världen, OECD och tillväxtekonomierna

Procentuell förändring

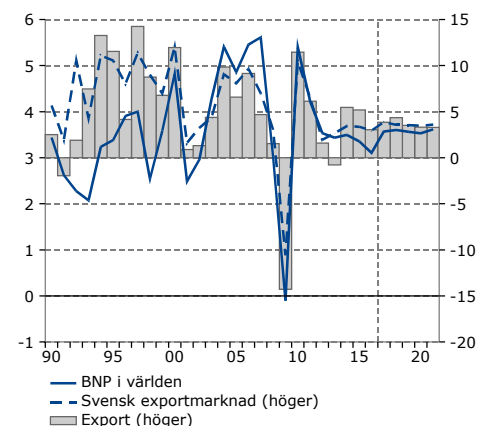

Anm. Tillväxtekonomierna avser här alla länder som inte är medlemmar av OECD.

Källor: OECD, IMF, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 93 BNP i världen, svensk exportmarknad och export

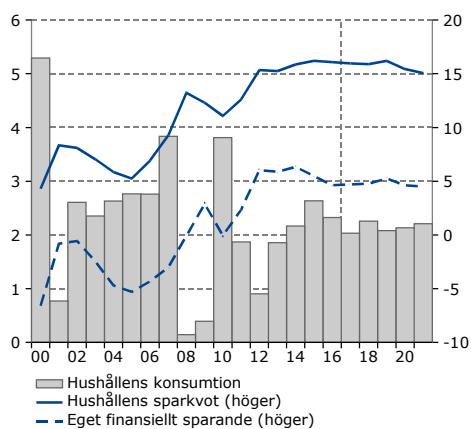
Procentuell förändring

Källor: OECD, SCB, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 94 Hushållens konsumtion, sparkvot och eget sparande

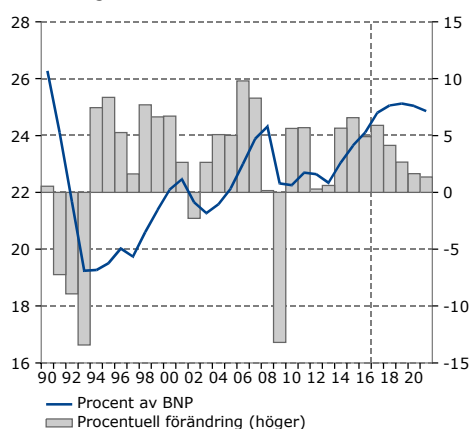
Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden respektive procent av disponibel inkomst

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 95 Investeringar

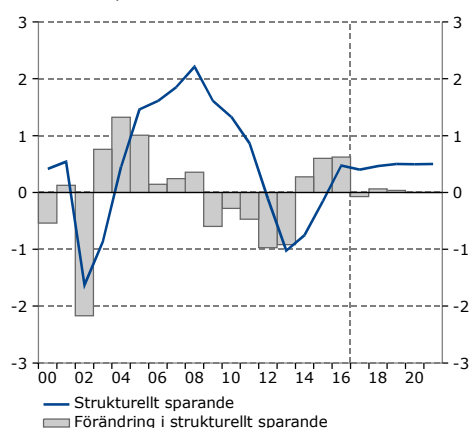
Procent av nominell BNP respektive procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 96 Strukturellt sparande i offentlig sektor

Procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

EXPORTEN VIKTIG DRIVKRAFT FÖR SVENSK BNP-TILLVÄXT DE NÄRMASTE ÅREN

I år och nästa år ökar exportens bidrag till den svenska BNP-tillväxten. Exportmarknadstillväxten blir högre än den varit de senaste åren och den starkare efterfrågan på investeringsvaror ger extra draghjälp åt svenska exportföretag. Det bidrar till att exporten växer i en högre takt än svensk exportmarknad under resten av detta år och nästa år. Därefter väntas dock exporten återgå till det historiska mönstret och växa något långsammare än svensk exportmarknad (se diagram 93).

Hushållens konsumtion växer i jämn takt. Hushållens sparande som andel av den disponibla inkomsten ligger i utgångsläget på en hög nivå (se diagram 94). Det gäller såväl sparkvoten som hushållens egna finansiella sparande. Flera faktorer tyder på att hushållens sparande kommer att minska på längre sikt. Dels kommer den demografiska utvecklingen att medföra att andelen av befolkningen som är i arbetsför ålder minskar. Det leder till ett lägre aggregerat sparande, eftersom yngre och äldre sparar mindre. Dels beror det på att hushållen buffertsparar när räntorna är låga. Hushållen har avsevärt mycket större räntebärande skulder än räntebärande tillgångar. Stigande räntor gröper därför ur hushållens disponibla inkomster. I takt med att bolåneräntorna stiger väntas hushållen därför minska buffertsparandet. Ökningen i tillgångspriserna blir dock lägre de kommande åren, vilket håller tillbaka konsumtionen något. Sammantaget växer hushållens konsumtion med i genomsnitt 2,1 procent per år 2017–2021. Sparkvoten minskar något, men 2021 är den fortfarande hög i ett historiskt perspektiv. Mätt som andel av BNP stiger hushållens konsumtion från 2018 och framåt.

INVESTERINGARNAS ANDEL AV BNP FÖRBLIR HÖG

Investeringarna har ökat i snabb takt de senaste åren, vilket har fått till följd att investeringarnas andel av BNP stigit markant. Investeringsandelen stiger ofta i konjunkturuppgångar, men även jämfört med de senaste högkonjunkturerna är den nu på en hög nivå (se diagram 95). Detta förklaras främst av att bostadsinvesteringarna, som vuxit i mycket hög takt de senaste åren, är på en högre nivå som andel av BNP än tidigare. Investeringarna växer i hög takt i år och nästa år, understödda av fortsatt låga räntor, och som andel av BNP fortsätter de att stiga ytterligare. Därefter mattas investeringstillväxten av och investeringarnas andel av BNP faller tillbaka, men höga bostadsinvesteringar gör att den fortfarande är högre än genomsnittet 1980–2016.

NEUTRAL FINANSPOLITIK 2017–2021

Finanspolitikens inverkan på resursutnyttjandet framöver bedöms vara neutral.

I år sjunker det strukturella sparandet något från 0,5 till 0,4 procent av potentiell BNP (se diagram 96). En bidragande orsak är att budgetpropositionen och vårändringsbudgeten för

2017 är underfinansierade med sammanlagt 13 miljarder kronor. Det är svårt att bedöma hur detta påverkar resursutnyttjandet eftersom olika finanspolitiska inkomst- och utgiftsåtgärder inte nödvändigtvis har samma påverkan på konjunkturen (se fördjupningen ”Uppskattning av finanspolitiska åtgärders effekt på BNP och sysselsättning i Sverige”).

I Konjunkturinstitutets scenario antas finanspolitiken anpassas så att det nya överskottsmalet nås från och med 2019. Det betyder att det strukturella sparandet stärks marginellt 2018 och sedan hålls oförändrat fram till och med 2021. Om personaltätheten i välfärdstjänsterna och ersättningsgraderna i transferringarna till hushållen bibehålls på dagens nivåer kan kostnaderna för detta finansieras med ett nära oförändrat skatteuttag fram till 2021 samtidigt som ett sparande i linje med överskottsmalet uppnås.

Tabell 12 Scenario för svensk ekonomi

Procentuell förändring om inget annat anges

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
BNP ¹	3,8	2,9	2,7	2,5	1,8	1,6	1,6
BNP per invånare ¹	2,7	1,6	1,3	1,3	0,7	0,6	0,6
Potentiell BNP	2,1	1,8	2,0	2,2	2,1	2,1	2,1
BNP-gap ²	-0,5	0,6	1,3	1,6	1,2	0,8	0,3
Arbetade timmar ¹	1,0	1,7	1,4	1,3	1,0	0,4	0,1
Produktivitet ¹	2,5	1,0	1,4	1,2	0,8	1,2	1,5
Arbetskraft	0,8	1,0	2,0	0,8	0,4	0,4	0,4
Sysselsättning	1,4	1,5	2,4	1,0	0,4	0,3	0,2
Arbetslöshet ³	7,4	6,9	6,6	6,4	6,4	6,5	6,7
Timlön ⁴	2,4	2,4	2,7	2,9	3,3	3,4	3,5
Enhetsarbetskostnad ^{1,5}	1,8	2,6	1,8	1,5	2,5	2,2	1,9
KPI	0,0	1,0	1,7	1,6	2,3	3,2	2,6
KPIF	0,9	1,4	1,9	1,7	1,9	2,1	2,0
Reporänta ⁶	-0,35	-0,50	-0,50	-0,25	0,50	1,50	1,75
Statsobligationsränta ⁷	0,7	0,5	0,6	1,1	1,7	2,2	2,7
Kronindex (KIX) ⁸	112,6	111,7	113,9	112,6	110,5	108,3	106,1
Offentligt finansiellt sparande ⁹	0,3	0,9	0,9	0,9	1,0	0,8	0,6
Strukturellt sparande, offentlig sektor ²	-0,1	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5

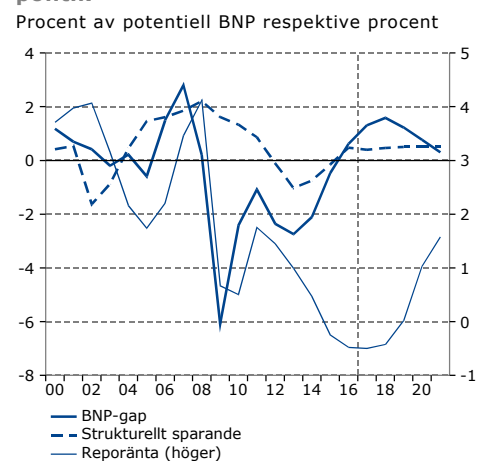
¹ Kalenderkorrigerade värden. ² Procent av potentiell BNP. ³ Procent av arbetskraften. ⁴ Enligt konjunkturlönestatistiken. ⁵ För hela ekonomin. ⁶ Vid slutet av året. ⁷ Tio års löptid, årsgenomsnitt. ⁸ Index 1992-11-18=100. ⁹ Procent av BNP.

Källor: Medlingsinstitutet, Riksbanken, SCB och Konjunkturinstitutet.

FLERA ÅR MED HÖGT RESURSUTNYTTJANDE FRAMÖVER

Samtidigt som finanspolitiken är neutral börjar Riksbanken att normalisera ränteläget från och med 2018. Det bidrar till att resursutnyttjandet, mätt med BNP-gapet, minskar något 2019 (se diagram 97). Riksbanken höjer reporäntan gradvis åren därefter (se tabell 12). Det håller tillbaka BNP-tillväxten och den blir i genomsnitt 1,7 procent per år 2019–2021. Den lägre BNP-

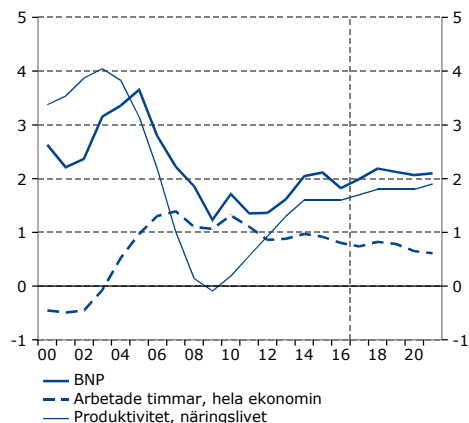
Diagram 97 BNP-gap och ekonomisk politik

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram 98 Potentiella variabler

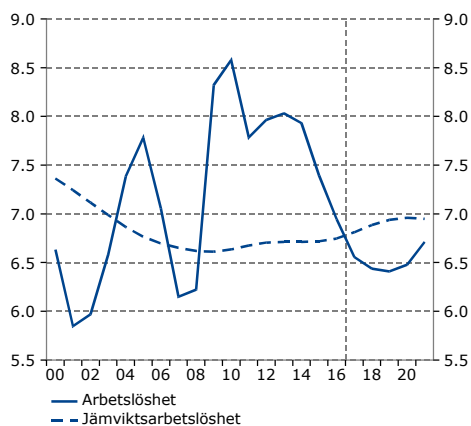
Procentuell förändring

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 99 Arbetslöshet och jämviktsarbetslöshet

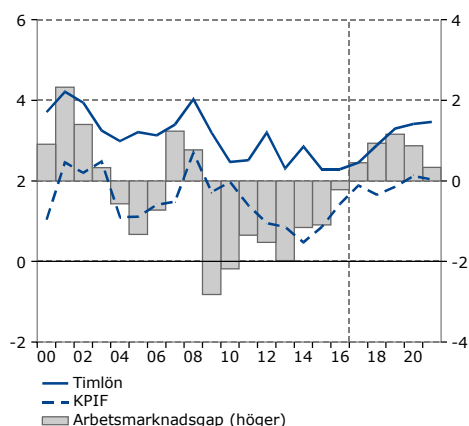
Procent av arbetskraften

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 100 Löner, konsumentpriser och arbetsmarknadsgap

Årlig procentuell förändring respektive procent av potentiellt arbetade timmar

Anm. Timlön enligt konjunkturlönestatistiken.
Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

tillväxten avspeglas i tillväxten i BNP per invånare, som understiger 1 procent per år under denna period.

Resursutnyttjandet minskar i långsam takt och ekonomin når konjunkturrell balans först efter år 2021. I detta makroekonomiska scenario med, i ett historiskt perspektiv, långvarigt högt resursutnyttjande antas dock att inga negativa ekonomiska störningar påverkar ekonomin under de kommande åren.

POTENTIELLA TIMMAR VÄXLAR NER OCH POTENTIELL PRODUKTIVITET VÄXLAR UPP

Den potentiella BNP-tillväxten, det vill säga den tillväxt som skulle råda om ekonomin var i konjunkturrell balans, uppgår till i genomsnitt 2,1 procent per år 2017–2021. Det är något lägre än genomsnittet 1980–2016. Det potentiella antalet arbetade timmar växer i gradvis långsammare takt framöver (se diagram 98). Det beror delvis på att befolkningen i arbetsför ålder, som vuxit snabbt de senaste åren, växer i långsammare takt. Under de närmaste åren träder också många nyanlända in på arbetsmarknaden. Eftersom det tar tid för dem att etablera sig på arbetsmarknaden bidrar det till att jämviktsarbetslösheten stiger 2017–2020, för att därefter minska över en längre horisont.

Samtidigt som potentiella timmar växer långsammare ökar tillväxten i potentiell produktivitet i näringslivet, vilket håller uppe tillväxten i potentiell BNP. Tillväxten i den potentiella produktiviteten i näringslivet har varit låg sedan finanskrisen, men bedöms ha stigit successivt. Den fortsätter att stiga framöver, delvis till följd av ökande investeringar, men det sker i måttlig takt.

ARBETSLÖSHETEN LIGGER UNDER SIN JÄMVIKTSNIVÅ

Den starka efterfrågan på arbetskraft gör att sysselsättningen växer i högre takt än arbetskraften i år och nästa år. Det medför att arbetslösheten fortsätter att minska, och den ligger under jämviktsarbetslösheten (se diagram 99). Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden blir alltmer ansträngt och arbetslösheten bottenar 2019. Därefter stiger arbetslösheten igen eftersom efterfrågan på arbetskraft dämpas när BNP-tillväxten bromsar in. År 2021 uppgår arbetslösheten till 6,7 procent vilket fortfarande är något lägre än jämviktsarbetslösheten.

Sysselsättningsgraden, som stigit i stadig takt sedan 2009, planar ut i år och nästa år. Sysselsättningsgraden drivs dock upp av högkonjunkturen och sysselsättningsgraden minskar därför något 2019–2021 i takt med att arbetsmarknaden går mot konjunkturrell balans.

DÄMPADE LÖNEÖKNINGAR TROTS STARK ARBETSMARKNAD

Inflationen, mätt med KPIF, uppgår till 1,9 procent i år. Det beror dock till stor del på ökande energipriser och inflationen faller tillbaka nästa år när bidraget från energipriserna blir mindre. Det finns dock flera skäl till att inflationen stiger därefter.

ter. Resursutnyttjandet har då varit högt under flera år, vilket underlättar för företagen att höja sina marginaler. Lönerna ökar i högre takt eftersom läget på arbetsmarknaden är ansträngt (se diagram 100). Löneökningstakten blir emellertid lägre än vad som annars varit fallet eftersom arbetsmarknadens parter beaktar konjunkturen i Europa, som inte är lika stark som i Sverige och där lönerna ökar relativt långsamt. Enhetsarbetskostnaden stiger snabbare 2019 och 2020 vilket höjer kostnadstrycket. Inflationen hålls dock tillbaka något av att växelkursen förstärks, vilket dämpar importpriserna. Sammantaget stiger KPIF-inflationen gradvis och når 2 procent först 2020 (se diagram 101).

REPORÄNTAN HÖJS I TREDJE KVARTALET 2018

Det låga inflationstrycket har lett till att Riksbanken hållit reporäntan oförändrad på $-0,50$ procent sedan den senaste sänkningen i februari 2016. Stödköp av statsobligationer har pågått sedan februari 2015 och det kommer att fortsätta 2017 ut.⁴²

Konjunkturinstitutets prognos är att reporäntan börjar höjas tredje kvartalet 2018. Det sammanfaller i stort sett med Riksbankens bedömning (se diagram 102). Resursutnyttjandet har då varit högt i drygt två år och inflationen, mätt med KPIF, är på väg upp. Framöver höjs reporäntan gradvis och når $1,75$ procent i slutet av 2021 (se tabell 12). De reala reporäntan är då fortfarande negativ vilket avspeglar att jämviktsräntan är mycket låg under hela perioden.

STYRRÄNTORNA HÖJS I LÄGRE TAKT ÄN I TIDIGARE KONJUNKTURUPPGÅNGAR

Sedan finanskrisen 2008 har den amerikanska centralbanken, Federal Reserve, och centralbanken i euroområdet, ECB, hållit styrräntorna på låga nivåer. I juni 2017 höjde Federal Reserve intervallet för styrräntan till $1,00-1,25$ procent.⁴³ Det var fjärde höjningen sedan finanskrisen. Styrräntan i USA höjs i god takt de kommande åren⁴⁴ (se diagram 103). I euroområdet har ECB:s styrränta refiräntan legat still på 0 procent sedan den senaste sänkningen i början av 2016. Refiräntan förblir oförändrad fram till början av 2019 men höjs därefter.⁴⁵ Interbankräntan Eonia har legat tydligt under refiräntan och närmare ECB:s deposit-

⁴² Konjunkturinstitutet gör inte någon prognos på Riksbankens obligationsköp.

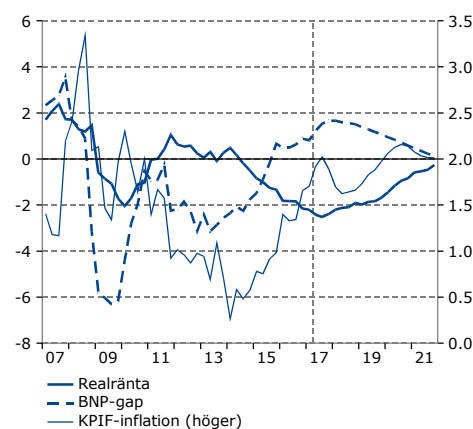
⁴³ Om inget annat anges redovisar Konjunkturinstitutet den övre gränsen i intervallet som amerikansk styrränta.

⁴⁴ För amerikanskt resursutnyttjande och inflation, se kapitlet "Internationell konjunkturutveckling".

⁴⁵ För resursutnyttjande och inflation i euroområdet, se kapitlet "Internationell konjunkturutveckling".

Diagram 101 Realränta, KPIF-inflation och BNP-gap

Procent respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

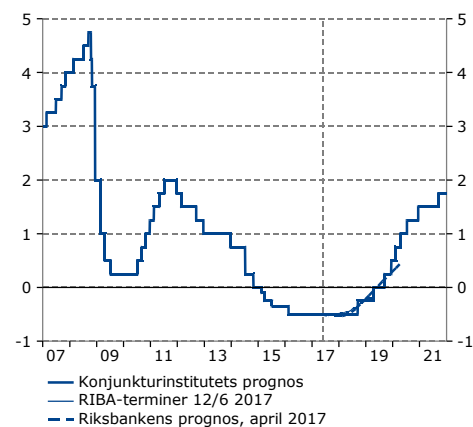

Anm. Realräntan är beräknad som reporäntan minus KPIF-inflationen.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 102 Reporänta

Procent, dags- respektive kvartalsvärden

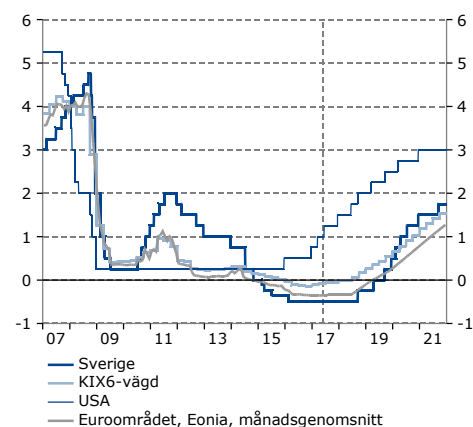

Anm. Riksbankens prognos avser kvartalsmedelvärden.

Källor: Nasdaq OMX, Riksbanken, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 103 Styrräntor

Procent, dags- respektive månadsvärden

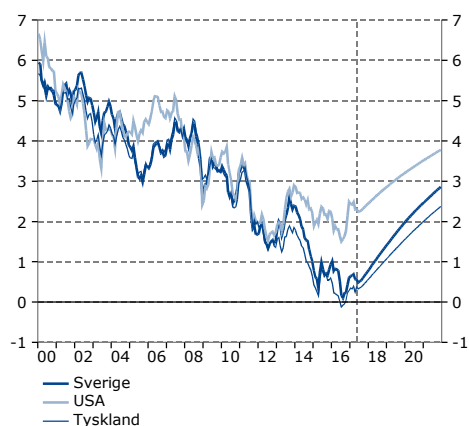

Anm. Se fotnot 47.

Källor: ECB, Federal Reserve, Riksbanken, Bank of England, Norges Bank, Bank of Japan, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 104 Långräntor, tioåriga statsobligationer

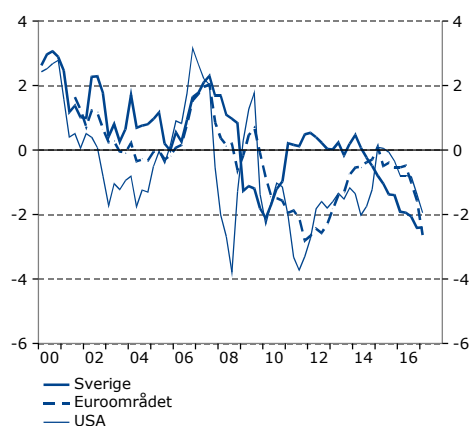
Procent, månadsvärden

Källor: Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 105 Reala räntor

Procent, kvartalsvärden

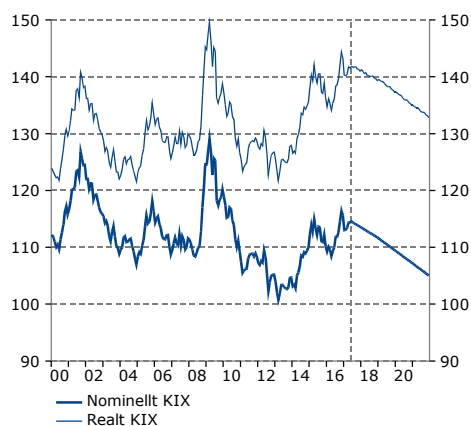

Anm. Reala räntor beräknade som skillnaden mellan nominell 3-månaders statsskuldväxel och årlig procentuell inflation. Inflationsmått är KPIF för Sverige, HIKP för euroområdet och KPI för USA.

Källor: Riksbanken, SCB, OECD, Eurostat, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 106 Kronans effektiva växelkurs (KIX)

Index 1992-11-18=100, månadsvärden

Anm. KIX är ett handelsvägt index baserat på valutor från samtliga OECD-länder samt Kina, Indien, Brasilien och Ryssland. Högre index motsvarar en svagare krona.

Källor: Riksbanken, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

ionsränta på $-0,40$ procent det senaste året.⁴⁶ Eonia börjar stiga i mitten av 2018 och fortsätter sedan att stiga i takt med att refinansriktan höjs. Ränthöjningstakten i våra viktigaste konkurrentländer (KIX6⁴⁷) är långsammare i denna ränthöjningscykel än vad som tidigare varit normalt. Detta beror delvis på att realräntornas långsiktiga jämvikt bedöms vara lägre i framtiden än vad de varit tidigare, vilket beror på lägre potentiell tillväxt i KIX6-länderna än tidigare. De historiskt låga reala jämviktsräntorna leder till att nominella räntenivåer i slutet på ränthöjningscykeln också är låga i en historisk jämförelse (se diagram 103), se fördjupningen ”Ny lägre bedömning av realräntor på längre sikt”.

Sverige har högre inflation 2020–2021 än KIX6-länderna. Därför höjs reporäntan något snabbare än styrräntorna i KIX6-länderna 2019–2020. I slutet av 2021 uppgår reporäntan till strax under 2 procent (se diagram 102diagram 101). Låga men stigande styrräntor på sikt leder till låga men stigande statsobligationsräntor framöver. Den svenska 10-åriga statsobligationsräntan ökar till knappt 3 procent i slutet av 2021 (se diagram 104).

STARKARE KRONA FRAMÖVER

Sedan i mitten av 2014 har Riksbanken sänkt reporäntan snabbare och till lägre nivå än vad ECB och Federal Reserve har sänkt sina styrräntor. Detta har bidragit till att realräntan i Sverige har sjunkit snabbare än i euroområdet och USA (se diagram 105) vilket förklarar en del av kronans försvagning sedan i mitten av 2014 (se diagram 106). Sedan december 2016 har kronan stärkts något, men i ett längre perspektiv är kronan fortfarande undervärderad. Kronan stärks framöver i samband med att reporäntan höjs snabbare än styrräntorna i KIX6-länderna och i takt med att bytesbalansen som andel av BNP sjunker.

⁴⁶ Eonia är ett viktat medelvärde av effektiva interbankräntor. Dessa räntor gäller lån över natten utan säkerhet mellan banker verksamma i euroområdet. ECB:s stående depositionsränta utgör ett golv för dagslåneräntan mellan banker. Refinansriktan liknar Sveriges reporänta och amerikansk styrränta. I Sverige och i USA ligger dock dagslåneräntorna mellan banker nära reporäntan respektive styrräntan.

⁴⁷ KIX6-vägd styrränta avser ett genomsnitt av Eonia för euroområdet samt styrräntor i USA, Norge, Storbritannien, Danmark och Japan.

Offentliga finanser

Det finansiella sparandet visar överskott i år, i likhet med de två senaste åren. Trots en underfinansierad budgetproposition och tillhörande vårandringsbudget för 2017 blir överskottet 0,9 procent av BNP. Överskotten är en effekt av den starka svenska konjunkturen som genererar höga skatteinkomster. Men även det konjunkturjusterade, eller strukturella, sparandet visar på fortsatt överskott i år. Det finns ett visst utrymme för ofinansierade reformer nästa år.

De offentliga finanserna i Sverige styrs av ett finanspolitiskt ramverk. Ramverket utgår från *överskotts målet* för offentlig sektor, *utgiftstaket* som anger ett tak för utgifterna för staten och ålderspensionssystemet samt *balanskravet* som syftar till att strukturella underskott i kommunsektorn undviks.

Konjunkturinstitutets finanspolitiska prognos syftar till att vara ett underlag för den realekonomiska prognosen. Dessutom ska den analysera måluppfyllelsen av det finanspolitiska ramverket i närtid med fokus på överskotts målet. Innevarande år beräknas enbart utifrån regeringens finanspolitik. Nästa år vägleds prognosen av hur finanspolitiken bör bedrivas för att det nya överskotts målet ska nås från 2019. Implicit antas alltså att regeringen avser bedriva en politik som följer ramverket. Åren därefter utgörs av Konjunkturinstitutets finanspolitiska scenario som syftar till att visa vad som krävs för att överskotts målet ska hållas samtidigt som offentliga utgifter ökar i en sådan takt att den offentliga sektorns välfärdsåtagande hålls kvar på dagens nivå (se marginalrutan ”Beräkningstekniska antaganden i det finanspolitiska scenariot”).

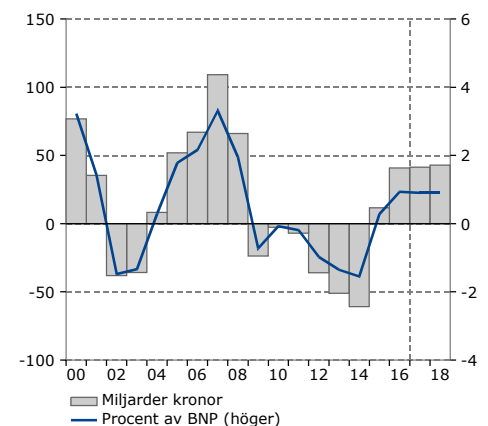
Finansiellt sparande och finanspolitik 2017–2018

Det finansiella sparandet har förbättrats kraftigt sedan 2014 (se diagram 107). Det förklaras främst av skattehöjningar, engångseffekter och en stark konjunktur som givit, och fortsätter att ge, höga skatteintäkter. Trots höga utgifter under de två senaste åren på grund av ett stort flyktningmottagande har utgifterna minskat som andel av BNP. Det beror på en relativt långsam utveckling av offentliga transfereringar. Utgifterna för ohälsa och arbetslöshet har legat på en oförändrad nivå och därmed minskat som andel av BNP.

I år fortsätter det finansiella sparandet att visa överskott på 0,9 procent av BNP. Utgiftskvoten, utgifterna som andel av BNP, fortsätter att minska (se diagram 108 och tabell 13). Det beror främst på att utgifterna för flyktningmottagandet minskar. Inkomstkvoten, inkomsterna som andel av BNP, som har stigit sedan 2014, minskar något i år och nästa år trots skattehöjningar.

Diagram 107 Offentliga sektorns finansiella sparande

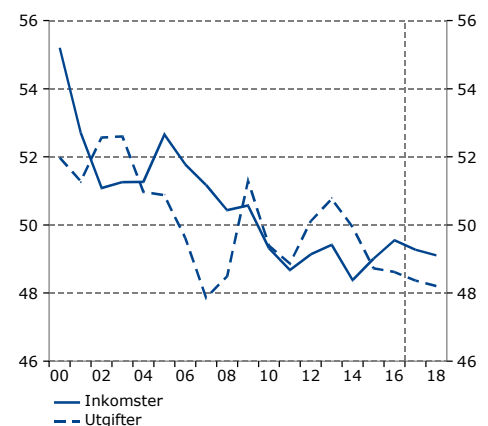
Miljarder kronor respektive procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

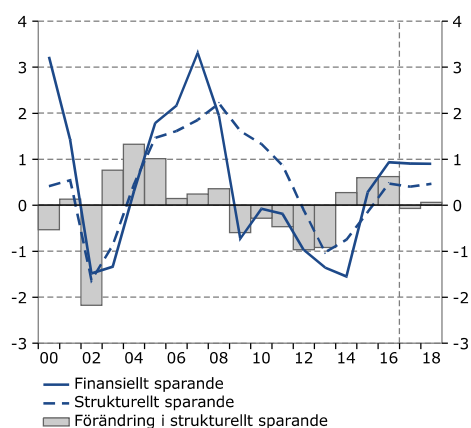
Diagram 108 Inkomster och utgifter i offentlig sektor

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 109 Finansiellt och strukturellt sparande i offentlig sektor
Procent av BNP respektive potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Konjunkturinstitutet utgår från förslag om nytt överskottsmål

Hösten 2016 presenterade Överskottsmålskommittén ett nytt överskottsmål för offentlig sektors finansiella sparande på 1/3 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Det nya målet föreslås gälla från och med 2019. Det strukturella sparandet, det vill säga det finansiella sparandet korrigerat för konjunkturella och andra temporära effekter, ska enligt förslaget användas för att utvärdera om överskottsmålet väntas nås i framtiden.

Det finanspolitiska ramverket föreslås också kompletteras med ett skuldankare, det vill säga ett riktmärke för den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld, Maastrichtskulden, på 35 procent av BNP. Skuldankaret ger överskottsmålet ett "minne" då en avvikelse från målet normalt avspeglas i skuldutvecklingen. Dessutom har skulden en direkt koppling till den finanspolitiska hållbarheten.

Det nya överskottsmålet är inte beslutat än men i vårpropositionen 2017 redovisade regeringen bedömningar i linje med kommitténs förslag. Konjunkturinstitutet utgår från att ett överskottsmål på 1/3 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel är den nya målnivån för den offentliga sektorns finansiella sparande. Då konjunkturcykler historiskt sett varit asymmetriska, med mer lågkonjunktur än högkonjunktur, gör Konjunkturinstitutet bedömningen att det är lämpligt att sikta på ett strukturellt sparande på 0,5 procent av potentiell BNP för att det finansiella sparandet, i genomsnitt över en konjunkturcykel, ska uppgå till 1/3 procent av BNP. För en mer detaljerad analys av detta se fördjupningen "Ett nytt överskottsmål" i *Konjunkturläget*, augusti 2016. När det nya överskottsmålet slutligen är beslutat av riksdagen kan bedömningen av vilken nivå på det strukturella sparandet som den förda finanspolitiken kommer att sikta på komma att ändras.

Det beror på att viktiga skattebaser, främst hushållens konsumtion och hushållens kapitalinkomster, växer något långsammare än BNP.

Tabell 13 Offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor respektive procent av BNP, löpande priser

	2015	2016	2017	2018
Inkomster	2 049	2 168	2 256	2 343
Procent av BNP	49,0	49,5	49,3	49,1
Skatter och avgifter ¹	1 804	1 917	2 002	2 078
Kapitalinkomster	62	66	66	69
Övriga inkomster ²	182	184	188	195
Utgifter	2 037	2 127	2 215	2 300
Procent av BNP	48,7	48,6	48,4	48,2
Transfereringar	749	765	793	825
Hushåll	604	623	640	658
Företag	74	82	84	87
Utland	71	61	69	80
Konsumtion	1 086	1 144	1 192	1 234
Investeringar	176	191	205	218
Kapitalutgifter	26	27	25	24
Finansiellt sparande	12	41	41	43
Procent av BNP	0,3	0,9	0,9	0,9
Primärt finansiellt sparande	-24	1	0	-2
Procent av BNP	-0,6	0,0	0,0	-0,1
Strukturellt sparande	-6	21	18	22
Procent av potentiell BNP	-0,1	0,5	0,4	0,5
Maastrichtskuld	1 837	1 820	1 797	1 778
Procent av BNP	43,9	41,6	39,2	37,3

¹ Exklusive EU-skatte, skatter till EU ingår i skattekvoten men inte i offentliga sektorns inkomster. ² Bland annat transfereringar från utlandet och från a-kassorna samt inkomster av bokföringsteknisk karaktär såsom kapitalförsäkring.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

DET STRUKTURELLA SPARANDET FÖRSVAGAS NÅGOT I ÅR

Det strukturella sparandet, det vill säga det finansiella sparandet justerat för konjunctureffekter, har stärkts sedan 2013 som andel av potentiell BNP (se diagram 109). I år försvagas det däremot något av att både den beslutade budgeten och den tillhörande ändringsbudgeten, som presenterades i april, är underfinansierade (se fördjupningen "Vårändringsbudgeten 2017"). Detta motverkas något av strukturella förbättringar av skatteintäkterna.

Konjunkturinstitutet gör inga egna antaganden om ytterligare finanspolitik för innevarande år utöver regeringens beslut och aviserade förslag. Beslutade utgiftsåtgärder för 2017 uppgår till 20 miljarder kronor, eller 0,4 procent av BNP, medan skatthöjningar ökar inkomsterna med 7 miljarder kronor, eller 0,2 procent av BNP (se tabell 14 för en mer detaljerad uppdelning av skatthöjningarna och utgiftsåtgärderna). Trots försvagningen blir det ett överskott i det strukturella sparandet i år på 0,4 procent av potentiell BNP. Det strukturella sparandet indikerar där-

med att det nya överskottsmålet är inom räckhåll givet Konjunkturinstitutets bedömning att finanspolitiken bör sikta mot ett strukturellt sparande på 0,5 procent av potentiell BNP.

Tabell 14 Finanspolitisk prognos i staten, 2017–2018

Miljarder kronor, förändring i förhållande till föregående år

	2017	2018
Skattehöjningar i staten	7	3
Beslutade åtgärder ¹	7	-1
Beräkningstekniska antaganden och aviserade åtgärder	0	5
<i>Hushållens direkta skatter</i>	0	3
<i>Produktions- och produktsskatter</i>	0	2
Utgiftsåtgärder i staten	20	8
Beslutade åtgärder ¹	20	-5
Beräkningstekniska antaganden och aviserade åtgärder	0	13
<i>Statlig konsumtion</i>	0	5
<i>Transfereringar till hushållen</i>	0	3
<i>Statsbidrag till kommunsektorn</i>	0	5
Inkomst- och utgiftsåtgärder i staten	-13	-5
Varav beräkningstekniska antaganden och aviserade åtgärder	0	-8

¹ Beslutade åtgärder inkluderar även förslag som presenterats i form av en proposition, främst budget- och vårpropositioner samt tillhörande ändringspropositioner, men som ännu inte har beslutats i Riksdagen.

Anm. Avrundning medför att summering inte alltid är exakt.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Konjunkturinstitutets prognos för finanspolitiken 2018 syftar inte till att föregripa politiken. Den utgår, i frånvaro av aviseringar eller annan information om den planerade finanspolitiken, från det beräkningstekniska antagandet om att ytterligare aktiva utgiftsåtgärder genomförs i linje med behoven för att bibehålla det offentliga välfärdsåtagandet, vilket främst drivs av demografiska faktorer. I prognosen förutses dessutom att riksdag och regering strävar mot att nå överskottsmålet såsom Konjunkturinstitutet definierar det. Det innebär att det strukturella sparandet stärks något nästa år (se diagram 109).

För 2018 finns beslutade utgiftsbesparingar om 5 miljarder kronor. Därutöver genomförs utgiftsåtgärder, till följd av nämnda antaganden, om 13 miljarder kronor, varav 5 miljarder kronor avser aviserade statsbidrag till kommunsektorn. Prognosen inkluderar samtidigt aviserade skattehöjningar på knappt 5 miljarder kronor, netto (se marginalrutan ”Finanspolitisk prognos i staten, 2017–2018”). Det innebär sammantaget en underfinansiering med 8 miljarder kronor från beräkningstekniska antaganden och aviserade åtgärder. Detta finansieras med befintligt budgetutrymme (se tabell 16). Det behövs därmed inte någon ytterligare finansiering nästa år utöver redan aviserad politik.

Finanspolitisk prognos i staten, 2017–2018

I år finns beslutade skattehöjningar på 7 miljarder kronor. Effekterna avser dels effekter från budgetpropositionen för 2017, dels tidigare fattade beslut. För 2018 finns beslutade skattesänkningar på drygt 1 miljard kronor till följd av tidigare fattade beslut med anledning av energiöverenskommelsen. Dessa beräkningar bortser från Vattenfalls utdelningar som är en del av finansieringen av överenskommelsen.

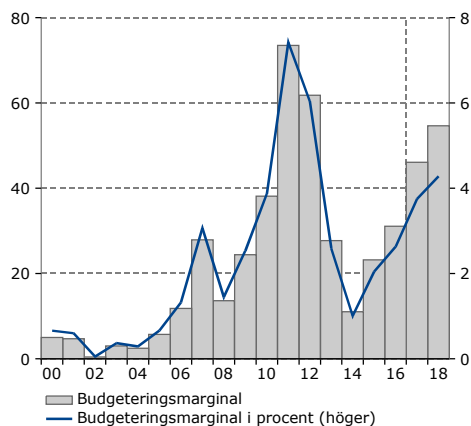
Nästa år finns aviserade skattehöjningar på knappt 5 miljarder kronor, netto, vilka beskriver närmare i avsnittet ”Offentliga primära inkomster och kapitalnetto 2017–2018”. Utöver de aviserade skattehöjningarna antar Konjunkturinstitutet inga ytterligare statliga skattehöjningar.

I år uppgår beslutade utgiftsåtgärder i staten till 20 miljarder kronor. Största utgiftsåtgärden är statsbidrag till kommunerna på 13 miljarder kronor vilket inkluderar de så kallade 10 välfärdsmiljarderna.

För 2018 finns beslutade utgiftsbesparingar som beräknas till 5 miljarder kronor. Det följer av utgiftsbesparingar för flyktingmottagandet, främst till följd av införandet av ett nytt schablonbaserat ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga. För 2018 finns även aviserade åtgärder inkluderade i form av de så kallade 5 välfärdsmiljarderna. Utöver beslutade och aviserade åtgärder har Konjunkturinstitutet ett beräkningstekniskt antagande om ytterligare utgiftsåtgärder på 8 miljarder kronor.

Diagram 110 Marginal till utgiftstaket

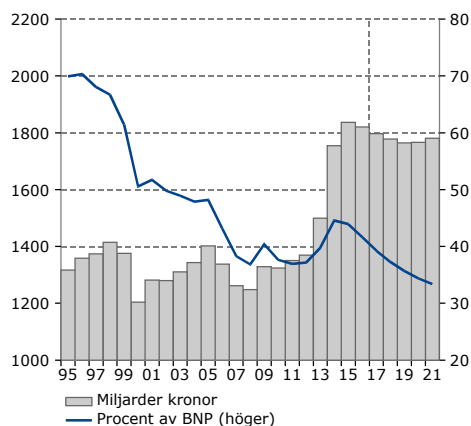
Miljarder kronor respektive procent av takbegränsade utgifter

Källor: Ekonomistyrningsverket och Konjunkturinstitutet.

Diagram 111 Offentlig bruttoskuld (Maastrichtskuld)

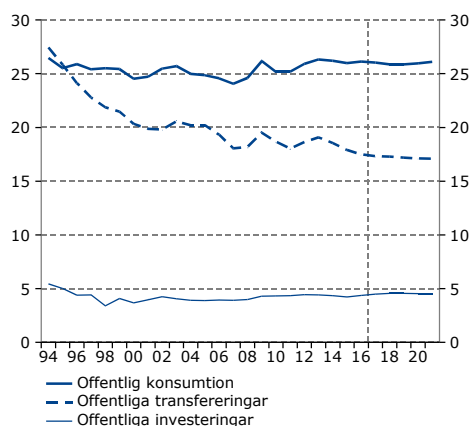
Miljarder kronor respektive procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 112 Offentliga sektorns primära utgifter

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

VÄXANDE MARGINAL TILL UTGIFTSTAKET

Utgiftstaket fastställs av riksdagen och omfattar de statliga utgifterna enligt budgetredovisningen exklusive statens ränteutgifter samt pensionssystemets utgifter. Utgiftstaket är fastställt för i år och nästa år och stiger marginellt som andel av potentiell BNP. De utgifter som omfattas av utgiftstaket är däremot oförändrade som andel av potentiell BNP. Budgeteringsmarginalen, det vill säga skillnaden mellan det fastställda taket och de faktiska utgifterna, växer därför både i kronor och som andel av potentiell BNP och är 46 respektive 55 miljarder kronor 2017 och 2018.⁴⁸ Det är de största budgeteringsmarginalerna sedan 2012 (se diagram 110).

ÖVERSKOTT GER FALLANDE MAASTRICHTSKULD

Budgetsaldot, vilket är statens lånebehov fast med omvänt tecken, var 85 miljarder kronor förra året trots att statens finansiella sparande bara var 51 miljarder kronor. Regelmässigt skiljer sig dessa mått åt främst genom att beräkningen av budgetsaldot avser det år skatter och avgifter betalas in medan beräkningen av det finansiella sparandet avser det år den ekonomiska aktiviteten äger rum. Förra året blev budgetsaldot ovanligt högt på grund av placeringar på skattekonton av både hushåll och företag. Dessa placeringar påverkar inte det finansiella sparandet. I år och nästa år kommer budgetsaldot bli lägre än det finansiella sparandet i staten då skatteplaceringarna plockas ut från skattekontona. Överskott uppstår dock fortfarande och därmed sjunker också statskulden.

Den offentliga sektorns bruttoskuld, Maastrichtskulden, sjönk förra året till knappt 42 procent av BNP. Ett positivt finansiellt sparande i offentlig sektor både i år och nästa år innebär att skulden fortsätter minska, både i miljarder kronor och som andel av BNP (se diagram 111) och närmar sig skuldankarets nivå.⁴⁹ Staten står för knappt 80 procent av Maastrichtskulden och kommunsektorn för resten.

Offentliga primära utgifter 2017–2018

De primära utgifterna, det vill säga de offentliga utgifterna exklusive kapitalutgifter, växer något långsammare än BNP i år och nästa år (se diagram 112). Både den offentliga konsumtionen, som står för drygt hälften av utgifterna, och transfereringarna, som står för drygt en tredjedel av utgifterna, minskar som andel

⁴⁸ I år bidrar en betalning till Sverige på drygt 10 miljarder kronor avseende rabatt på EU-avgiften för 2014–2016, som kassamässigt redovisas på 2017, till att budgeteringsmarginalen blir stor. Effekten av denna rabatt på det finansiella sparandet uppstod dock redan 2016.

⁴⁹ Enligt en lagrådsremiss föreslår regeringen att Riksbanken ska betala tillbaka valutalån till staten motsvarande ca 250 miljarder kronor. Förslaget innebär att Maastrichtskulden minskar med ca 5 procent av BNP över en femårsperiod i takt med att lånen förfaller. Förslaget har inte beaktats i denna prognos.

av BNP. De offentliga investeringarna däremot, som är en knapp tiondel av utgifterna, ökar.

LÄGRE UTGIFTER FÖR FLYKTINGMOTTAGANDET

Utgifterna för offentlig konsumtion påverkas i hög grad av befolkningsutvecklingen och särskilt utvecklingen av antalet unga och äldre. Båda dessa grupper har ökat relativt kraftigt under ett antal år. Tillväxttakten av antalet unga trappas dock av framöver vilket innebär att det demografiska trycket på offentlig konsumtion mattas av något (se diagram 113).

Utöver den demografiska efterfrågan på offentliga välfärdstjänster har utgifterna för offentlig konsumtion ökat mycket snabbt de två senaste åren till följd av det stora flyktingmottagandet (se diagram 114).⁵⁰ Utgifterna för flyktingmottagandet minskar något i år och nästa år till följd av färre asylsökande och allt färre personer i mottagningssystemet. Nästa år minskar utgifterna även till följd av att det nya ersättningssystemet för mottagandet av ensamkommande barn och unga införs fullt ut, vilket innebär utgiftsbesparingar jämfört med nuvarande system. Kommunsektorn väntas justera ner sina utgifter enligt det nya systemet.

De senaste åren har också offentlig konsumtion ökat till följd av flertalet utgiftsåtgärder. I år finns utgiftsåtgärder riktade mot offentlig konsumtion på 21 miljarder kronor varav drygt 20 miljarder kronor finansieras av staten och resten av kommunsektorn genom höjd kommunalskatt. Prognosen för nästa år, som utgår ifrån ett bibehållet offentligt välfärdsåtagande samt beslutade och aviserade åtgärder, inkluderar ytterligare nya utgiftsåtgärder på drygt 6 miljarder kronor, varav 5 miljarder kronor finansieras av staten.⁵¹

UPPRÄKNING AV PENSIONERNA LÄGRE NÄSTA ÅR

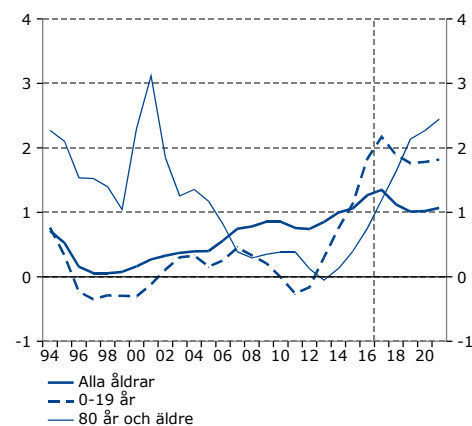
Transfereringarna till hushållen stiger långsamt i nivå i år och nästa år. Utgiftsökningarna hålls tillbaka av en måttlig uppräknings av inkomstpensionerna, minskat antal sjukpenningdagar, färre personer med sjukersättning och fallande arbetslöshet. Sett som andel av BNP faller dock transfereringarna till hushållen. (se diagram 115).

Inkomstpensionerna utgör den största delen av transfereringarna till hushållen. Dessa utgifter har varierat kraftigt som andel av BNP, delvis till följd av balanseringen i pensionssystemet. Förra året och i år har uppräknings av inkomstpensionerna uppgått till i genomsnitt 3,5 procent per år, vilket är relativt mycket jämfört med åren innan. Detta är en inbyggd effekt i balanseringen. Nästa år avslutas balanseringen och utvecklingen

⁵⁰ Samtidigt har BNP-tillväxten varit högre än normalt varför utgifterna har varit ungefär oförändrade som andel av BNP.

⁵¹ Utgiftsåtgärderna för offentlig konsumtion är en del av totala utgiftsåtgärder i offentlig sektor i tabell 16 vilket även inkluderar utgiftsåtgärder för offentliga transfereringar och investeringar.

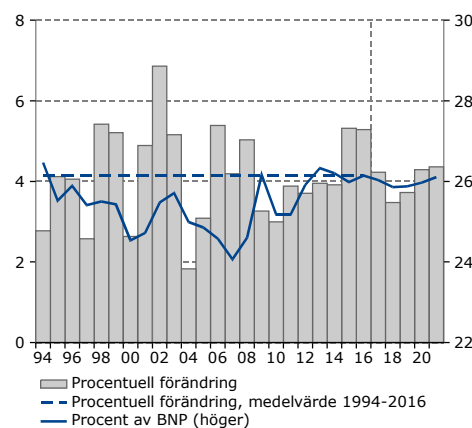
Diagram 113 Befolkningen i olika åldersgrupper
Procentuell förändring

Anm. Beräknade årsmedelvärden.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 114 Offentliga konsumtionsutgifter

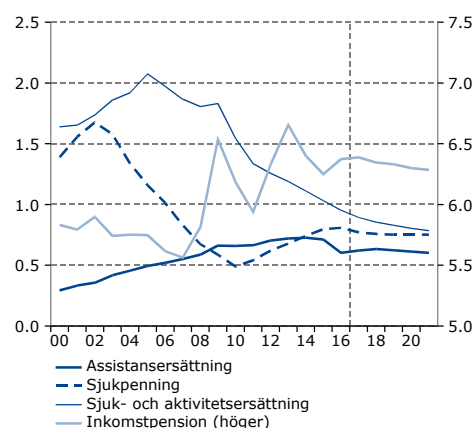
Procentuell förändring, löpande priser respektive procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

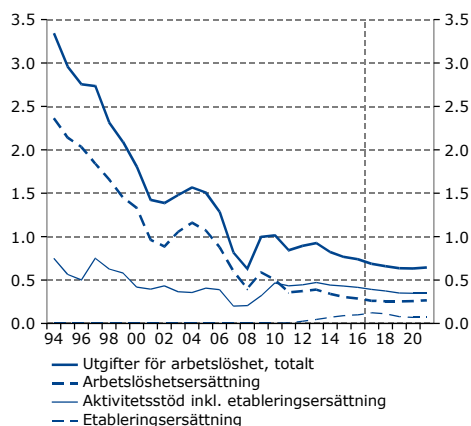
Diagram 115 Transfereringar till hushåll

Procent av BNP

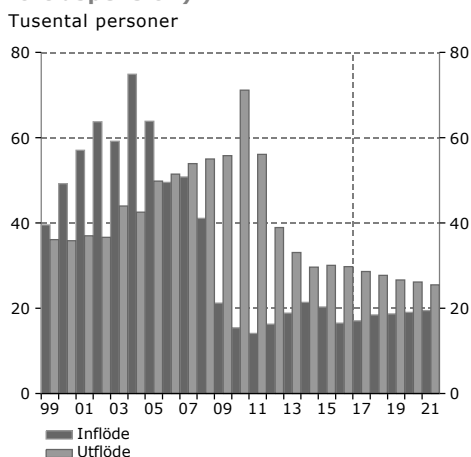
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 116 Utgifter för arbetslöshet
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 117 Personer med sjuk- eller aktivitetsersättning (tidigare förtidspension)

Källor: SCB och Försäkringskassan.

av inkomstpensionerna blir jämnare framöver när de återigen skrivs upp på normalt sätt. Uppräkningen för 2018 hålls dock tillbaka av en långsam löneökningstakt i år, vilket påverkar inkomstindex, och därmed faller de sammanlagda utbetalningarna marginellt som andel av BNP (se diagram 115).

De totala utgifterna för arbetslöshet uppgick till ca 0,7 procent av BNP förra året. Utgifterna fortsätter att minska som andel av BNP i år och nästa år när arbetslösheten faller. Utgiftsminskningen dämpas samtidigt av att etableringsersättningen till nyanlända ökar (se diagram 116).

De sammanlagda utgifterna för ohälsa⁵² fortsätter att minska som andel av BNP. Det beror främst på att utgifterna för sjuk- och aktivitetsersättningen minskar något i nivå. Ökningen av sjukskrivningar med sjukpenning, som pågått sedan 2011, har stannat av. I år och nästa år bedöms sjukpenningdagarna minska svagt. Det är bland annat en följd av Försäkringskassans arbete med att förstärka sjukfallshandläggningen vilket innebär att sjukfall kortare än 1,5 år avslutas tidigare. Sjukskrivningar längre än två år ökar däremot som en följd av att tidsgränsen i sjukförsäkringen är borttagen.

Utgifterna för sjuk- och aktivitetsersättningen har minskat i nivå sedan 2007. I år och nästa år fortsätter utgifterna att minska, dock i avtagande takt. Genom Försäkringskassans granskning av den rättsliga kvaliteten i sjukersättningsärenden har antalet avslag på sjukersättning ökat. Fler blir därmed kvar i långa sjukskrivningar med sjukpenning. Det innebär att inflödet till sjukersättningen är fortsatt lågt. Dessutom är utflödet från sjukersättning till ålderspension fortfarande högt (se diagram 117).

BÅDE STATEN OCH KOMMUNSEKTORN ÖKAR SINA INVESTERINGAR I ÅR OCH NÄSTA ÅR

Offentliga investeringar har minskat som andel av BNP 2012–2015. Det beror på en minskad investeringsnivå inom staten under ett antal år. Förra året ökade dock nivån på de statliga investeringarna igen. Kommunsektorn har däremot stadigt ökat sina investeringar sedan 2005.

I år och nästa år fortsätter de offentliga investeringarna att öka som andel av BNP. Både staten och kommunsektorn har ett stort renoveringsbehov av verksamhetslokaler och infrastruktur. Dessutom ökar behovet av att bygga nytt, främst som en följd av befolkningstillväxten. Det gäller bland annat fler förskolor, skolor och äldreboenden. Behoven förstärks i närtid av flyktingmototagandet. Nästa år tar också flera stora infrastrukturprojekt fart.

⁵² Utgifter för ohälsa avser utgifter för sjukskrivning med sjukpenning samt utgifter för sjuk- och aktivitetsersättning.

Offentliga primära inkomster och kapitalnetto 2017–2018

Skattekvoten, det vill säga offentliga sektorns skatter som andel av BNP, ökade både 2015 och 2016. Skattekvoten faller något i år trots skatthöjningar motsvarande 0,2 procent av BNP (se diagram 118 och tabell 15). Anledningen till att skattekvoten faller är att hushållens kapitalinkomster blir lägre 2017 jämfört med 2016, till följd av lägre realisationsvinster. Även hushållens konsumtion, som är en annan viktig skattebas, minskar som andel av BNP (se diagram 119). Skattekvoten fortsätter att falla nästa år trots fortsatta skatthöjningar både i staten och kommunsektorn.

Tabell 15 Offentliga sektorns primära inkomster

Procent av BNP

	2015	2016	2017	2018
Hushållens direkta skatter	15,5	15,8	15,8	15,7
Företagens direkta skatter	3,0	2,7	2,5	2,5
Arbetsgivaravgifter ¹	11,7	12,1	12,2	12,2
Mervärdesskatt	9,1	9,3	9,4	9,4
Punktskatter	2,3	2,2	2,2	2,2
Övriga skatter	1,8	1,8	1,8	1,8
Skattekvot	43,3	44,0	43,9	43,7
EU-skatter ²	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1
Övriga inkomster ³	4,4	4,2	4,1	4,1
Offentliga sektorns primära inkomster	47,5	48,0	47,8	47,7

¹ Inklusive egenföretagaravgifter och särskild löneskatt. ² Skatter till EU ingår i skattekvoten men inte i offentliga sektorns inkomster. ³ Bland annat transfereringar från utlandet och från a-kassorna samt inkomster av bokföringsteknisk karaktär såsom kapitalförslitning.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

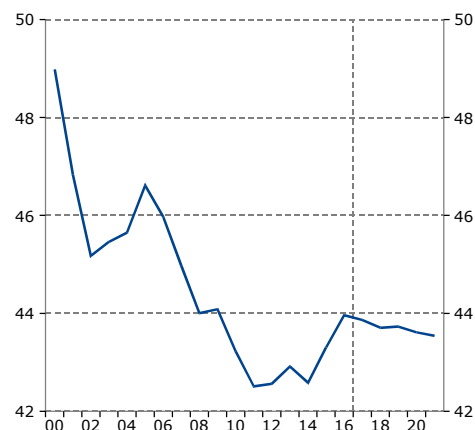
SKATTEFÖRSLAG INFÖR BUDGETPROPOSITIONEN 2018

Regeringen har inför budgetpropositionen för 2018 aviserat en rad skatteförändringar som netto innebär 4,6 miljarder kronor i skatthöjningar. Hushållen får höjda skatter genom att skiktgränserna för statlig skatt bara räknas upp med KPI. Dessutom förändras skattereglerna för fåmansbolag⁵³ och fordonsbeskattningen. Hushållen får samtidigt sänkt skatt genom höjt grundavdrag för äldre och skattereduktion för personer med sjuk- och aktivitetsersättning. Sammantaget innebär regelförändringarna att hushållens direkta skatter höjs med 3,3 miljarder kronor.

Regeringen aviserar även en utvidgning av växa-stödet, vilket innebär att inkomsterna från arbetsgivaravgifter minskar med ca 2,0 miljarder kronor 2018. En rad aviserade förändringar inom miljö- och energibeskattningsleder till att skatten inom dessa områden höjs med 0,9 miljard kronor. Resolutionsavgiften avise-

Diagram 118 Skattekvot

Procent av BNP

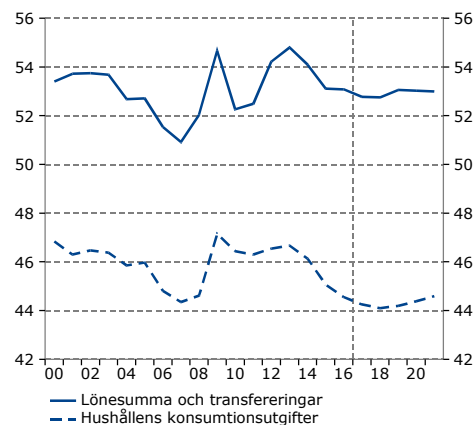

Anm. I skattekvoten ingår skatter till offentlig sektor samt skatter till EU.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 119 Viktiga skattebaser

Procent av BNP

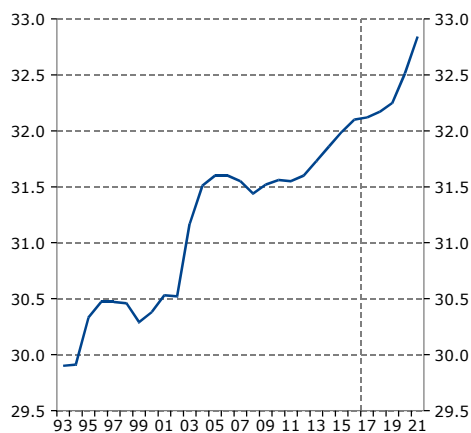

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁵³ Avser förändringar rörande de så kallade 3:12-reglerna.

Diagram 120 Genomsnittlig kommunalskattesats

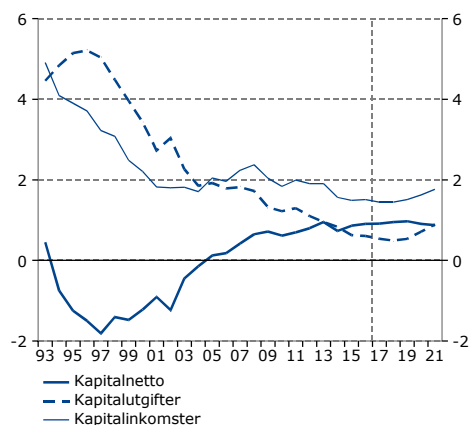
Procent

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 121 Kapitalnetto

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

ras höjas 2018, vilket medför ökade inkomster för staten med ca 2,4 miljarder kronor.

LÅG ÖKNING AV KOMMUNALSKATTEN ÄVEN NÄSTA ÅR

Kommunsektorn höjde i genomsnitt den kommunala skattesatsen med 2 öre 2017. Det var betydligt lägre än de senaste fem årens höjningar på upp till 13 öre per år (se diagram 120).

Konjunkturinstitutet antar att kommunsektorn strävar mot att hålla det finansiella sparandet runt $-0,2$ procent av BNP som en definition av god ekonomisk hushållning (se marginalrutan ”Beräkningstekniska antaganden i det finanspolitiska scenariot”). Det innebär att kommunalskattesatsen behöver fortsätta höjas för att finansiera utgifterna. Tillskottet av de aviserade så kallade 5 nya välfärds miljarderna från och med nästa år bidrar till finansieringen av bibehållet åtagande i kommunsektorn. Kommunalskattesatsen behöver dock höjas med 5 öre i genomsnitt, motsvarande 1 miljard kronor, nästa år. Framöver behövs ytterligare skattehöjningar för att kommunerna ska nå god ekonomisk hushållning (se diagram 120), givet antagandet att statsbidragen utgör en konstant andel av kommunernas utgifter (se tabell 16).

POSITIVT KAPITALNETTO

Kapitalnettot, det vill säga skillnaden mellan den offentliga sektorns kapitalinkomster och kapitalutgifter, har stigit som andel av BNP under 2000-talet och motsvarade 1 procent av BNP förra året. Kapitalposterna i offentlig sektor består dels av sektorns kapitalavkastningar, dels av sektorns ränteutgifter och ränteinkomster.

Att kapitalnettot förbättrats förklaras främst av att statens ränteutgifter i förhållande till BNP har sjunkit när statskulden successivt har minskat och marknadsräntorna fallit.

Även kapitalinkomsterna har minskat i förhållande till BNP de senaste åren. Detta förklaras främst av lägre utdelningar från statliga bolag. Bakgrunden till att aktieutdelningarna varit låga är främst svag lönsamhet i LKAB och Vattenfall samt att staten sålde sitt innehav i Nordea 2013. I år väntas aktieutdelningarna minska ytterligare till följd av lägre utdelning från Akademiska hus och Telia. Sammantaget blir kapitalnettot oförändrat på 1 procent av BNP i år och nästa år (se diagram 121).

Finanspolitiskt scenario 2019–2021

Konjunkturinstitutets finanspolitiska scenario från 2019 till 2021 (se tabell 16) utgår från beräkningstekniska antaganden för hur olika delar av de offentliga finanserna kommer utvecklas (se förklaring i marginalrutan ”Beräkningstekniska antaganden i det finanspolitiska scenariot”).

Tabell 16 Finanspolitiskt scenario

Miljarder kronor om inget annat anges

		2017	2018	2019	2020	2021	2019-2021
Automatisk budgetförstärkning ¹	A	-2	12	32	36	37	105
Förstärkning av strukturellt sparande för att nå överskottsmålet	B	-2	4	3	1	1	5
Budgetutrymme²	C=A-B	0	9	29	35	36	100
Utgiftsåtgärder i offentlig sektor	D=E+G	21	9	23	30	31	84
I staten ³	E	7	9	11	13	11	35
<i>Varav tidigare beslutat⁴</i>	F	7	0	0	0	0	0
I kommunsektorn	G	14	0	12	17	20	49
<i>Varav tidigare beslutat⁴</i>	H	14	-6	0	0	0	0
Skatthöjning i offentlig sektor⁵	I=J+L	8	4	-6	-5	-5	-16
I staten	J	7	3	-9	-12	-14	-35
<i>Varav tidigare beslutat⁴</i>	K	7	-1	0	0	0	0
I kommunsektorn	L	0	1	2	7	10	19
<i>Varav tidigare beslutat</i>	M	0	0	0	0	0	0
Statsbidrag till kommunsektorn ⁶	N	13	-1	9	10	10	30

¹ Automatisk budgetförstärkning är den finansiering som uppstår vid redan beslutade regler i offentlig sektor. ² Budgetutrymme visar utrymme för nya ofinansierade reformer, netto, så att det strukturella sparandet förstärks i linje med överskottsmålet. ³ Utgiftsåtgärder i staten exklusive statsbidrag till kommunerna. ⁴ Beslutade åtgärder inkluderar även förslag som presenterats i form av en proposition (se tabell 14 för mer detaljerad beskrivning). ⁵ Konjunkturinstitutet beräknar skatthöjningarna som den del av utgiftsåtgärderna som inte täcks av budgetutrymme. Därtill tillkommer beslutad och aviserad finanspolitik. ⁶ Statsbidrag till kommunsektorn är en transferering mellan delsektorerna stat och kommunsektor och har därför i sig ingen påverkan på aggregatet offentlig sektor vid sidan av effekten på kommunala utgifter, som i tabellen redovisas som utgiftsåtgärder i kommunsektorn.

Anm. Beloppen avser åtgärdernas omfattning jämfört med föregående år. Totala inkomst- och utgiftsåtgärder inkluderar effekter från redan beslutad och aviserad politik samt den av Konjunkturinstitutet beräknade politiken. Avrundning medför att summering inte alltid är exakt.

Källa: Konjunkturinstitutet.

VISST UTRYMME FÖR SKATTESÄNKNINGAR 2019–2021

I Konjunkturinstitutets finanspolitiska scenario för 2019–2021 finns en automatisk budgetförstärkning vid frånvaro av nya aktiva utgiftsåtgärder på 105 miljarder kronor varav 5 miljarder kronor behövs för att förstärka det strukturella sparandet så att det ligger i linje med det nya överskottsmålet. Det innebär att det finns ett budgetutrymme för ofinansierade reformer på 100 miljarder kronor. För att bibehålla det offentliga välfärdsåtgärdet behövs samtidigt nya aktiva utgiftsåtgärder på 84 miljarder kronor. Det beror främst på den demografiska utvecklingen med en allt större andel unga och äldre. Givet att behovet av nya utgiftsåtgärder är lägre än budgetutrymme implicerar detta ett utrymme att sänka skatterna med 16 miljarder kronor i offentlig sektor 2019–2021.

Beräkningstekniska antaganden i det finanspolitiska scenariot

Konjunkturinstitutets finanspolitiska scenario för 2019–2021 utgår från en kalkyl för de offentliga utgifterna som innebär att personaltäteten i offentligt finansierade tjänster och ersättningsgraden i transfereringssystemen hålls på den nivå som prognostiseras för 2018. Utgiftsutvecklingen är en konsekvenskalkyl. Hur utgifterna faktiskt utvecklas beror på politiska beslut som Konjunkturinstitutet inte gör någon bedömning av.

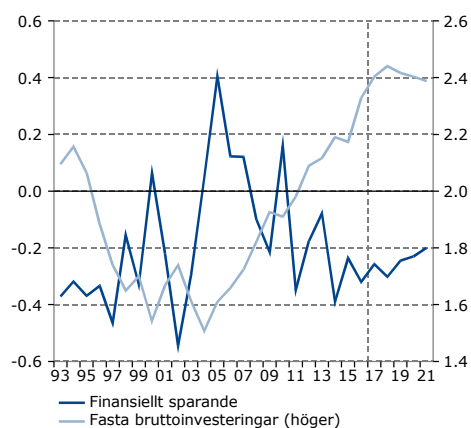
Därutöver antas att det finansiella sparandet på några års sikt närmar sig en nivå som är förenlig med överskottsmålet. Beräkningstekniskt åstadkoms detta genom att skatterna justeras så att den antagna utvecklingen för det finansiella sparandet i offentlig sektor uppnås.

Justeringen sker på hushållens direkta skatter till staten. Det är ett rent beräkningstekniskt antagande för att undvika påverkan på pris- och lönebildningen, och därmed i förlängningen penningpolitiken, och ska inte tolkas som en prognos eller en rekommendation.

Man kan också uppnå överskottsmålet genom lägre utgifter. Det kan exempelvis ske genom att personaltäteten eller ersättningsgraden i olika transfereringssystem förändras i olika grad. Utgifterna kan också justeras genom åtgärder som riktar sig mot volymer i olika transfereringssystem, felaktiga utbetalningar inom dessa system, förändrad effektivitet i myndighetsutövningen och genom justerade transfereringar till företag och utlandet. Konjunkturinstitutet gör ingen bedömning av om de åtgärder som behövs för att uppnå överskottsmålet bör ligga på budgetens inkomst- eller utgiftssida.

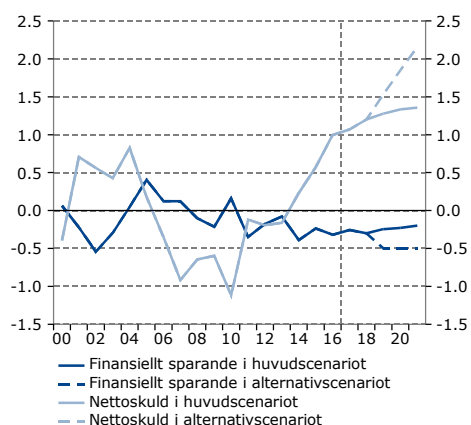
Kommunalskattesatsen beräknas utifrån ett antagande om hur kommunsektorns ekonomi utvecklas på sikt. Kommunsektorn lyder under det så kallade kommunala balanskravet, vilket innebär att kommunernas resultat normalt bör vara positivt. Samtidigt finns ett kompletterande mål om god ekonomisk hushållning i kommunerna. Innebörden av god ekonomisk hushållning är inte helt klar men Konjunkturinstitutet har operationaliserat målet som att kommunsektorns skulder inte ska växa som andel av BNP. Detta kan översättas till ett finansiellt sparande i kommunerna på motsvarande -0,2 procent av BNP. Givet en viss utgiftsutveckling i kommunerna och en viss nivå på statsbidragen till kommunerna beräknas därmed kommunalskattesatsen så att det finansiella sparandet i kommunsektorn som helhet når -0,2 procent av BNP. I kalkylen antas statsbidragen utvecklas så att de finansierar lika stor andel av kommunernas utgifter som för närvarande.

Diagram 123 Investeringar och finansiellt sparande i kommunsektorn
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

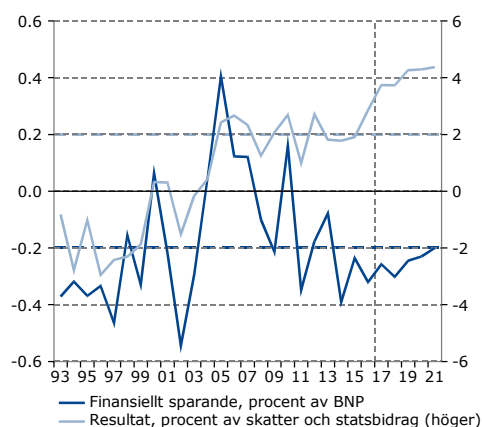
Diagram 122 Nettoskuld och finansiellt sparande i kommunsektorn
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 124 Resultat och finansiellt sparande

Procent av BNP respektive procent av skatter och statsbidrag

Anm. SKL:s tumregel angående resultat utgår ifrån skatter och generella statsbidrag. I detta diagram redovisas resultatet i procent av skatter och statsbidrag, det vill säga både generella och riktade statsbidrag.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

SKATTEUTVECKLINGEN MELLAN STATEN OCH KOMMUNSEKTORN BYGGER PÅ ANTAGANDEN

I Konjunkturinstitutets scenario för 2019–2021 är större delen av utgiftsåtgärderna förlagda till kommunsektorn. Fördelningen av behovet av nya utgiftsåtgärder baseras främst på demografiska faktorer. Utgifterna finansieras genom ökade statsbidrag på 30 miljarder kronor och höjd kommunalskatt med 19 miljarder kronor i enlighet med scenariots beräkningstekniska antaganden, det vill säga att statsbidragen finansierar en oförändrad andel av kommunala utgifter framöver och att resterande behov finansieras med höjd kommunalskattesats för att nå god ekonomisk hushållning. Samtidigt sänks den statliga skatten med 35 miljarder kronor. Det innebär att skatterna i offentlig sektor sänks med 16 miljarder kronor. Konjunkturinstitutet förordar ingen specifik skattepolitik utan fördelningen av skattehöjningar respektive skattesänkningar följer mekaniskt av antagandena för det finanspolitiska scenariot. Alternativa scenarier med bibehållet välfärdsåtagande i kommunsektorn kan därför innehålla högre eller lägre statsbidrag än i scenariot. Om till exempel statsbidragen höjs med närmare 50 miljarder kronor fram till och med 2021 kan höjningar av det kommunala skatteuttaget undvikas samtidigt som utrymmet för statliga skattesänkningar begränsas till ca 16 miljarder kronor. Alternativt kan det statliga skatteuttaget sänkas med 65 miljarder kronor i frånvaro av höjningar av statsbidragen 2019–2021, men då måste det kommunala skatteuttaget höjas med närmare 50 miljarder kronor.

Höga kommunala investeringar kan motivera lägre finansiellt sparande i kommunsektorn

Kommunsektorns investeringar som andel av BNP har ökat trendmässigt det senaste decenniet till följd av stort och eftersatt investeringsbehov (se diagram 123). Det har bidragit till att det finansiella sparandet försämrats och kommunsektorns nettoskuld stigit (se diagram 122).

Kommunsektorns resultat har däremot fortsatt att vara starkt (se diagram 124). Den största skillnaden mellan finansiellt sparande och resultat är att finansiellt sparande påverkas av hela investeringsutgiften när investeringen görs (det vill säga utgiften) medan resultatet bara påverkas av avskrivningen (det vill säga kostnaden). Det innebär att höga investeringar leder till att skillnaden mellan resultat och finansiellt sparande blir större. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) tog i början av 2000-talet fram en tumregel för god ekonomisk hushållning. God ekonomisk hushållning innebär enligt tumregeln att resultatet bör uppgå till 2 procent av skatter och generella statsbidrag. Enligt denna tumregel har kommunsektorn klarat god ekonomisk hushållning sedan 2005 (se diagram 124). Konjunkturinstitutet definierar, till skillnad från SKL, god ekono-

misk hushållning som att kommunsektorns nettoskuld ska vara oförändrad som andel av BNP. Det motsvarar ett finansiellt sparande på $-0,2$ procent av BNP. Denna definition innebär att höga investeringar måste vägas upp av lägre utgifter eller högre skatter, vilket är ett motiverat antagande på längre sikt. Under kortare perioder, och särskilt om investeringsbehovet bedöms vara tillfälligt högt, kan det dock vara rimligt att investeringarna lånefinansieras och att det finansiella sparandet försvagas.

Här presenteras ett scenario där kommunernas finansiella sparande i stället sjunker till $-0,5$ procent av BNP. Detta implicerar den nivå på kommunsektorns resultat som SKL och regeringen för närvarande antar i sina kalkyler, det vill säga ca 1 procent av skatter och generella bidrag. Scenariot innebär att kommunsektorn endast behöver höja kommunalskatten med 12 öre per hundralapp 2018–2021, jämfört med 72 öre i huvudscenariot. Denna skillnad motsvarar drygt 15 miljarder kronor i skatteinkomster 2021.

Ett lägre finansiellt sparande i kommunsektorn kräver dock ett motsvarande högre finansiellt sparande i staten för att överskotts målet ska nås. Statens finansiella sparande behöver därför höjas med 0,3 procent av BNP.

Ett lägre finansiellt sparande i kommunsektorn innebär att kommunsektorns nettoskuld ökar som andel av BNP. I detta scenario ökar nettoskulden till 2,2 procent av BNP 2021 (se diagram 122). Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld, Maastrichtskulden, påverkas dock inte av en högre skuld i kommunsektorn eftersom statskulden minskar i motsvarande utsträckning.

LÄGRE UTGIFTER 2018–2021 VID OFÖRÄNDRADE REGLER

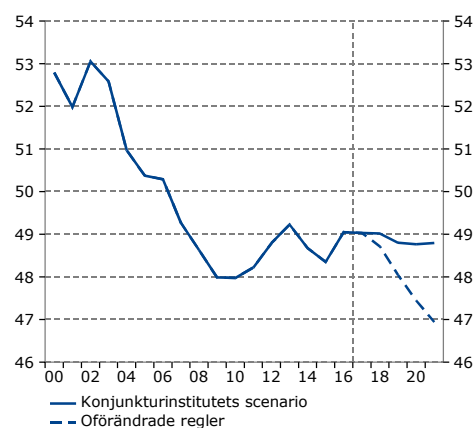
Ett alternativt beräkningsantagande, än det som tillämpas i Konjunkturinstitutets finanspolitiska scenario, vore att utgå från oförändrade regler i förhållande till de budgetar som presenterats. I ett sådant scenario görs dock inget försök att uppskatta de utgiftsåtgärder som den demografiska utvecklingen kan medföra och finanspolitiken riktas inte heller in på att nå överskotts målet.

Ett antagande om oförändrade regler innebär att de nya åtgärder som redovisas i tabell 16 inte genomförs. Detta innebär att de strukturella utgifterna, som andel av BNP, sjunker (se diagram 125) medan de strukturella inkomsternas andel är i det närmaste oförändrad (se diagram 126).

Enligt Konjunkturinstitutets definition anger budgetutrymmet storleken på de ofinansierade åtgärder som kan genomföras fram till och med 2021 samtidigt som det strukturella sparandet utvecklas på ett sätt som är förenligt med att överskotts målet nås. Utrymmet beräknas som den del av det strukturella sparandet som, vid oförändrad politik, överstiger 0,5 procent av potentiell BNP 2021. Det strukturella sparandet vid oförändrad politik uppgår till 2,5 procent av potentiell BNP 2021 i Konjunktur-

Diagram 125 Strukturella utgifter i offentlig sektor

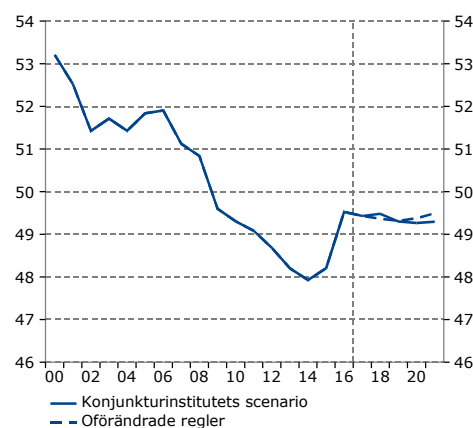
Procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 126 Strukturella inkomster i offentlig sektor

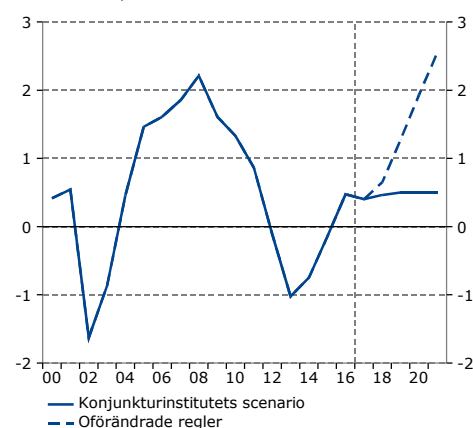
Procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 127 Strukturellt sparande i offentlig sektor

Procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

institutets beräkningar (se diagram 127). Beräkningen ger därmed ett budgetutrymme på 2,0 procent av potentiell BNP 2018–2021, vilket motsvarar 109 miljarder kronor.

Osäkerhet i prognosen

Prognoser är alltid behäftade med osäkerhet. Detta kapitel beskriver Konjunkturinstitutets bedömning av de mest väsentliga osäkerhetsfaktorerna för den föreliggande prognosen. Fokus ligger på specifika faktorer som kan medföra att resursutnyttjandet i Sverige blir högre eller lägre än prognostiserat 2017 och 2018. Syftet med kapitlet är främst att belysa osäkerhetsfaktorer som stabiliseringspolitiken i Sverige kan behöva ha beredskap för att hantera. Kapitlet redogör också för Konjunkturinstitutets prognosprecision för centrala variabler under 2000-talet.

Konjunkturinstitutet bedömer att riskbilden är ungefär balanse-rad. Det innebär en ungefär lika stor sannolikhet för att resursutnyttjandet antingen blir högre eller lägre än prognostiserat 2017–2018. Kapitlet redogör för fler nedåtrisker än uppåtrisker, vilket beror på att nedåtrisker oftast är händelsebestämda, medan uppåtrisker många gånger har ett mindre tydligt ursprung. Ett exempel på det sistnämnda är att styrkan i konjunkturförstärkningar kan underskattas.

UNDERSKATTAS STYRKAN I KONJUNKTURFÖRSTÄRKNINGEN?

I vanliga fall är samvariationen hög mellan olika konfidensindikatorer och BNP-tillväxt. Sedan en tid tillbaka har dock såväl svenska som utländska konfidensindikatorer visat på en mer positiv konjunkturutveckling än den som realiserats i BNP-utfallen (se diagram 128 och diagram 129).⁵⁴ Att samvariationen den senaste tiden varit lägre än vanligt beaktas i prognosen. Om det skulle visa sig att den lägre samvariationen är ett övergående fenomen, och den ekonomiska utvecklingen blir mer i linje med vad konfidensindikatorer visar, innebär detta en betydande uppåtrisk för prognosen.

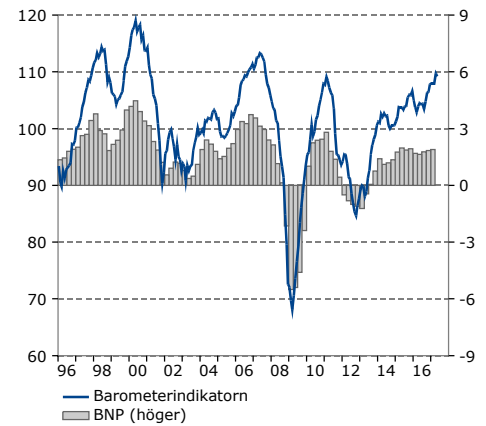
Osäkerhet i prognosen för omvärlden

EFFEKTERNA AV MAKTSKIFTET I USA SVÅRBEDÖMDA

Osäkerheten om den ekonomiska utvecklingen i USA har ökat markant efter presidentvalet. Presidenten har uttryckt planer på att genomföra en expansiv finanspolitik. Prognosen baseras på antagandet att endast vissa av dessa kommer att genomföras. Osäkerheten är betydande både när det gäller storleken, tidpunkten och effekten av de aviserade stimulanserna. Den presenterade konjunkturbedömningen för USA är därför mer osäker än vanligt. Eftersom det tar tid för politiska förslag att implemente-

Diagram 128 Barometerindikatorn och BNP, Euroområdet

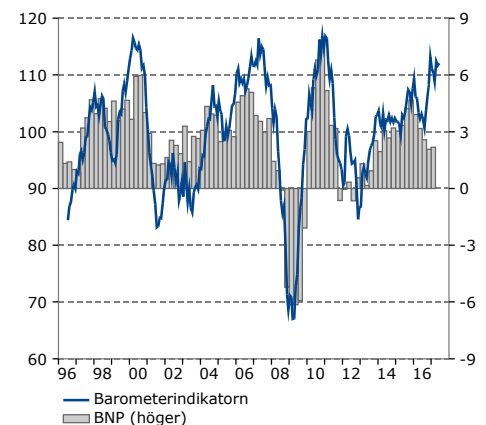
Index, månadsvärden respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: Eurostat och Macrobond.

Diagram 129 Barometerindikatorn och BNP, Sverige

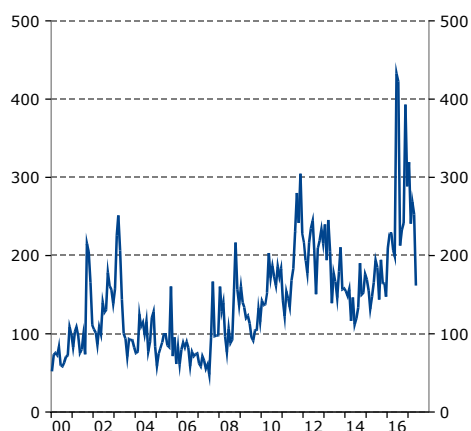
Index medelvärde=100, månadsvärden respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁵⁴ Se *Global Economic Outlook*, juni 2017, OECD, för fler exempel på internationell data.

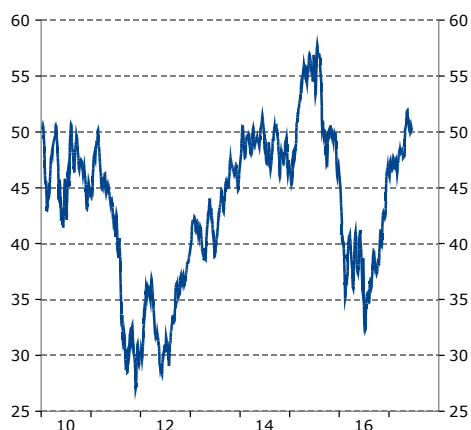
Diagram 130 Ekonomisk-politisk osäkerhet, Europa
Index, månadsvärden

Källor: www.policyuncertainty.com och Macrobond.

Diagram 131 Börsindex, banker i Europa

Index 2006-12-29=100, dagsvärden, 5-dagars glidande medelvärde

Källor: STOXX och Macrobond.

ras och få effekt på ekonomin bidrar detta till att öka osäkerheten mer för prognosen för nästkommande år än för innevarande år.⁵⁵

EKONOMISK-POLITISK OSÄKERHET I EUROPA

Den ekonomisk-politiska osäkerheten har varit hög även i flera andra av Sveriges viktigaste exportländer det senaste året, bland annat till följd av Brexit-omröstningen och presidentvalet i Frankrike. Index för ekonomisk-politisk osäkerhet i Europa indikerar dock att osäkerheten har minskat betydligt den senaste månaden (se diagram 130).⁵⁶

Osäkerheten är fortsatt förhöjd kring utformningen av framtida ekonomisk politik i Europa. En orsak är de kommande parlamentsvalen i Tyskland och Italien. En annan orsak är osäkerheten om framtiden för EU-samarbetet. EU-kommissionen har under våren presenterat fem scenarier för hur samarbetet skulle kunna se ut och tanken är att ett färdigt förslag ska presenteras innan valet till EU-parlamentet 2019.⁵⁷

Ekonomisk-politisk osäkerhet påverkar bland annat investeringar och privat konsumtion negativt. Denna typ av osäkerhet i omvärlden har dock oftast relativt begränsad effekt på den svenska ekonomin.⁵⁸ Skulle däremot förtroendet för hela EU- och eurosamarbetet urholkas skulle det kunna uppstå stor turbulens på de finansiella marknaderna. Samtidigt skulle de negativa effekterna på företagens investeringar bli stora, vilket skulle dämpa konjunkturutvecklingen.

När det gäller osäkerheten kring bankernas tillstånd i Europa är det för tidigt att blåsa faran över. Trots att börsindex för europeiska bankaktier överlag har stigit det senaste året, kvarstår oron för tillståndet i den europeiska banksektorn (se diagram 131). Framför allt för banker i södra Europa finns problemen med stor andel dåliga lån fortfarande kvar.⁵⁹ Skulle bankernas balansräkningar bli än mer ansträngda finns risken att kreditgivningen till företag och hushåll stramas åt, vilket kan göra att BNP-tillväxten blir lägre.

⁵⁵ Det är vidare osäkert i vilken utsträckning den amerikanska administrationen kommer att driva frågan om ändrade handelsavtal. Om USA skulle införa protektionistiska åtgärder riskerar det leda till att andra länder gör detsamma, vilket i sin tur dämpar världshandeln och leder till lägre global BNP-tillväxt på lite längre sikt.

⁵⁶ Indexet baseras på hur ofta ekonomisk-politisk osäkerhet nämns i europeiska tidningar. För mer detaljer rörande nämnda index se www.policyuncertainty.com.

⁵⁷ EU-kommissionen, "Deepening the economic and monetary union", maj 2017, och "White paper on the future of Europe and the way forward", mars 2017.

⁵⁸ Se fördjupningen "Effekter på svensk BNP av ekonomisk-politisk osäkerhet" i *Konjunkturläget*, mars 2017.

⁵⁹ Se *Finansiell stabilitetsrapport*, 2017:1, Sveriges riksbank.

EN NEDGÅNG I TILLGÅNGSPRISERNA KAN DÄMPA KONJUNKTUREN

De senaste årens låga styrräntor och extraordinära penningpolitiska åtgärder har bidragit till att driva upp priserna på vissa tillgångar. Många börsindex har stigit ytterligare efter presidentvalet i USA i början av november 2016 (se diagram 132).

Det är dock osäkert om uppgången i tillgångspriserna till fullo är motiverad utifrån fundamentala faktorer. Därmed finns en risk för att priserna kan komma att korrigeras. Om tillgångspriserna faller abrupt kommer det att dämpa investeringar och hushållens konsumtion, både genom lägre förmögenhet och genom minskad tillförsikt. Investeringar och konsumtion påverkas också om kreditriskerna i banksystemet ökar eftersom det leder till stigande riskpremier och därmed högre räntor.

RISK FÖR HÄRDLANDNING I KINA

Förra årets penningpolitiska åtgärder tycks, tillsammans med infrastruktursatsningar, ha bidragit till att stabilisera den kinesiska konjunktoren. Problemen med överkapacitet i statliga industri-företag, regional obalans på bostäder och kommersiella lokaler, svag vinstutveckling och svaga balansräkningar i delar av bank-systemet, finns emellertid kvar. De höga skuldnivåerna och förväntningarna på att de kommer att stiga de närmaste åren, trots regeringens åtgärder, föranledde kreditvärderingsinstitutet Moody's att i slutet på maj sänka Kinas kreditbetyg.⁶⁰ Det finns därmed fortfarande risk för en abrupt inbromsning av den kinesiska ekonomin.

Osäkerhet i prognosen för Sverige

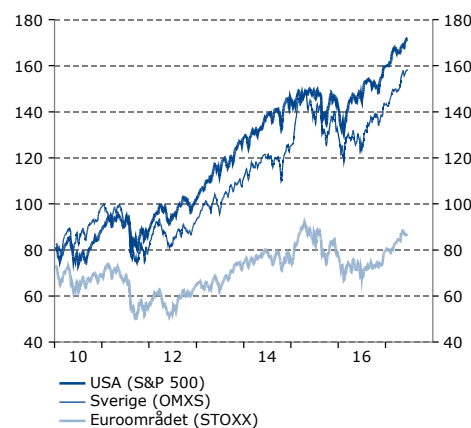
STARKARE INVESTERINGSKONJUNKTUR

I tidigare högkonjunkturer har näringslivets investeringar exklusive bostäder stigit kraftigt. I föreliggande prognos upprepas inte detta mönster utan investeringarna förutses bli förhållandevis låga givet det goda konjunkturläget och de låga räntorna (se diagram 133). En anledning till denna bedömning är svaren i SCB:s investeringsenkät, där företagen i tillverkningsindustrin själva uppger måttliga ökningar av investeringarna i år. Även utfallet det första kvartalet i år var svagt. Om investeringarna skulle utvecklas mer i linje med tidigare mönster, till exempel som en följd av att den europeiska konjunktoren blir starkare än väntat, föreligger en uppåtrisk för prognosen.

⁶⁰ Se "Moody's downgrades China's rating to A1 from Aa3 and changes outlook to stable from negative", *Global Credit Research* – 24 May 2017.

Diagram 132 Börsutveckling

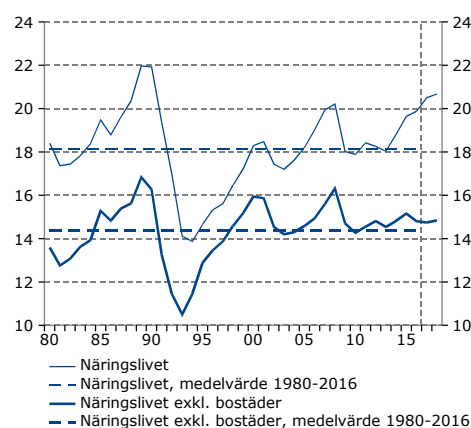
Index 2006-12-29=100, dagsvärden, 5-dagars glidande medelvärde

Källor: Standard & Poor's, Nasdaq OMX, STOXX och Macrobond.

Diagram 133 Fasta bruttoinvesteringar i näringslivet

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

FALLANDE BOSTADSPRISER KAN LEDA TILL MINSKAD KONSUMTION

Bostadspriserna har fortsatt att stiga i snabb takt under de senaste åren. Om de senaste årens stora prisuppgångar inte till fullo motiveras av förändringar i fundamentala faktorer finns en risk för att bostadspriserna befinner sig på en ohållbar nivå och därför kommer att sjunka framöver. En snabb nedgång i bostadspriserna skulle medföra att hushållens belåningsgrad ökar. Om hushållen skulle agera för att återställa sin belåningsgrad kan detta delvis ske genom ett högre sparande och därmed lägre konsumtion, vilket i sin tur kan få märkbara negativa konjunkturfekter.⁶¹ Dessutom kan hushållens konsumtion bli lägre genom att hushållens förmögenhet sjunker. BNP-tillväxten kan också påverkas negativt på andra sätt, till exempel via lägre bygginvesteringar.

YTTERLIGARE MAKROTILLSYNSÅTGÄRDER

Regeringen föreslår att Finansinspektionen (FI) ska tilldelas ytterligare verktyg för makrotillsynen från 1 februari 2018. Syftet med förslaget är att utöka myndighetens verktygslåda för att hantera finansiella obalanser på kreditmarknaden, till exempel när det gäller hushållens skuldsättning. Enligt förslaget ska FI inhämta regeringens medgivande innan nya föreskrifter beslutas.⁶²

Vilka åtgärder som skulle kunna bli aktuella om förslaget går igenom är i skrivande stund inte känt. Inom ramen för gällande regler har FI dessutom lagt fram ett förslag om att skärpa amorteringskraven på nya låntagare ytterligare.⁶³

Om nya regleringar införs kan dessa komma att dämpa hushållens konsumtion under en övergångsperiod, till exempel som en följd av att bostadspriserna utvecklas långsammare. Mycket talar för att de kortsiktiga makroekonomiska effekterna av nya regleringar är relativt små.⁶⁴ Men om många, till synes små, förändringar genomförs i snabb följd kan den samlade effekten vara svår att förutse. Det går därför inte att utesluta att effekterna blir större än väntat.

⁶¹ Se Gustavsson, P., P. Stockhammar och P. Österholm, "Macroeconomic effects of a decline in housing prices in Sweden", *Journal of Policy Modelling*, 38, 242-255, 2016.

⁶² Se "Ytterligare verktyg för makrotillsyn", promemoria, Fi2017/00842/B, februari 2017, Regeringen.

⁶³ Enligt förslaget skulle nya låntagare med en skuldkvot (bruttolåneskuld/bruttoinkomst) högre än 4,5 amortera ytterligare 1 procent av skulden utöver nu gällande regler. Se Finansinspektionen, "Stabiliteten i det finansiella systemet", 2017:1.

⁶⁴ Se "Makroekonomiska effekter av skuldkvotstak", Fi-analys nr. 5, Finansinspektionen, 2016, och "Kortsiktiga makroekonomiska effekter av kreditbegränsande makrotillsynsåtgärder", specialstudie 50, Konjunkturinstitutet, 2016.

Prognosfelens storlek

Prognoser är alltid osäkra. I tabell 17 redovisas olika mått på prognosfel för Konjunkturinstitutets juniprognoser för några centrala variabler för perioden 2000–2016. I genomsnitt är rotmedelkvadratfelet för innevarande år 1,2 procentenheter för BNP-tillväxten. Det innebär att det är relativt säkert att BNP-tillväxten kommer att bli mellan 1,3 och 3,7 procent 2017. För nästkommande år är prognosfelen större. Exempelvis är rotmedelkvadratfelet för nästkommande års BNP-tillväxt 2,5 procentenheter.

Tabell 17 Prognoser och medelfel, medelabsolutfel samt rotmedelkvadratfel för Konjunkturinstitutets juniprognoser gjorda för utfallsåren 2000–2016

	BNP ¹	Arbetslöshet	KPI-inflation	KPIF-inflation ²	Repo-ränta ³
Prognos					
2017	2,5	6,6	1,7	1,9	-0,5
2018	2,4	6,4	1,6	1,7	-0,25
Medelfel					
Innevarande år	-0,06	0,00	0,08	-0,01	-0,19
Nästkommande år	-0,64	0,14	-0,31	-0,05	-1,04
Medelabsolutfel					
Innevarande år	0,91	0,26	0,31	0,16	0,45
Nästkommande år	1,65	0,81	0,98	0,53	1,24
Rotmedelkvadratfel					
Innevarande år	1,23	0,35	0,39	0,20	0,67
Nästkommande år	2,51	1,07	1,21	0,63	1,54

¹ Till marknadspris, årlig procentuell förändring. ² UND1X-/KPIX-inflation till och med juni 2008. ³ Vid årets slut.

Anm. Prognoserna utvärderas mot det först publicerade utfallet.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Effekterna av ovanliga och/eller dramatiska händelser är svåra att bedöma. Till exempel var prognosfelen för BNP-tillväxten betydligt större under finanskrisen än de varit annars. I tabell 18 visas samma mått som i tabell 17 för Konjunkturinstitutets juniprognoser gjorda för 2000–2016 om perioden 2008–2010 ("finanskrisen") utelämnas.

Tabell 18 Prognoser, medelfel, medelabsolutfel samt rotmedelkvadratfel för Konjunkturinstitutets juniprognoser gjorda för utfallsåren 2000–2016, exkl. 2008–2010

	BNP ¹	Arbetslöshet	KPI-inflation	KPIF-inflation ²	Repo-ränta ³
Prognos					
2017	2,5	6,6	1,7	1,9	-0,5
2018	2,4	6,4	1,6	1,7	-0,25
Medelfel					
Innevarande år	-0,03	0,06	0,04	-0,05	-0,10
Nästkommande år	-0,59	0,27	-0,28	-0,13	-1,08
Medelabsolutfel					
Innevarande år	0,61	0,24	0,31	0,17	0,36
Nästkommande år	1,14	0,52	0,82	0,56	1,17
Rotmedelkvadratfel					
Innevarande år	0,75	0,32	0,39	0,21	0,46
Nästkommande år	1,48	0,63	0,94	0,65	1,36

¹ Till marknadspris, årlig procentuell förändring. ² UND1X-/KPIX-inflation till och med juni 2008. ³ Vid årets slut.

Anm. Prognoserna utvärderas mot det först publicerade utfallet.

Källa: Konjunkturinstitutet.

FÖRDJUPNING

Kortsiktiga effekter av finanspolitik på BNP och sysselsättning i Sverige

För närvarande råder högkonjunktur i Sverige men förr eller senare kommer det en lågkonjunktur. Då är det viktigt att förutsättningarna för att bedriva en aktiv finanspolitik är på plats och att beslutsfattare har en uppfattning om hur olika finanspolitiska åtgärder påverkar ekonomin. I denna fördjupning sammanfattas resultaten från ett regeringsuppdrag där Konjunkturinstitutet uppskattar hur olika finanspolitiska åtgärder påverkar BNP och sysselsättning på kort sikt.⁶⁵ Offentliga investeringar är den åtgärd som verkar ha den största finanspolitiska multiplikatorn, men studiens resultat bör tolkas med försiktighet då resultaten inte är signifikanta på 95 procents signifikansnivå.

FÖRNYAT INTRESSE FÖR FINANSPOLITIKENS MAKROEKONOMISKA EFFEKTER

Finanskrisens utbrott och den långvariga lågkonjunkturen därefter i Europa och USA har inneburit en renässans för studier av finanspolitikens stabiliseringspolitiska effekter.⁶⁶ Det beror bland annat på att penningpolitiken, trots historiskt låga och till och med negativa styrräntor, inte förmått återföra många av ekonomierna till sin fulla potential. Därmed har frågan aktualiserats i vilken mån finanspolitiken kan användas i stabiliseringspolitiskt syfte. Budgetunderskotten ökade kraftigt i många länder i början av lågkonjunkturen. Ett flertal länder initierade därför budgetsärningar mitt i lågkonjunkturen och inom såväl akademien som bland policyinstitutioner har intresset för åtstramningarnas effekt på BNP och sysselsättning varit stort.

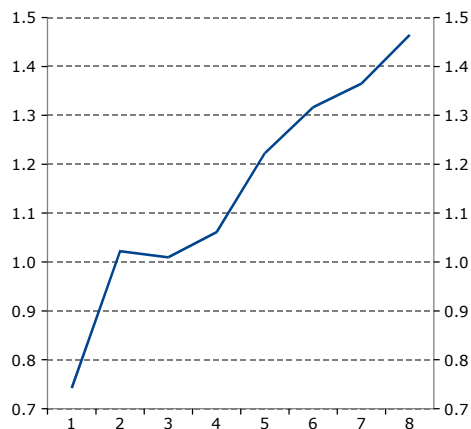
I en ekonomi som den svenska med rörlig växelkurs och inflationsmål har penningpolitiken huvudansvaret för stabiliseringspolitiken. Det i nuläget låga ränteläget väntas bestå många år till. Det medför att det penningpolitiska utrymmet för att möta en lågkonjunktur kan visa sig vara begränsat. Det innebär att finanspolitiken kan behöva ta ett större ansvar än normalt i nästa lågkonjunktur. Finanspolitiska åtgärder tar dessutom normalt sett längre tid att besluta om och implementera än penningpolitiska beslut. Det är därför viktigt att vara väl förberedd när åtgärder behöver sättas in. En del i förberedelsen är att bilda sig en uppfattning om vilka effekter olika finanspolitiska åtgärder har på ekonomin på kort och lång sikt. Denna fördjupning foku-

⁶⁵ Denna fördjupning sammanfattar resultaten från Hjelm och Stockhammar (2016).

⁶⁶ En färsk översikt går att finna i Ramey (2016).

Diagram 134 Kumulativa BNP-multiplikatorn för konsumtion

Akkumulerad förändring i BNP i relation till ackumulerad förändring i offentlig konsumtion, respektive kvartal efter förändring

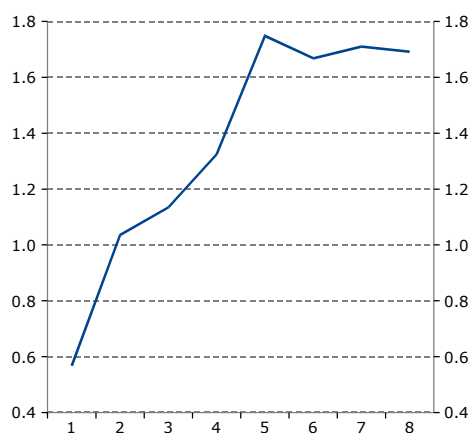

Anm. Diagrammet avser den kvartalsvisa ackumulerade förändringen för specifikationen Baseline i tabell 19.

Källa: Hjelm och Stockhammar (2016).

Diagram 135 Kumulativa BNP-multiplikatorn för investeringar

Akkumulerad förändring i BNP i relation till ackumulerad förändring i offentliga investeringar, respektive kvartal efter förändring

Anm. Diagrammet avser den kvartalsvisa ackumulerade förändringen för specifikationen Baseline i tabell 19.

Källa: Hjelm och Stockhammar (2016).

serar på finanspolitikens kortsiktiga stabiliseringspolitiska effekter.

OFFENTLIGA INVESTERINGAR HAR STÖRST EFFEKT PÅ BNP

Fem olika finanspolitiska variabler analyseras i Konjunkturinstitutets studie:

- Offentlig konsumtion
- Offentliga investeringar
- Transfereringar till hushåll
- Indirekta skatter på konsumtionsvaror
- Direkta skatter riktade mot hushåll

SCB har nyligen publicerat kvartalsdata från 1980 och framåt för ett relativt stort antal finanspolitiska variabler. Det öppnar upp möjligheter att undersöka hur finanspolitiken har påverkat den makroekonomiska utvecklingen i Sverige.⁶⁷ Studien drar tre generella slutsatser om effekten på BNP. Det är dock viktigt att ha i åtanke att de skattade punktestimaten i regel inte är signifikanta på 95 procents signifikansnivå, vilket innebär att resultaten är behäftade med betydande osäkerhet.

För det första, finanspolitiska åtgärder har i regel så kallade Keynesianska effekter i Sverige. Det innebär att ökade offentliga utgifter eller lägre skatter ökar BNP på kort sikt, (se tabell 19, raden Baseline under rubriken "Hjelm och Stockhammar" och diagram 134 till diagram 137). Effekten är störst för offentliga investeringar, följt av offentlig konsumtion. För hela tidsperioden är den genomsnittliga så kallade kumulativa multiplikatorn för olika ekonometriska specifikationer, för ett vägt genomsnitt av de fem finanspolitiska variablerna som nämndes ovan, kring 1 både på ett och två års sikt (se tabell 20).⁶⁸

För det andra, det förefaller inte finnas några generella mönster i hur konjunkturläget påverkar effekten av finanspolitiska åtgärder på BNP. Resultaten är dock känsliga för hur "lågkonjunktur" definieras. Tas ett genomsnitt av resultaten från olika definitioner av "lågkonjunktur" blir effekten på BNP ungefär densamma i lågkonjunkturer som i beräkningar där lågkonjunkturer inte skiljs ut, se tabell 19, raderna "Konjunktursvacka" och

⁶⁷ Här studeras effekten av finanspolitiska "chocker". Finanspolitiska chocker identifieras med hjälp av strukturella VAR-modeller i linje med Blanchard och Perotti (2002). Se avsnitt 2.1 i Hjelm och Stockhammar (2016) för en närmare beskrivning av metoden.

⁶⁸ Den kumulativa multiplikatorn mäter hur mycket BNP ökar i kronor under exempelvis två år i relation till den finanspolitiska variabeln, där ökningen i den sistnämnda utgör den totala summan, i kronor, för ökade utgifter respektive lägre skatter. En kumulativ multiplikator på 1 innebär, till exempel, att en ökning av offentlig konsumtion med 1 miljard kronor under t.ex. 2 år resulterar i att BNP ökar med motsvarande belopp under denna period. Se avsnitt 4.1 i Hjelm och Stockhammar (2016) för en närmare beskrivning av definitionen av den kumulativa multiplikatorn.

”Baseline” under rubriken ”Hjelm och Stockhammar”. ”Baseline” avser så kallade linjära effekter där olika konjunkturlägen inte särbehandlas. Finanspolitiken är därmed lika potent oberoende om den tillämpas i låg- eller högkonjunktur.

För det tredje, de beräknade effekterna på BNP är överlag lite större än ett genomsnitt av de uppskattningar som gjorts i den internationella empiriska litteraturen.⁶⁹ Två jämförelser med tidigare studier genomförs. I den första jämförs resultaten med en så kallad metastudie, vilken med hjälp av ekonometriska metoder väger samman resultaten av 98 studier och totalt 1 882 empiriska skattningar av BNP-effekter av finanspolitiska åtgärder.⁷⁰ Jämförelsen framgår ur tabell 19 nedan av raderna ”Baseline”. Som framgår i tabellen är effekterna på BNP större överlag i Konjunkturinstitutets studie och då speciellt för offentlig konsumtion och transfereringar.

Tabell 19 Kumulativa BNP-multiplikatorer efter 8 kvartal för tidsperioden första kvartalet 1993 till tredje kvartalet 2015

Akkumulerad förändring i BNP i relation till ackumulerad förändring i finanspolitiska instrumenten

	Offentlig konsumtion	Offentliga investeringar	Transfereringar	Skatter
Gechert & Rannenberg (2014)				
Baseline	0,4	1,4	0,3	0,3
Konjunktursvacka	0,9	1	1,7	-0,5
Hjelm & Stockhammar (2016)				
Baseline	1,5	1,7	1,3	0,8
Konjunktursvacka	1,6	1,9	0,8	1,1

Anm. Detta är en komprimerad version av tabell 1 i Hjelm och Stockhammar (2016). I kolumnen för ”Skatter” har effekterna från indirekta och direkta skatter vägts ihop i föreliggande studie då Gechert och Rannenberg (2014) inte redovisar dem separat.

Källor: Gechert och Rannenberg (2014) och Hjelm och Stockhammar (2016).

Den andra jämförelsen baseras på en metod som IMF tagit fram.⁷¹ Liksom i metastudien ovan sammanställs resultat från den empiriska litteraturen. I denna sammanställning kategoriseras dock länder i grupper med stora, medelstora och små BNP-effekter av finanspolitik utifrån vissa karaktäristika. De sistnämnda utgörs av faktorer som i empiriska studier visat sig på-

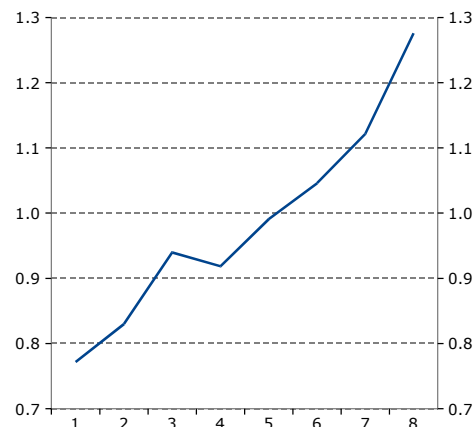
⁶⁹ Studier på svenska data är mycket begränsade och de som finns att tillgå är inte direkt jämförbara med föreliggande studie.

⁷⁰ Se Gechert och Rannenberg (2014).

⁷¹ Se Batini m.fl. (2014).

Diagram 136 Kumulativa BNP-multiplikatorn för transfereringar

Akkumulerad förändring i BNP i relation till ackumulerad förändring i transfereringar, respektive kvartal efter förändring

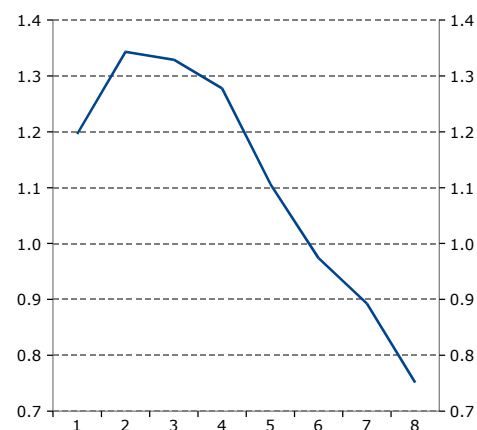

Anm. Diagrammet avser den kvartalsvisa ackumulerade förändringen för specifikationen Baseline i tabell 19.

Källa: Hjelm och Stockhammar (2016).

Diagram 137 Kumulativa BNP-multiplikatorn för skatter

Akkumulerad förändring i BNP i relation till ackumulerad förändring i skatter, respektive kvartal efter förändring

Anm. Diagrammet avser den kvartalsvisa ackumulerade förändringen för specifikationen Baseline i tabell 19.

Källa: Hjelm och Stockhammar (2016).

verka hur BNP reagerar på finanspolitiska åtgärder. Exempel på sådana faktorer är växelkurssystem, importandel, storlek på offentlig sektor och offentlig skuldnivå. Sverige placeras in i nederkant av den mittersta kategorin, det vill säga den kategori som innebär medelstor BNP-effekt av finanspolitik.⁷² Denna metod indikerar därmed att effekterna av finanspolitik i Sverige borde vara relativt små.

BNP-effekten i IMF-analysen avser en genomsnittlig förändring av finanspolitiken som består av en lika stor andel utgifts- som intäktsförändring. I tabell 20 jämförs denna ansats med gruppindelning av länder med resultaten i Konjunkturinstitutets studie.⁷³ Precis som i jämförelsen i tabell 19, som baseras på en annan metastudie, är de estimerade multiplikatorerna för Sverige större än ett genomsnitt av tidigare studier.

Tabell 20 BNP-multiplikatorer för Sverige: "IMF:s gruppindelning" jämfört med Konjunkturinstitutets studie

Ackumulerad förändring i BNP i relation till ackumulerad förändring i finanspolitiken

	År 1	År 2
"IMF:s gruppindelning" från Batini m.fl. (2014)	0,4–0,6	0,48–0,72
Hjelm & Stockhammar (2016), genomsnitt	1,1	1

Anm. Detta är en komprimerad version av tabell 3 i Hjelm och Stockhammar (2016). Rad 2 baseras på ett genomsnitt BNP-effekter från de fem finanspolitiska instrumenten samt specifikationer med och utan BNP-gap för OECD-länderna.

Källor: Batini m.fl. (2014) och Hjelm och Stockhammar (2016).

OFFENTLIGA INVESTERINGAR HAR ÄVEN STÖRST EFFEKT PÅ SYSSELSÄTTNINGEN

Effekter på sysselsättning från finanspolitiska åtgärder beräknas med samma metoder som för BNP ovan. Det finns flera kvalitativa likheter med resultaten för BNP. Liksom för BNP är effekterna på sysselsättningen i princip uteslutande Keynesianska, det vill säga sysselsättningen ökar (minskar) vid expansiva (åtstramande) finanspolitiska åtgärder. I tabell 21 redovisas effekten på sysselsättning i procent av en finanspolitisk expansion motsvarande 1 procent av BNP. Det är också, precis som för BNP, investeringar som ger störst effekt på sysselsättningen.

⁷² Det sker alltså ingen estimering av finanspolitikens effekter på just svenska data.

⁷³ Det bör dock noteras att i tabell 20, till skillnad från tabell 19, finns ingen specificering av hur multiplikatorerna beräknas i Batini m.fl. (2014). Det är sannolikt en blandning av så kallade peak, impact och kumulativa multiplikatorer (se avsnitt 4.1 i Hjelm och Stockhammar, 2016, för definitioner av dessa). I Konjunkturinstitutets studie beräknas endast kumulativa multiplikatorer.

För offentliga utgifter - konsumtion, investeringar och transfereringar – är effekterna på sysselsättningen större vid konjunktursvackor. Som framgår i tabell 21 gäller detta framför allt offentlig konsumtion. När ingen hänsyn tas till konjunktur ("Baseline") är effekten av offentlig konsumtion på sysselsättningen noll (trots att BNP-effekten är positiv, se tabell 19 ovan).

I konjunktursvackor ökar dock sysselsättningen i genomsnitt med 0,4 procent då den offentliga konsumtionen ökar med 1 procent av BNP, både på ett och två års sikt. Det kan också noteras att offentliga investeringar har den största effekten på sysselsättningen, både i normalfallet och i konjunktursvackor. Så var även fallet när det gäller BNP-effekter (se tabell 19).

Det finns mycket färre studier som analyserar sysselsättnings effekter än det finns studier som analyserar BNP-effekter. Dessutom använder de flesta tidigare studier mer aggregerade finanspolitiska variabler såsom totala offentliga utgifter medan Konjunkturinstitutet analyserar fem disaggregerade finanspolitiska variabler. Bland de, uteslutande internationella, studier som finns att tillgå varierar effekterna på sysselsättningen från 0 procent till 0,5 procent, vilket är inom det spann som redovisas i tabell 21 nedan.⁷⁴

Tabell 21 Effekter på sysselsättning

Procentuell förändring i sysselsättning vid finanspolitisk expansion motsvarande 1 procent av BNP

	Konsumtion	Investeringar	Transfereringar	Indirekt skatt	Direkt skatt
Baseline					
År 1	0,0	0,4	0,2	0,2	0,1
År 2	0,0	0,3	0,2	0,1	0,0
Konjunktursvacka					
År 1	0,4	0,6	0,4	0,1	0,2
År 2	0,4	0,4	0,3	0,1	0,1

Anm. Detta är en komprimerad version av tabell 5 och 6 i Hjelm och Stockhammar (2016). Rad 1 under "Baseline" är ett genomsnitt av kolumn (2) för raderna 1 och 3 (dvs. "4 quarters") i tabell 5 i Hjelm och Stockhammar (2016). Rad 2 under "Baseline" är ett genomsnitt av kolumn (2) för raderna 2 och 4 (dvs. "8 quarters") i tabell 5 i Hjelm och Stockhammar (2016). Rad 1 under "Konjunktursvacka" är ett genomsnitt av kolumn (b) för raderna 1 och 3 (dvs. "4 quarters") i tabell 6 i Hjelm och Stockhammar (2016). Rad 2 under "Konjunktursvacka" är ett genomsnitt av kolumn (b) för raderna 2 och 4 (dvs. "8 quarters") i tabell 6 i Hjelm och Stockhammar (2016).

Källa: Hjelm och Stockhammar (2016).

⁷⁴ Se avsnitt 5.5 i Hjelm och Stockhammar (2016) för en jämförelse med andra studier som studerar sysselsättning.

EFFEKTEN FÖR ENSKILDA ÅTGÄRDER KAN VARIERA

Som framgår av tabellerna är skattningarna som presenteras i Hjelm och Stockhammar (2016) högre än flertalet studier vad gäller effekten på BNP. Resultaten bör dock tolkas med försiktighet eftersom olika modellspecifikationer ger olika storlek på effekterna och effekterna inte är statistiskt signifikanta.⁷⁵

Det går heller inte att dra slutsatsen att en finanspolitisk multiplikator är densamma för alla typer av åtgärder som påverkar en variabel. En ökning av offentlig konsumtion inom ett område som är personalintensivt, exempelvis äldreomsorgen, torde ha andra kortsiktiga effekter på sysselsättningen än om ökningen av offentlig konsumtion beror på inköp av varor med ett stort importinnehåll. Institutionella faktorer som växelkursregim, centralbankens manöverutrymme, finanspolitiska ramverk och förtroendet för statsfinanserna torde också påverka multiplikatorernas storlek. En förändring av dessa skulle således leda till förändrade finanspolitiska multiplikatorer. Åtgärdernas strukturpolitiska effekter, t.ex. på potentiellt antal arbetade timmar och produktivitet, beror på de finanspolitiska åtgärdernas närmare utformning. Strukturpolitiska effekter kan vara av viss betydelse på den korta tidshorisont som här analyseras, men verkar oftast främst på längre sikt.

Referenser

- Batini, N., L. Eyraud, och A. Weber. (2014), "A Simple Method to Compute Fiscal Multipliers", *IMF Working Paper* No. 14/93, International Monetary Fund.
- Blanchard, O. och R. Perotti. (2002), "An Empirical Characterization of the Dynamic Effects of Changes in Government Spending and Taxes on Output", *Quarterly Journal of Economics* 117, 1329–1368.
- Gechert, S. och A. Rannenberg. (2014), "Are Fiscal Multipliers Regime-Dependent? A Meta Regression Analysis", *IMK working paper*, No. 139.
- Hjelm, G. och P. Stockhammar. (2016), "Short Run Effects of Fiscal Policy on GDP and Employment: Swedish Evidence", Working paper No. 147, Konjunkturinstitutet.
- Ramey, V. (2016), "Macroeconomic Shocks and Their Propagation", *NBER Working Paper* No. 21978, National Bureau of Economic Research. Publicerad i *Handbook of Macroeconomics*, Volym 2A, Elsevier, 2016.

⁷⁵ I Hjelm och Stockhammar (2016) visas 95-procentiga osäkerhetsintervall. Där framgår även känslighetsanalyser beträffande olika modellspecifikationer.

FÖRDJUPNING

Vårändringsbudgeten 2017

2017 års vårändringsbudget innehåller utgiftsreformer på 3 miljarder kronor. Konjunkturinstitutet antar att förslagen i vårändringsbudgeten innebär högre offentliga utgifter även 2018.

Åtgärder i vårändringsbudgeten

REFORMER ÖKAR OFFENTLIG KONSUMTION

Regeringens förslag på vårändringsbudget⁷⁶ innehåller utgiftsreformer på 3,0 miljarder kronor för 2017 avsett för offentlig konsumtion (se tabell 22). Drygt hälften avser konsumtion i staten och den resterande delen avser konsumtion i kommunerna. Polisen och försvaret får ökade anslag med 0,7 respektive 0,5 miljarder kronor. Genom riktade statsbidrag till kommunerna ökar den kommunala konsumtionen, främst inom förlossningsvård och skola.

VÅRÄNDRINGSBUDGETEN NÄSTAN HELT OFINANSIERAD

Vårändringsbudgetens utgiftsreformer finansieras delvis genom en skatteköjning som ger intäkter på 0,4 miljarder. Nettoförsvagningen av det finansiella sparandet från reformerna uppgår således till 2,6 miljarder kronor.

Tabell 22 Reformerna i 2017 års vårändringsbudget

Miljarder kronor

	2017	2018
Offentlig konsumtion	3,0	3,0
Statlig konsumtion	1,7	1,7
Kommunal konsumtion	1,3	1,3
Utgifter	3,0	3,0
Inkomster	0,4	0,4
Reformernas effekt på finansiellt sparande	-2,6	-2,6

Anm. Beloppen avser nivåförändring i förhållande till beslut fattade till och med budgeten som beslutades i riksdagen i december 2016. Konjunkturinstitutet gör tolkningen att reformerna kommer att permanentas och de får därmed effekt även 2018 (se avsnittet "Visst utrymme för ofinansierade reformer 2018").

Källor: Vårändringsbudget för 2017 och Konjunkturinstitutet.

⁷⁶ Regeringens proposition 2016/17:99, Vårändringsbudget för 2017.

Visst utrymme för ofinansierade reformer 2018

Syftet med en ändringsbudget ska vara att komplettera den av riksdagen beslutade budgeten med anledning av förändringar som vid besluten om statens budget föregående höst inte var möjliga att förutse. Reformer med varaktiga budgetära konsekvenser bör som huvudregel beslutas i samband med riksdagens huvudbehandling på hösten.⁷⁷ De beslut som fattas i en ändringsbudget berör endast innevarande år.

Konjunkturinstitutet antar i prognosen att de föreslagna reformerna i vårändringsbudgeten för 2017 syftar till att permanent höja ambitionsnivån för de föreslagna offentliga välfärdstjänsterna och att motsvarande anslagstillskott kommer att föreslås i budgetpropositionen för 2018.⁷⁸

Konjunkturinstitutets bedömning är att vårändringsbudgetens reformer försvagar offentlig sektors finansiella sparande lika mycket 2018 som 2017, det vill säga med 2,6 miljarder kronor. Utgifterna för läkemedel inom läkemedelsförmånen ökar 2017 och förväntas ligga kvar på samma nivå även 2018, vilket leder till att det finansiella sparandet 2018 försämras med ytterligare 1,1 miljarder kronor utöver vårändringsbudgetens reformer.

Effekten på det finansiella sparandet för 2018 kan dock komma att bli större i den utsträckning som reformerna i vårändringsbudgeten avser en höjd ambitionsnivå i verksamheterna under resterande del av 2017 samtidigt som den höjda ambitionsnivån permanentas. Om reformerna i vårändringsbudgeten motsvarar en halvårseffekt skulle försvagningen av de offentliga finanserna 2018 uppgå till ca 5 miljarder kronor till följd av reformförslagen.

För åren utan någon beslutad finanspolitik (det vill säga 2018 och framåt) gör Konjunkturinstitutet antagandet att finanspolitiken bedrivs så att det strukturella sparandet förstärks och uppgår till 0,5 procent av BNP per år från och med 2019.⁷⁹ Trots att vårändringsbudgeten är underfinansierad och försvagningen beräknas kvarstå nästa år, gör Konjunkturinstitutet sammantaget

⁷⁷ Se till exempel SOU 2013:73, sidan 186.

⁷⁸ Exempelvis så har regeringen aviserat att den höjer ambitionen med att stärka totalförsvaret. Konjunkturinstitutet behandlar de extra medel som skjuts till på samma sätt som om de ingått i budgetpropositionen för 2017.

⁷⁹ Se rutan "Beräkningstekniska antaganden i det finanspolitiska scenariot" i kapitlet "Offentliga finanser 2017–2021" för en beskrivning av de antaganden som ligger till grund för finanspolitiken.

bedömningen att det kvarstår ett utrymme på nära 9 miljarder kronor för ofinansierade reformer för 2018.⁸⁰

⁸⁰ Utrymmet för ofinansierade reformer ges av differensen mellan det strukturella sparandet vid oförändrade regler och en nivå på det strukturella sparandet 2018 som är förenlig med att överskotts målet nås 2019 och framåt. Se kapitlet "Offentliga finanser". I kapitlet beräknas budgetutrymmet även för en längre tidshorisont. I bedömningen av budgetutrymmet för 2018 ingår inte effekten av skatteförslag i remitterade skatte-PM om ca 4,5 miljarder kronor netto i skattehöjningar eller eventuell utgiftseffekt 2018 av att upprätthålla ett oförändrat offentligt välfärdsåtagande jämfört med 2017.

Tabellbilaga

På Konjunkturinstitutets webbplats finns fler variabler och längre tidsserier, se www.konj.se/statistik.

INNEHÅLL

Internationell konjunktur 2017–2018.....	78
Tabell A1 BNP i världen.....	78
Tabell A2 KPI i världen.....	79
Tabell A3 Nyckeltal för euroområdet.....	79
Tabell A4 Nyckeltal för USA.....	80
Tabell A5 Scenario för internationell ekonomi.....	80
Konjunkturen i Sverige 2017–2018.....	81
Tabell A6 Försörjningsbalans.....	81
Tabell A7 Hushållens inkomster, konsumtionsutgifter och sparande.....	82
Tabell A8 Bytesbalans och finansiellt sparande.....	82
Tabell A9 BNI.....	83
Tabell A10 Produktion.....	83
Tabell A11 Arbetade timmar.....	83
Tabell A12 Produktivitet.....	84
Tabell A13 Arbetsmarknaden.....	84
Tabell A14 Timlön enligt konjunkturlönestatistiken.....	84
Tabell A15 Timlön och arbetskostnad i näringslivet enligt nationalräkenskaperna.....	85
Tabell A16 Tillförsel- och användningspriser.....	85
Tabell A17 Priser, kostnader och vinster i näringslivet.....	86
Tabell A18 Konsumentpriser.....	86
Scenario för svensk ekonomi 2017–2021.....	87
Tabell A19 Resursutnyttjande.....	87
Tabell A20 Scenario för svensk ekonomi.....	87
Tabell A21 BNP och efterfrågan.....	88
Tabell A22 Räntor och växelkurser.....	88
Offentliga finanser 2017–2021.....	89
Tabell A23 Offentliga sektorns finanser.....	89
Tabell A24 Statens finanser.....	90
Tabell A25 Ålderspensionssystemets finanser.....	90
Tabell A26 Kommunsektorns finanser.....	91
Tabell A27 Offentliga sektorns inkomster.....	91
Tabell A28 Offentliga sektorns utgifter.....	92
Tabell A29 Transfereringar från den offentliga sektorn till hushållen.....	92
Tabell A30 Inkomstindex, balansindex, inkomstpensioner och balanstal.....	92
Tabell A31 Statens budgetsaldo och skuld.....	93
Tabell A32 Utgiftstak för staten.....	93

Internationell konjunktur 2017–2018

Tabell A1 BNP i världen

Procent av köpkraftsjusterad global BNP respektive procentuell förändring, fasta priser

	Vikt 2016	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Världen		3,5	3,4	3,5	3,4	3,1	3,6	3,6
KIX-vägd	74,6	1,1	1,3	2,2	2,2	2,0	2,4	2,3
OECD	44,9	1,3	1,5	2,0	2,4	1,8	2,0	2,1
USA	15,5	2,2	1,7	2,4	2,6	1,6	2,1	2,4
Euroområdet	11,8	-0,9	-0,2	1,3	1,9	1,7	1,9	1,7
Tyskland	3,3	0,7	0,6	1,6	1,5	1,8	1,9	1,8
Frankrike	2,3	0,2	0,6	1,0	1,0	1,1	1,3	1,5
Italien	1,9	-2,9	-1,7	0,2	0,7	1,0	1,1	0,9
Spanien	1,4	-2,9	-1,7	1,4	3,2	3,2	2,8	2,4
Finland	0,2	-1,4	-0,8	-0,6	0,3	1,5	1,9	1,3
Japan	4,4	1,5	2,0	0,2	1,1	1,0	1,3	0,9
Storbritannien	2,3	1,3	1,9	3,1	2,2	1,8	1,7	1,4
Sverige	0,4	0,1	1,2	2,7	3,8	2,9	2,7	2,5
Norge	0,3	2,6	1,1	1,9	1,6	1,0	1,4	1,7
Danmark	0,2	0,2	0,9	1,7	1,6	1,3	1,8	1,7
Tillväxtekonomier ²	55,1	5,5	5,1	4,8	4,2	4,2	4,8	4,8
Kina	17,8	7,9	7,8	7,3	7,0	6,7	6,5	6,2
Indien	7,2	5,1	6,4	7,0	7,7	7,5	7,0	7,5
Brasilien	2,6	1,9	3,0	0,5	-3,8	-3,6	0,4	1,5
BNP per invånare								
USA		1,5	1,0	1,6	1,9	0,9	1,4	1,6
Euroområdet		-1,1	-0,4	1,0	1,6	1,5	1,6	1,4
Japan		1,7	2,2	0,4	1,2	1,1	1,6	1,3
Exportmarknadstillväxt								
Världen ³		1,9	2,7	3,4	3,4	3,0	3,9	3,6

¹ KIX-vägd BNP beräknas som det vägda medelvärdet av BNP-tillväxttakten i de 32 länder som ingår i KIX. ² Tillväxtekonomier definieras som länder som inte är medlemmar av OECD. ³ Exportmarknadstillväxten avser den samlade importefterfrågan i de länder som Sverige exporterar till. Respektive lands vikt utgörs av dess andel i svensk varuexport.

Anm. BNP-siffrorna avser den kalenderkorrigerade utvecklingen uttryckt i fasta priser. Aggregaten beräknas med hjälp av tidsvarierande köpkraftsjusterade BNP-vikter från IMF.

Källor: IMF, OECD, Eurostat, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Tabell A2 KPI i världen

Procentuell förändring

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
OECD	2,9	2,2	1,6	1,7	0,6	1,1	2,3	2,2
USA	3,1	2,1	1,5	1,6	0,1	1,3	2,3	2,4
Euroområdet	2,7	2,5	1,3	0,4	0,0	0,2	1,6	1,4
Tyskland	2,5	2,1	1,6	0,8	0,1	0,4	1,7	1,5
Frankrike	2,3	2,2	1,0	0,6	0,1	0,3	1,4	1,3
Italien	2,9	3,3	1,3	0,2	0,1	-0,1	1,4	1,3
Spanien	3,1	2,4	1,5	-0,2	-0,6	-0,3	2,1	1,5
Finland	3,3	3,2	2,2	1,2	-0,2	0,4	1,1	1,2
Japan	-0,3	-0,1	0,3	2,8	0,8	-0,1	0,6	0,9
Storbritannien	4,5	2,8	2,6	1,5	0,1	0,6	2,7	2,7
Sverige	1,4	0,9	0,4	0,2	0,7	1,1	1,8	1,4
Norge	1,2	0,4	2,0	1,9	2,0	3,9	2,2	2,1
Danmark	2,7	2,4	0,5	0,3	0,2	0,0	1,2	1,6
Tillväxtekonomier ¹								
Kina	5,6	2,6	2,6	1,9	1,4	2,0	1,6	2,5
Indien	8,9	9,3	10,9	6,4	5,9	4,9	4,0	5,0
Brasilien	6,6	5,4	6,2	6,3	9,0	8,7	4,2	4,3

¹ Tillväxtekonomier definieras som länder som inte är medlemmar av OECD.

Anm. KPI för EU-länder, inklusive Sverige, och Norge avser harmoniserade index för konsumentpriser (HIKP). OECD-aggregatet avser nationella KPI-serier. Aggregatet för euroområdet är vägt med konsumtionsvikter från Eurostat och OECD-aggregatet med konsumtionsvikter från OECD.

Källor: OECD, Eurostat, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Tabell A3 Nyckeltal för euroområdet

Miljarder euro, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	Nivå 2016	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Hushållens konsumtionsutgifter	5 882	-1,2	-0,5	0,8	1,8	2,0	1,5	1,4
Offentliga konsumtionsutgifter	2 218	-0,3	0,3	0,7	1,3	1,8	1,0	1,1
Fasta bruttoinvesteringar	2 157	-3,3	-2,4	1,6	3,0	3,4	5,3	3,2
Lagerinvesteringar ¹	12	-0,9	0,1	0,4	-0,2	-0,1	0,2	0,0
Export	4 895	2,9	2,2	4,4	6,0	2,9	4,1	3,5
Import	4 426	-0,6	1,4	4,9	6,1	4,2	6,0	3,8
BNP	10 738	-0,9	-0,2	1,3	1,9	1,7	1,9	1,7
HIKP ²		2,5	1,3	0,4	0,0	0,2	1,6	1,4
Arbetslöshet ³		11,4	12,0	11,6	10,9	10,0	9,3	8,9
Styrränta ⁴		0,75	0,25	0,05	0,05	0,00	0,00	0,00
Tioårig statsobligationsränta ⁵		1,6	1,6	1,2	0,5	0,1	0,4	0,8
Dollar/euro ⁶		1,29	1,33	1,33	1,11	1,11	1,10	1,10

¹ Förändring i procent av BNP föregående år. ² Procentuell förändring. ³ Procent av arbetskraften. ⁴ Nivå, procent, vid slutet av året. Avser refinansräntan. ⁵ Nivå, procent. Avser Tyskland. ⁶ Nivå.

Källor: ECB, Eurostat, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Tabell A4 Nyckeltal för USA

Miljarder dollar, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	Nivå 2016	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Hushållens konsumtionsutgifter	12 758	1,5	1,5	2,9	3,2	2,7	2,4	2,3
Offentliga konsumtionsutgifter	2 655	-0,9	-2,4	-0,7	1,6	0,8	0,3	1,9
Fasta bruttoinvesteringar	3 636	6,4	3,1	4,3	3,7	0,7	4,4	4,5
Lagerinvesteringar ¹	21	0,1	0,2	-0,1	0,2	-0,4	0,0	0,0
Export	2 232	3,4	3,5	4,3	0,1	0,4	2,7	2,7
Import	2 734	2,2	1,1	4,4	4,6	1,1	4,7	4,8
BNP	18 569	2,2	1,7	2,4	2,6	1,6	2,1	2,4
KPI ²		2,1	1,5	1,6	0,1	1,3	2,3	2,4
Arbetslöshet ³		8,1	7,4	6,2	5,3	4,9	4,6	4,5
Styrränta ⁴		0,25	0,25	0,25	0,50	0,75	1,50	2,00
Tioårig statsobligationsränta ⁵		1,8	2,4	2,5	2,1	1,8	2,3	2,7
Dollar/euro ⁶		1,29	1,33	1,33	1,11	1,11	1,10	1,10

¹ Förändring i procent av BNP föregående år. ² Procentuell förändring. ³ Procent av arbetskraften. ⁴ Nivå, procent, vid slutet av året. Avser Federal Funds target rate. ⁵ Nivå, procent. ⁶ Nivå.

Källor: Bureau of Economic Analysis, Bureau of Labor Statistics, Federal Reserve, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Tabell A5 Scenario för internationell ekonomi

Procentuell förändring respektive procent

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
BNP i OECD	2,0	2,4	1,8	2,0	2,1	1,9	1,7	1,8
BNP i euroområdet	1,3	1,9	1,7	1,9	1,7	1,5	1,4	1,4
BNP i USA	2,4	2,6	1,6	2,1	2,4	2,3	1,7	1,7
BNP i tillväxtekonomier	4,8	4,2	4,2	4,8	4,8	4,8	4,9	4,9
BNP i världen	3,5	3,4	3,1	3,6	3,6	3,6	3,5	3,6
HIKP i euroområdet	0,4	0,0	0,2	1,6	1,4	1,6	1,8	1,9
KPI i USA	1,6	0,1	1,3	2,3	2,4	2,5	2,4	2,3
Styrränta i euroområdet ¹	0,05	0,05	0,00	0,00	0,00	0,50	1,00	1,50
Styrränta i USA ¹	0,25	0,50	0,75	1,50	2,00	2,50	3,00	3,00
Styrränta, KIX6-vägd ¹	0,16	0,02	-0,14	-0,05	0,17	0,55	1,03	1,54
Dagslåneränta, euroområdet (Eonia) ¹	0,0	-0,2	-0,4	-0,3	-0,1	0,3	0,8	1,3

¹ I slutet av året.

Anm. KIX6-vägd styrränta avser ett genomsnitt av Eonia för euroområdet samt styrräntor i USA, Norge, Storbritannien, Danmark och Japan. Övriga aggregat beräknas med hjälp av köpkraftskorrigerade BNP-vikter från IMF.

Källor: IMF, OECD, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Konjunkturen i Sverige 2017–2018

Tabell A6 Försörjningsbalans

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	Nivå 2016	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Hushållens konsumtionsutgifter ¹	1 949	0,8	1,9	2,1	2,7	2,4	2,0	2,2
Varor	895	1,1	0,8	2,6	3,7	3,5	1,3	1,8
Tjänster exkl. bostad	624	0,2	3,1	3,1	2,9	2,5	1,7	2,2
Bostäder	381	0,4	1,3	2,1	2,5	2,8	3,8	3,1
Offentliga konsumtionsutgifter	1 144	1,1	1,3	1,5	2,5	2,9	1,0	0,7
Statlig konsumtion	300	2,5	3,6	1,7	2,9	2,9	0,6	0,7
Kommunal konsumtion	844	0,6	0,4	1,5	2,4	2,9	1,1	0,7
Fasta bruttoinvesteringar ²	1 055	-0,2	0,6	5,5	7,0	5,3	5,5	4,0
Näringslivet exkl. bostäder	647	2,3	0,7	4,2	6,6	1,2	2,3	4,1
Industrin	205	-3,1	1,8	8,8	8,4	-2,5	0,0	5,5
Övriga varubranscher	108	4,7	1,4	3,1	6,4	-0,8	3,0	0,5
Tjänster exkl. bostäder	335	4,8	-0,3	1,8	5,5	4,3	3,5	4,4
Bostäder	222	-11,8	0,9	15,6	16,1	16,2	15,9	3,4
Offentliga myndigheter	180	1,7	-0,3	1,6	-0,5	8,7	4,3	4,4
Inhemsk efterfrågan exkl. lager	4 148	0,6	1,4	2,7	3,7	3,3	2,6	2,3
Lagerinvesteringar ³	25	-1,1	0,2	0,2	0,3	0,1	-0,2	0,0
Total inhemsk efterfrågan	4 173	-0,6	1,6	2,9	4,0	3,3	2,3	2,2
Export	1 943	1,0	-0,8	5,3	5,6	3,5	3,4	4,2
Export av varor	1 312	0,3	-2,9	3,1	3,3	3,5	5,0	3,9
Bearbetade varor	1 047	-2,9	-0,9	1,6	3,7	3,0	6,0	4,2
Råvaror	265	12,2	-9,4	8,6	2,1	5,3	0,8	2,9
Export av tjänster	632	3,0	5,0	10,4	10,9	3,5	0,2	4,7
Total efterfrågan	6 116	-0,1	0,8	3,6	4,5	3,3	2,7	2,8
Import	1 741	0,5	-0,1	6,3	5,5	3,8	3,2	4,1
Import av varor	1 200	-0,8	-1,7	4,6	5,6	5,3	3,5	4,4
Bearbetade varor	897	-2,9	-0,1	4,8	5,9	4,6	5,0	5,2
Råvaror	303	4,3	-5,2	4,2	4,8	7,3	-1,0	1,9
Import av tjänster	541	4,3	4,1	10,4	5,3	0,6	2,4	3,4
Nettoexport ³	202	0,3	-0,3	-0,2	0,3	0,0	0,3	0,2
BNP	4 375	-0,3	1,2	2,6	4,1	3,2	2,5	2,4
BNP per invånare ⁴	441	-1,0	0,4	1,6	3,0	1,9	1,1	1,2

¹ Inklusive hushållens icke-vinstdrivande organisationer samt nettot av hushållens konsumtion i utlandet och utländsk konsumtion i Sverige. ² Inklusive hushållens icke-vinstdrivande organisationer. ³ Förändring i procent av BNP föregående år.

⁴ Tusental kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A7 Hushållens inkomster, konsumtionsutgifter och sparande

Miljarder kronor, löpande priser, respektive procentuell förändring

	Nivå 2016	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lönesumma, justerad för utland	1 740	4,3	4,7	4,5	4,3	4,3	3,8	3,5
Timlön enligt NR ¹		3,2	2,6	2,9	2,9	3,3	3,4	3,5
Arbetade timmar ^{1,2}		1,2	2,3	1,5	1,3	1,0	0,4	0,1
Transfereringar från offentlig sektor, netto	611	2,6	3,0	2,7	2,8	3,0	3,4	3,6
Kapitalinkomster, netto	262	14,1	-1,6	2,7	2,3	4,4	1,2	6,0
Övriga inkomster, netto	308	4,5	9,2	5,9	4,7	4,9	5,2	5,1
Inkomster före skatt³	2 920	4,8	4,2	4,1	3,8	4,1	3,6	3,9
Direkt skatt ⁴	796	-1,4	-0,6	-0,1	0,1	0,3	0,0	0,2
Disponibel inkomst	2 124	3,4	3,6	4,0	4,0	4,4	3,6	4,1
Konsumentpris ⁵		1,0	1,0	2,0	1,6	1,8	2,1	2,0
Real disponibel inkomst	2 124	2,4	2,5	2,0	2,4	2,6	1,5	2,1
per invånare ⁶	214	1,3	1,2	0,6	1,2	1,6	0,5	1,0
Konsumtionsutgifter⁷	1 949	2,7	2,4	2,0	2,2	2,1	2,2	2,2
Sparande ⁸	374	16,2	16,1	16,0	15,9	16,2	15,4	15,1
Eget sparande ⁸	175	8,1	8,2	8,3	8,4	8,9	8,2	8,1
Finansiellt sparande ⁸	297	13,8	12,8	12,7	12,6	12,9	12,1	11,8

¹ Kalenderkorrigerade värden. ² Avser anställdas timmar. ³ Tillväxten i inkomster före skatt är en vägd summa av tillväxttakterna för lönesumma, transfereringar, kapitalinkomster och övriga inkomster. ⁴ Förändring i procent av inkomster före skatt med omvänt tecken. ⁵ Implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter. ⁶ Tusental kronor. ⁷ Fasta priser. ⁸ Sparande i miljarder kronor, löpande priser respektive i procent av disponibel inkomst. I eget sparande ingår inte sparande i avtals- och premiepensioner.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A8 Bytesbalans och finansiellt sparande

Miljarder kronor, löpande priser respektive procent

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Nettoexport, varor	125	138	122	123	126	112	134	138
Nettoexport, tjänster	47	44	48	47	73	90	76	86
Löner, netto	17	18	17	18	16	13	14	14
Kapitalavkastning, netto	57	67	63	63	45	61	83	81
Transfereringar med mera, netto	-54	-56	-58	-62	-64	-55	-65	-75
Bytesbalans	192	210	192	190	196	222	240	245
Procent av BNP	5,3	5,7	5,1	4,8	4,7	5,1	5,2	5,1
Kapitaltransfereringar	-6	-6	-9	-5	-8	-3	-4	-5
Finansiellt sparande	186	204	183	184	187	219	236	241
Procent av BNP	5,1	5,5	4,9	4,7	4,5	5,0	5,2	5,0

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A9 BNI

Miljarder kronor, löpande priser samt tusental respektive procentuell förändring

	Nivå 2016	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
BNI	4 451	1,0	2,1	4,4	5,5	4,9	5,0	4,1
Deflator, inhemsk användning		1,1	1,1	1,7	1,7	1,4	2,4	1,8
Real BNI		-0,1	1,0	2,6	3,7	3,4	2,6	2,3
Befolkning	9 923	0,7	0,9	1,0	1,1	1,3	1,4	1,1
Real BNI per invånare¹	449	-0,8	0,2	1,6	2,6	2,1	1,2	1,1

¹ Tusental kronor.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A10 Produktion

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

	Nivå 2016	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Varubranscher	1 050	-3,7	-1,8	0,9	4,8	1,2	2,5	2,9
Varav: Industri	652	-6,5	-1,1	-0,4	3,8	0,5	2,3	3,3
Byggverksamhet	234	-5,3	-3,8	3,1	9,1	4,1	5,4	2,8
Tjänstebanscher	1 971	2,3	3,9	4,5	4,2	3,9	3,8	3,1
Näringsliv	3 020	0,0	1,8	3,2	4,4	2,9	3,4	3,0
Offentliga myndigheter	782	1,4	-0,3	1,2	0,3	1,9	0,9	0,8
BNP till baspris¹	3 854	0,3	1,3	2,8	3,5	2,7	2,9	2,5
Produktskatter/subventioner	510	-1,3	0,5	2,2	6,3	4,5	1,6	1,8
BNP till marknadspris	4 364	0,1	1,2	2,7	3,8	2,9	2,7	2,5

¹ Inklusivt produktion i hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Anm. Med produktion avses här förädlingsvärdet.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A11 Arbetade timmar

Miljoner timmar respektive procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	Nivå 2016	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Varubranscher	1 914	-0,7	-0,6	0,3	0,4	-0,6	0,6	0,6
Varav: Industri	1 002	-3,1	-2,4	-1,1	-0,9	-1,1	0,4	0,0
Byggverksamhet	580	2,8	0,7	2,5	2,1	1,3	3,0	1,6
Tjänstebanscher	3 659	0,8	0,8	2,5	1,5	2,2	2,1	2,0
Näringsliv	5 573	0,3	0,3	1,7	1,1	1,2	1,6	1,5
Offentliga myndigheter	2 141	1,6	0,6	2,1	0,6	3,1	1,1	0,8
Hela ekonomin¹	7 882	0,7	0,4	1,8	1,0	1,7	1,4	1,3

¹ Inklusivt hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A12 Produktivitet

Kronor per timme (baspris) respektive procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

	Nivå 2016	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Varubranscher	548	-3,1	-1,2	0,6	4,4	1,8	1,9	2,3
Varav: Industri	651	-3,5	1,4	0,7	4,8	1,6	1,9	3,2
Byggverksamhet	403	-7,9	-4,4	0,6	6,9	2,7	2,3	1,1
Tjänstebranscher	539	1,4	3,0	2,0	2,6	1,7	1,7	1,1
Näringsliv	542	-0,3	1,5	1,5	3,2	1,7	1,8	1,5
Offentliga myndigheter	365	-0,2	-1,0	-0,9	-0,3	-1,2	-0,2	0,0
Hela ekonomin¹	489	-0,4	0,9	1,0	2,5	1,0	1,4	1,2

¹ Inklusiva hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A13 Arbetsmarknaden

Tusental personer respektive procentuell förändring, om inget annat anges

	Nivå 2016	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Arbetade timmar ¹	7 882	0,7	0,4	1,8	1,0	1,7	1,4	1,3
Medelarbetstid för sysselsatta ²	30,9	0,0	-0,6	0,3	-0,4	0,2	-0,9	0,3
Sysselsatta	4 910	0,7	1,0	1,4	1,4	1,5	2,4	1,0
Sysselsättningsgrad ³		65,5	65,7	66,2	66,7	67,1	67,9	68,1
Arbetskraft	5 277	0,9	1,1	1,3	0,8	1,0	2,0	0,8
Arbetskraftsdeltagande ⁴		71,1	71,5	71,9	72,0	72,1	72,7	72,8
Arbetslöshet ⁵	366	8,0	8,0	7,9	7,4	6,9	6,6	6,4
Befolkning 15–74 år	7 323	0,6	0,6	0,7	0,7	0,9	1,1	0,7

¹ Miljoner timmar, kalenderkorrigerade värden. ² Timmar per vecka, kalenderkorrigerade värden. ³ Andelen sysselsatta av befolkningen 15–74 år, procent. ⁴ Andelen personer i arbetskraften av befolkningen 15–74 år, procent. ⁵ Procent av arbetskraften.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A14 Timlön enligt konjunkturlönestatistiken

Procent respektive procentuell förändring

	Vikt 2016	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Näringsliv	68	3,2	2,3	2,9	2,3	2,3	2,5	2,9
Industri	16	3,9	2,0	2,5	2,4	2,1	2,2	2,9
Byggbranschen	7	2,6	3,0	3,1	1,6	2,7	2,7	2,9
Tjänstebranscher	46	3,0	2,3	2,9	2,3	2,3	2,5	2,9
Kommunal sektor	25	2,7	2,9	2,8	2,7	2,7	3,4	3,1
Stat	6	2,1	2,6	2,3	2,6	2,3	2,6	2,9
Totalt	100	3,0	2,5	2,8	2,4	2,4	2,7	2,9
Real timlön (KPI) ¹		2,1	2,5	3,0	2,5	1,4	1,0	1,3
Real timlön (KPIF) ²		2,0	1,6	2,3	1,6	1,0	0,8	1,3

¹ Deflaterad med konsumentprisindex (KPI). ² Deflaterad med konsumentprisindex med fast bostadsränta (KPIF).

Källor: Medlingsinstitutet, SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A15 Timlön och arbetskostnad i näringslivet enligt nationalräkenskaperna

Kronor per timme, procent respektive procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	Nivå 2016	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Timlön	237	3,1	1,7	2,0	3,0	2,8	2,8	2,9
Arbetsgivaravgifter ¹ (i procent av lönen)		41,0	41,4	41,4	43,0	43,8	44,2	43,9
Arbetskostnad per timme ²	340	3,4	2,0	2,0	4,2	3,3	3,1	2,7
Produktivitet ³		-0,6	1,2	1,4	2,8	1,0	1,7	1,5
Enhetsarbetskostnad		4,0	0,8	0,5	1,3	2,3	1,4	1,2

¹ Kollektiva avgifter och löneskatter. ² Lön och arbetsgivaravgifter. ³ Förädlingsvärdet delat med anställdas arbetade timmar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A16 Tillförsel- och användningspriser

Procent respektive procentuell förändring

	Vikt 2016	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
BNP	71,5	1,1	1,1	1,8	2,0	1,4	2,2	1,8
Offentliga myndigheter ^{1, 2}	13,7	3,2	3,6	2,6	3,5	2,9	3,3	2,9
Näringsliv ²	49,5	0,5	0,4	1,7	1,9	1,0	1,6	1,5
Skattenetto	8,3	0,9	0,8	0,9	0,6	1,3	3,9	1,6
Import	28,5	-1,1	-2,8	1,8	1,0	-1,7	3,9	-0,4
Bearbetade varor	14,7	-2,8	-3,7	2,4	3,9	-1,4	2,3	-0,9
Råvaror	5,0	0,2	-3,6	-1,5	-12,1	-4,7	10,6	-0,9
Tjänster	8,8	0,9	-0,4	3,2	4,9	-0,5	2,9	0,9
Tillförsel/användning³	100,0	0,4	-0,1	1,8	1,7	0,5	2,7	1,1
Offentlig konsumtion	18,7	2,6	2,6	2,4	2,7	2,3	3,2	2,8
Hushållens konsumtionsutgifter	31,9	0,5	0,7	1,1	1,0	1,0	2,0	1,6
Fasta investeringar	17,2	0,8	0,3	2,2	1,9	1,3	2,1	1,2
Export	31,8	-1,0	-2,5	2,0	1,8	-1,5	3,3	-0,1
Bearbetade varor	17,1	-1,2	-3,3	2,8	3,9	-1,4	1,7	-0,8
Råvaror	4,3	-3,1	-2,7	-0,4	-8,0	-3,6	12,6	0,4
Tjänster	10,3	0,9	-0,9	1,8	3,0	-0,6	2,0	0,7

¹ Inklusivt hushållens icke-vinstdrivande organisationer. ² Förädlingsvärdepris beräknat till baspris. ³ Inklusivt lagerinvesteringar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A17 Priser, kostnader och vinster i näringslivet

Miljardier kronor, procentuell utveckling respektive procent

	Nivå 2016	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Förädlingsvärde, fasta priser ¹		-0,4	1,8	3,1	4,6	3,2	3,1	2,9
Förädlingsvärde deflator		0,5	0,4	1,7	1,9	1,0	1,6	1,5
Förädlingsvärde, löpande priser ²	3 022	0,1	2,1	5,0	6,4	4,1	4,7	4,4
Arbetade timmar, anställda		-0,3	0,6	1,5	2,1	2,6	1,1	1,3
Arbetskostnad per timme ³	338	4,3	2,0	2,3	3,6	2,7	3,7	3,0
Total arbetskostnad ⁴	1 767	4,0	2,6	3,8	5,8	5,3	4,8	4,3
Bruttoöverskott	1 255	-4,9	1,4	6,6	7,2	2,4	4,4	4,6
Vinstandel		41,5	41,2	41,9	42,2	41,5	41,4	41,5
Justerad vinstandel ⁵		33,9	33,7	34,5	35,4	34,9	34,9	35,1

¹ Beräknat till baspris. ² Beräknat till faktorpris. ³ Kronor. ⁴ Inkluderar löneberoende övriga produktionskatter för anställda.⁵ Exklusive små- och fritidshus, justerad för antalet arbetstimmar utförda av egenföretagare.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A18 Konsumentpriser

Procent respektive procentuell utveckling

	Vikt 2017	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
KPI	100	0,9	0,0	-0,2	0,0	1,0	1,7	1,6
Räntekostnader, bostadsränta		-0,5	-14,7	-11,5	-20,8	-13,1	-3,1	-0,2
KPIF	100	1,0	0,9	0,5	0,9	1,4	1,9	1,7
Varor	44	-0,3	0,2	-0,1	1,2	0,4	0,4	0,5
Tjänster	30	1,7	0,8	0,5	1,1	2,0	2,7	2,5
Boende exkl. räntekostnader och energi	15	2,6	2,0	1,7	1,5	1,9	1,4	1,6
Energi	7	0,2	-1,8	-2,5	-4,9	1,3	4,7	1,9
Räntekostnader, kapitalstock	4	5,9	5,2	5,0	5,4	5,8	9,3	7,5
KPIF exkl. energi	93	1,0	1,1	0,7	1,4	1,4	1,7	1,6
HIKP		0,9	0,4	0,2	0,7	1,1	1,8	1,4
Råolja (Brent) ¹		111,8	108,8	99,6	53,5	45,1	51,5	50,7

¹ Dollar per fat, årsgenomsnitt.

Anm. Räntekostnader i KPI utgörs av produkten av kapitalstock och bostadsränta.

Källor: Intercontinental Exchange, SCB, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Scenario för svensk ekonomi 2017–2021

Tabell A19 Resursutnyttjande

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden, om inget annat anges

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Arbetsmarknad								
Jämviktsarbetslöshet ¹	6,7	6,7	6,7	6,8	6,9	6,9	7,0	6,9
Faktisk arbetslöshet ²	7,9	7,4	6,9	6,6	6,4	6,4	6,5	6,7
Potentiellt arbetade timmar	1,0	0,9	0,8	0,7	0,8	0,8	0,6	0,6
Varav potentiell sysselsättning	1,1	1,0	1,0	1,0	0,8	0,5	0,5	0,6
Faktiskt arbetade timmar	1,8	1,0	1,7	1,4	1,3	1,0	0,4	0,1
Arbetsmarknadsgap ³	-1,2	-1,1	-0,2	0,4	0,9	1,2	0,9	0,3
Produktivitet								
Potentiell produktivitet	1,1	1,2	1,0	1,2	1,4	1,3	1,4	1,5
Varav potentiell produktivitet, näringslivet	1,6	1,6	1,6	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9
Faktisk produktivitet	1,0	2,8	1,2	1,2	1,1	0,8	1,2	1,5
Produktivitetsgap ⁴	-1,0	0,6	0,8	0,9	0,6	0,1	-0,1	0,0
BNP								
Potentiell BNP	2,0	2,1	1,8	2,0	2,2	2,1	2,1	2,1
Faktisk BNP	2,7	3,8	2,9	2,7	2,5	1,8	1,6	1,6
BNP-gap ⁵	-2,1	-0,5	0,6	1,3	1,6	1,2	0,8	0,3

¹ Nivå i procent av potentiell arbetskraft. ² Nivå i procent av arbetskraften. ³ Skillnaden mellan faktiskt och potentiellt arbetade timmar uttryckt i procent av potentiellt arbetade timmar. ⁴ Skillnaden mellan faktisk och potentiell produktivitet uttryckt i procent av potentiell produktivitet. ⁵ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP uttryckt i procent av potentiell BNP.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A20 Scenario för svensk ekonomi

Procentuell förändring om inget annat anges

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Befolkning	1,0	1,1	1,3	1,4	1,1	1,0	1,0	1,1
Befolkning, 15–74 år	0,7	0,7	0,9	1,1	0,7	0,5	0,5	0,5
BNP ¹	2,7	3,8	2,9	2,7	2,5	1,8	1,6	1,6
BNP per invånare ¹	1,7	2,7	1,6	1,3	1,3	0,7	0,6	0,6
Arbetade timmar ¹	1,8	1,0	1,7	1,4	1,3	1,0	0,4	0,1
Produktivitet	1,0	2,5	1,0	1,4	1,2	0,8	1,2	1,5
Arbetskraft	1,3	0,8	1,0	2,0	0,8	0,4	0,4	0,4
Sysselsättning	1,4	1,4	1,5	2,4	1,0	0,4	0,3	0,2
Sysselsättningsgrad ²	66,2	66,7	67,1	67,9	68,1	68,1	68,0	67,7
Arbetslöshet ³	7,9	7,4	6,9	6,6	6,4	6,4	6,5	6,7
Timlön ⁴	2,8	2,4	2,4	2,7	2,9	3,3	3,4	3,5
Arbetskostnad per timme ¹	1,9	4,1	3,1	3,2	2,8	3,3	3,4	3,5
Enhetsarbetskostnad	1,0	1,8	2,6	1,8	1,5	2,5	2,2	1,9
KPI	-0,2	0,0	1,0	1,7	1,6	2,3	3,2	2,6
KPIF	0,5	0,9	1,4	1,9	1,7	1,9	2,1	2,0
Offentligt finansiellt sparande ⁵	-1,5	0,3	0,9	0,9	0,9	1,0	0,8	0,6
Strukturellt offentligt sparande ⁶	-0,7	-0,1	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5

¹ Kalenderkorrigerade värden. ² Andelen sysselsatta av befolkningen 15–74 år. ³ Procent av arbetskraften. ⁴ Enligt konjunkturlönestatistiken. ⁵ Procent av BNP. ⁶ Procent av potentiell BNP.

Källor: Medlingsinstitutet, Riksbanken, SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A21 BNP och efterfrågan

Procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Hushållens konsumtionsutgifter	2,2	2,6	2,3	2,0	2,3	2,1	2,1	2,2
Offentliga konsumtionsutgifter	1,7	2,2	2,5	1,3	0,8	1,0	1,3	1,4
Fasta bruttoinvesteringar	5,7	6,6	4,9	5,9	4,1	2,7	1,6	1,4
<i>Inhemsk efterfrågan exkl. lager</i>	<i>2,8</i>	<i>3,5</i>	<i>3,0</i>	<i>2,8</i>	<i>2,4</i>	<i>1,9</i>	<i>1,8</i>	<i>1,8</i>
Lagerinvesteringar ¹	0,2	0,2	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Total inhemsk efterfrågan</i>	<i>3,0</i>	<i>3,7</i>	<i>3,0</i>	<i>2,6</i>	<i>2,3</i>	<i>1,9</i>	<i>1,8</i>	<i>1,8</i>
Export	5,5	5,2	3,0	3,9	4,4	3,5	3,3	3,3
<i>Total efterfrågan</i>	<i>3,8</i>	<i>4,2</i>	<i>3,0</i>	<i>3,0</i>	<i>3,0</i>	<i>2,4</i>	<i>2,3</i>	<i>2,3</i>
Import	6,5	5,0	3,3	3,6	4,3	4,1	3,9	3,8
<i>Nettoexport¹</i>	<i>-0,2</i>	<i>0,3</i>	<i>0,0</i>	<i>0,3</i>	<i>0,2</i>	<i>-0,1</i>	<i>-0,1</i>	<i>-0,1</i>
BNP	2,7	3,8	2,9	2,7	2,5	1,8	1,6	1,6

¹ Förändring i procent av BNP föregående år.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A22 Räntor och växelkurser

Procent, index 1992-11-18=100 respektive kronor per valutaenhet

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Vid slutet av året								
Reporänta	0,00	-0,35	-0,50	-0,50	-0,25	0,50	1,50	1,75
Årsgenomsnitt								
Reporänta	0,5	-0,3	-0,5	-0,5	-0,4	0,0	1,0	1,6
5-årig statsobligationsränta	0,9	0,2	-0,2	0,0	0,6	1,4	2,1	2,6
10-årig statsobligationsränta	1,7	0,7	0,5	0,6	1,1	1,7	2,2	2,7
KIX	106,8	112,6	111,7	113,9	112,6	110,5	108,3	106,1
Euro	9,1	9,4	9,5	9,6	9,6	9,4	9,2	9,0
Dollar	6,9	8,4	8,6	8,8	8,7	8,6	8,4	8,3

Källor: Riksbanken, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Offentliga finanser 2017–2021

Tabell A23 Offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor respektive procent av BNP, löpande priser

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inkomster	1 905	2 049	2 168	2 256	2 343	2 432	2 528	2 628
<i>Procent av BNP</i>	48,4	49,0	49,5	49,3	49,1	49,2	49,2	49,3
Skatter och avgifter	1 671	1 804	1 917	2 002	2 078	2 155	2 234	2 315
<i>Procent av BNP</i>	42,4	43,2	43,8	43,7	43,6	43,6	43,5	43,4
Skattekvot ¹	42,6	43,3	44,0	43,9	43,7	43,7	43,6	43,5
Övriga inkomster	173	182	184	188	195	202	210	218
Kapitalinkomster	62	62	66	66	69	75	84	94
Utgifter	1 966	2 037	2 127	2 215	2 300	2 381	2 484	2 594
<i>Procent av BNP</i>	49,9	48,7	48,6	48,4	48,2	48,2	48,3	48,6
Konsumtion	1 032	1 086	1 144	1 192	1 234	1 280	1 334	1 393
Transfereringar	730	749	765	793	825	850	880	912
Hushåll	588	604	623	640	658	677	700	726
Företag	73	74	82	84	87	90	93	97
Utland	69	71	61	69	80	83	86	89
Investeringar med mera	171	176	191	205	218	225	233	242
Kapitalutgifter	33	26	27	25	24	26	37	48
Finansiellt sparande	-61	12	41	41	43	51	43	34
<i>Procent av BNP</i>	-1,5	0,3	0,9	0,9	0,9	1,0	0,8	0,6
Primärt finansiellt sparande	-90	-24	1	0	-2	3	-3	-13
<i>Procent av BNP</i>	-2,3	-0,6	0,0	0,0	-0,1	0,1	-0,1	-0,2
Maastrichtskuld	1 755	1 837	1 820	1 797	1 778	1 764	1 766	1 781
<i>Procent av BNP</i>	44,6	43,9	41,6	39,2	37,3	35,7	34,4	33,4
BNP, löpande pris	3 937	4 181	4 375	4 580	4 771	4 945	5 139	5 335
Potentiell BNP, löpande pris	4 022	4 201	4 348	4 520	4 696	4 885	5 100	5 319
Finansiell nettoställning	777	800	919	1 118	1 157	1 254	1 343	1 424
<i>Procent av BNP</i>	19,7	19,1	21,0	24,4	24,3	25,4	26,1	26,7

¹ Skattekvoten beräknas som totala skatter, inklusive EU-skatter, dividerat med BNP.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A24 Statens finanser

Miljardier kronor respektive procent av BNP, löpande priser

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inkomster	974	1 066	1 138	1 179	1 218	1 257	1 296	1 338
Skatter och avgifter	839	928	995	1 037	1 072	1 105	1 136	1 168
Kapitalinkomster	24	22	24	22	23	24	27	31
Övriga inkomster	112	115	119	120	123	128	133	138
Utgifter	1 023	1 052	1 087	1 127	1 162	1 196	1 245	1 298
Transfereringar	632	657	677	707	728	747	773	802
Ålderspensionssystemet ¹	22	23	25	25	24	24	25	25
Kommunsektorn	203	220	247	264	266	272	281	292
Hushåll	295	300	300	303	310	318	329	341
Företag	47	46	48	50	52	54	56	58
Utland	66	68	57	66	77	79	82	85
Konsumtion	275	286	296	304	313	324	337	350
Investeringar med mera	88	87	92	97	103	107	112	116
Kapitalutgifter	27	22	21	19	18	18	23	30
Varav ränteutgifter	23	17	16	14	12	13	18	24
Finansiellt sparande	-49	13	51	52	56	61	52	39
Procent av BNP	-1,2	0,3	1,2	1,1	1,2	1,2	1,0	0,7
Statsskuld	1 347	1 352	1 292	1 247	1 207	1 174	1 152	1 144
Procent av BNP	34,2	32,3	29,5	27,2	25,3	23,7	22,4	21,4
Finansiell nettoställning	-415	-423	-386	-320	-260	-181	-110	-50
Procent av BNP	-10,5	-10,1	-8,8	-7,0	-5,5	-3,7	-2,1	-0,9

¹ Statliga ålderspensionsavgifter.

Källor: Riksgälden, SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A25 Ålderspensionssystemets finanser

Miljardier kronor respektive procent av BNP, löpande priser

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inkomster	264	278	292	304	314	326	338	352
Socialförsäkringsavgifter	214	224	234	245	255	265	276	285
Statliga ålderspensionsavgifter	22	23	25	25	24	24	25	25
Kapitalinkomster	27	29	31	33	34	35	36	39
Övriga inkomster	1	1	2	2	2	2	2	2
Utgifter	260	270	288	303	313	324	335	347
Inkomstpensioner	255	265	282	296	307	317	328	340
Kapitalutgifter	0	0	0	0	0	0	0	0
Övriga utgifter	5	5	6	6	6	6	7	7
Finansiellt sparande	4	8	3	1	1	3	3	5
Procent av BNP	0,1	0,2	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1
Finansiell nettoställning	1 201	1 247	1 348	1 488	1 475	1 498	1 521	1 547
Procent av BNP	30,5	29,8	30,8	32,5	30,9	30,3	29,6	29,0

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A26 Kommunsektorns finanser

Miljardier kronor respektive procent av BNP, löpande priser

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inkomster	904	959	1 021	1 073	1 110	1 155	1 210	1 267
Skatter	603	636	672	704	734	767	803	842
Kommunal fastighetsavgift	16	16	16	17	18	18	19	20
Statsbidrag inkl. kompensation för mervärdesskatt	202	219	242	263	264	270	280	291
Kapitalinkomster	13	12	12	12	12	16	20	24
Övriga inkomster	70	77	79	78	82	84	87	90
<i>Genomsnittlig kommunalskattesats¹</i>	<i>31,86</i>	<i>31,99</i>	<i>32,10</i>	<i>32,12</i>	<i>32,17</i>	<i>32,25</i>	<i>32,51</i>	<i>32,84</i>
Utgifter	919	969	1 035	1 084	1 125	1 167	1 222	1 278
Transfereringar	76	79	87	86	88	90	93	97
Hushåll	41	41	43	43	43	44	46	47
Övriga transfereringar	35	37	44	43	44	46	48	49
Konsumtion	753	796	844	885	917	951	994	1 038
Investeringar med mera	83	89	99	108	115	118	122	125
Kapitalutgifter	8	5	5	5	6	8	13	17
Finansiellt sparande	-15	-10	-14	-12	-14	-12	-12	-11
<i>Procent av BNP</i>	<i>-0,4</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,3</i>	<i>-0,3</i>	<i>-0,3</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,2</i>
Finansiell nettoställning	-9	-24	-44	-49	-57	-63	-69	-72
<i>Procent av BNP</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,6</i>	<i>-1,0</i>	<i>-1,1</i>	<i>-1,2</i>	<i>-1,3</i>	<i>-1,3</i>	<i>-1,4</i>

¹ Procent.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A27 Offentliga sektorns inkomster

Procent av BNP

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Hushållens direkta skatter	15,2	15,5	15,8	15,8	15,7	15,6	15,5	15,5
Företagens direkta skatter	2,6	3,0	2,7	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Arbetsgivaravgifter ¹	11,8	11,7	12,1	12,2	12,1	12,2	12,2	12,2
Mervärdesskatt	9,0	9,1	9,3	9,4	9,4	9,4	9,4	9,5
Punktskatter	2,3	2,3	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
Övriga skatter	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7
Skattekvot²	42,6	43,3	44,0	43,9	43,7	43,7	43,6	43,5
EU-skatter ³	-0,1	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Övriga inkomster ⁴	4,4	4,4	4,2	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1
Offentliga sektorns primära inkomster	46,8	47,5	48,0	47,8	47,7	47,7	47,6	47,5
Kapitalinkomster	1,6	1,5	1,5	1,4	1,4	1,5	1,6	1,8
Offentliga sektorns inkomster	48,4	49,0	49,5	49,3	49,1	49,2	49,2	49,3

¹ Arbetsgivar- och egenföretagaravgifter samt särskild löneskatt. ² Skattekvoten beräknas som totala skatter, inklusive EU-skatter, dividerat med BNP. ³ Skatter till EU, ingår i skattekvoten men inte i den offentliga sektorns inkomster. ⁴ Bland annat transfereringar från utlandet och från a-kassorna.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A28 Offentliga sektorns utgifter

Procent av BNP

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Offentlig konsumtion	26,2	26,0	26,1	26,0	25,9	25,9	26,0	26,1
Transfereringar	18,5	17,9	17,5	17,3	17,3	17,2	17,1	17,1
Hushåll	14,9	14,4	14,2	14,0	13,8	13,7	13,6	13,6
Företag	1,9	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
Utland	1,8	1,7	1,4	1,5	1,7	1,7	1,7	1,7
Offentliga investeringar	4,3	4,2	4,4	4,5	4,6	4,5	4,5	4,5
Offentliga sektorns primära utgifter	49,1	48,1	48,0	47,8	47,7	47,6	47,6	47,7
Kapitalutgifter	0,8	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,7	0,9
Offentliga sektorns utgifter	49,9	48,7	48,6	48,4	48,2	48,2	48,3	48,6

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A29 Transfereringar från den offentliga sektorn till hushållen

Procent av BNP

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Pensioner ¹	8,1	7,8	7,8	7,7	7,7	7,6	7,6	7,5
Varav inkomstpension	6,4	6,3	6,4	6,4	6,4	6,4	6,3	6,3
Arbetsmarknad ²	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6
Ohälsa ³	2,0	1,9	1,9	1,8	1,7	1,7	1,6	1,6
Familj och barn ⁴	1,8	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
Studier ⁵	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Ekonomiskt bistånd ⁶	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Övrigt ⁷	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Transfereringar till hushållen	14,9	14,4	14,2	14,0	13,8	13,7	13,6	13,6

¹ Inkomst- och tilläggspension, garantipension, efterlevandepension, offentliganställdas avtalspensioner och bostadstillägg till pensionärer. ² Ersättning vid arbetslöshet, aktivitetsstöd, etableringsersättning och lönegaranti. ³ Sjuk- och rehabiliteringspenning, aktivitets- och sjukersättning, arbetsskadeersättning, handikappersättning. ⁴ Föräldrapenning, barnbidrag, vårdbidrag, bostadsbidrag. ⁵ Studiebidrag och övrig studiehjälp. ⁶ Socialbidrag. ⁷ Assistansersättning och äldreomsorgsbidrag samt övriga transfereringar till hushåll.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A30 Inkomstindex, balansindex, inkomstpensioner och balanstal

Procentuell förändring om inget annat anges

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inkomstindex	0,5	2,1	2,0	3,7	1,9	3,3	3,3	3,4
Balansindex	-1,1	2,5	5,9	4,4	3,0	3,3	3,3	3,4
Balanstal ^{1, 2}	0,984	1,004	1,038	1,007	1,013	1,009	1,009	1,008
Nominell inkomstpension³	-2,7	0,9	4,2	2,8	1,4	1,6	1,7	1,8

¹ Nivå. ² Från och med 2017 avses dämpat balanstal enligt Pensionsmyndigheten som anger pensionssystemets tillgångar i förhållande till dess skulder två år före respektive år. ³ Procentuell förändring av balansindex minus 1,6 procentenheter.

Källor: Pensionsmyndigheten och Konjunkturinstitutet.

Tabell A31 Statens budgetsaldo och skuld

Miljarder kronor respektive procent av BNP

	2014	2015	2016	2017	2018
Budgetsaldo	-72,2	-32,6	85,3	29,8	25,0
Avgränsningar	2,2	10,9	19,1	18,2	11,9
Försäljning av aktier med mera	-0,3	0,0	-0,2	0,0	0,0
Extraordinära utdelningar	-2,1	-11,3	-2,1	0,0	0,0
Delar av Riksgäldens nettoutlåning	30,3	16,6	27,0	19,8	20,6
Övriga avgränsningar	-25,7	5,6	-5,6	-1,5	-8,7
Periodiseringar	23,6	32,7	-51,6	4,4	20,1
Varav: Skatteperiodiseringar	26,1	33,6	-42,4	8,7	22,1
Ränteperiodiseringar	-5,4	-2,7	-8,3	-1,5	-2,0
Övrigt	-2,7	2,2	-1,5	-0,6	-0,6
Finansiellt sparande i staten	-49,1	13,3	51,3	51,8	56,4
Statens lånebehov ¹	72,2	32,6	-85,3	-29,8	-25,0
Värdeförändringar i statsskulden	38,8	-27,3	25,0	-15,6	-14,3
Statsskuldens förändring	111,0	5,3	-60,3	-45,4	-39,3
Statsskuld	1 347	1 352	1 292	1 247	1 207
<i>Procent av BNP</i>	<i>34,2</i>	<i>32,3</i>	<i>29,5</i>	<i>27,2</i>	<i>25,3</i>

¹ Statens lånebehov är lika med budgetsaldot med omvänt tecken.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Riksgälden, SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A32 Utgiftstak för staten

Miljarder kronor om inget annat anges

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Utgiftstak för staten	1 107	1 158	1 215	1 274	1 332	1 392
<i>Procent av potentiell BNP</i>	<i>27,5</i>	<i>27,6</i>	<i>27,9</i>	<i>28,2</i>	<i>28,4</i>	<i>28,5</i>
Takbegränsade utgifter	1 096	1 135	1 184	1 228	1 277	1 317
<i>Procent av potentiell BNP</i>	<i>27,3</i>	<i>27,0</i>	<i>27,2</i>	<i>27,2</i>	<i>27,2</i>	<i>27,0</i>
Budgeteringsmarginal	11	23	31	46	55	75
<i>Procent av takbegränsade utgifter</i>	<i>1,0</i>	<i>2,0</i>	<i>2,6</i>	<i>3,8</i>	<i>4,3</i>	<i>5,7</i>

Källor: Ekonomistyrningsverket, Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet.

Konjunkturinstitutet, Kungsgatan 12-14, Box 3116, 103 62 Stockholm
08-453 59 00, registrator@konj.se, www.konj.se
ISSN 0023-3463, ISBN 978-91-86315-81-8